
Vergaderjaar 2021–2022

---

35 925 J

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Deltafonds (J) voor het jaar 2022

Nr. 1

VOORSTEL VAN WET

Ontvangen 21 september 2021

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat ingevolge artikel 105 van de Grondwet de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Rijk bij de wet moet worden vastgesteld en dat artikel 2.1 van de Comptabiliteitswet 2016 bepaalt welke begrotingen tot de riksbegroting behoren en dat de inrichting van de begroting van de uitgaven en de ontvangsten van het Deltafonds met inachtneming van de artikelen 7.22a tot en met 7.22d van de Waterwet en artikel III van de Deltawet waterveiligheid en zoetwatervoorziening geschiedt;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goed gevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1

De bij deze wet behorende begrotingsstaat inzake het Deltafonds, genoemd in artikel 7.22a van de Waterwet, voor het jaar 2022 wordt vastgesteld.

Artikel 2

De vaststelling van de begrotingsstaat geschieft in duizenden euro's.

Artikel 3

Deze wet treedt in werking met ingang van 1 januari van het onderhavige begrotingsjaar. Indien het Staatsblad waarin deze wet wordt geplaatst, wordt uitgegeven op of na deze datum van 1 januari, treedt zij in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van dat Staatsblad en werkt zij terug tot en met 1 januari.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat

Vastgestelde begrotingsstaat van het Deltafonds (J) voor het jaar 2022 (bedragen x € 1.000)

Art. Omschrijving	Vastgestelde begroting		
	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
1 Investeren in waterveiligheid	1.018.861	568.377	166.404
2 Investeren in zoetwatervoorziening	54.922	62.989	
3 Exploitatie, onderhoud en vernieuwing	230.593	232.337	
4 Experimenteren cf. art. III Deltawet	23.791	21.842	
5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	339.212	339.405	
6 Bijdragen andere begrotingen Rijk			1.161.419
7 Investeren in waterkwaliteit	74.384	103.475	602
Totaal	1.741.763	1.328.425	1.328.425

Vergaderjaar 2021–2022

---

35 925 J

**Vaststelling van de begrotingsstaat van het Deltafonds
(J) voor het jaar 2022**

Nr. 2

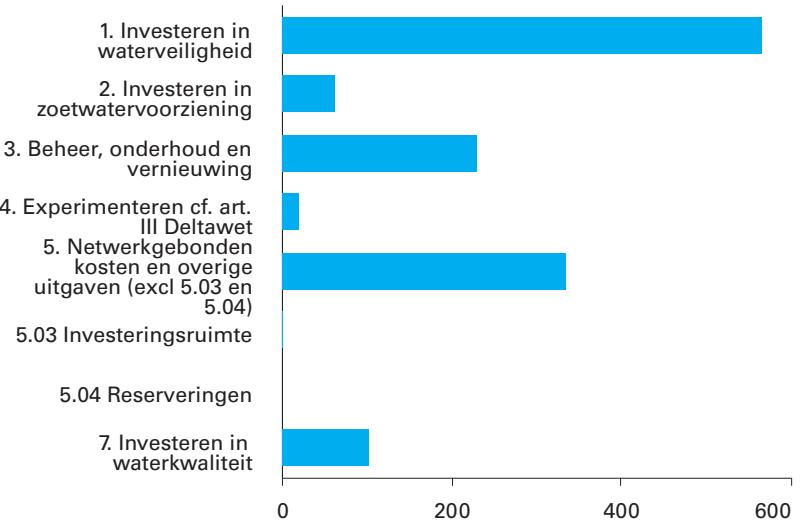
MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

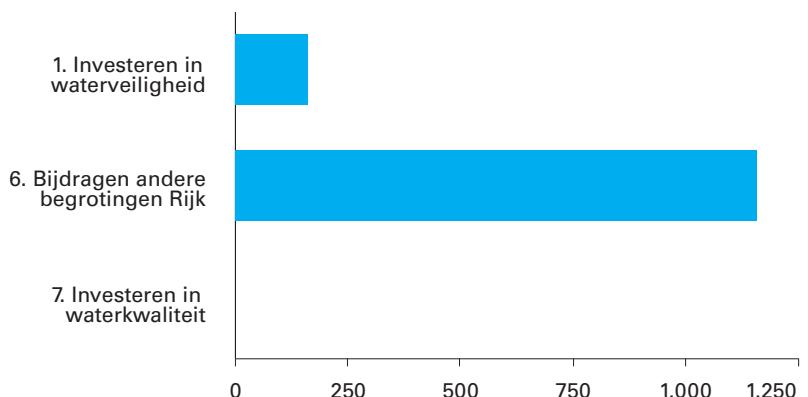
Geraamde uitgaven en ontvangst	3
A. Artikelsgewijze toelichting bij het begrotingswetsvoorstel	5
B. Artikelsgewijze toelichting bij de begrotingsartikelen	6
1. Leeswijzer	6
2. Deltafondsagenda	9
3. Productartikelen	13
3.1 Artikel 1 Investeren in waterveiligheid	13
3.2 Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorzieningen	24
3.3 Artikel 3 Exploitatie, onderhoud en vernieuwing	29
3.4 Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet	38
3.5 Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	40
3.6 Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk	45
3.7 Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit	46
4. Bijlagen	52
Bijlage 1: Voeding van het Deltafonds en begrotingsstaat per artikelonderdeel	52
Bijlage 2: Verdiepingshoofdstuk	55
Bijlage 3: Overzicht Hoogwaterbeschermingsprogramma	78
Bijlage 4: Instandhouding	81
Bijlage 5: Lijst van afkortingen	99

GERAAMDE UITGAVEN EN ONTVANGSTEN

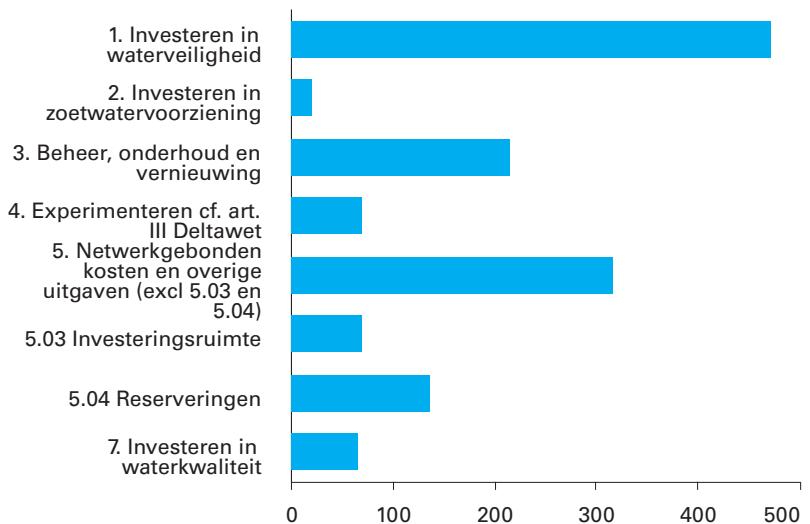
Figuur 1 Geraamde uitgaven verdeeld over productartikelen en niet-productartikelen (bedragen x € 1 mln.). Totaal € 1.328 miljoen

Figuur 2 Geraamde ontvangsten verdeeld over productartikelen en niet-productartikelen (bedragen x € 1 mln.). Totaal € 1.328 miljoen

Figuur 3 Onderstaand zijn de gemiddelde jaarlijkse uitgaven per productartikel in de periode 2021–2035 gepresenteerd (bedragen x € 1 miljoen). Totaal gemiddeld € 1.372 miljoen

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETSVOORSTEL

Wetsartikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld.

Het wetsvoorstel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaat/begrotingsstaten voor het aangegeven jaar vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingsstaat opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zogenoemde begrotingstoelichting).

De Minister van Infrastructuur en Waterstaat

B. Visser

B. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ DE BEGROTINGSARTIKELEN

Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) heeft drie begrotingen:

1. de beleidsbegroting (Hoofdstuk XII van de Rijksbegroting),
2. de begroting van het Mobiliteitsfonds (Hoofdstuk A van de Rijksbegroting) en
3. de begroting van het Deltafonds (Hoofdstuk J van de Rijksbegroting).

Voor u ligt de begroting van het Deltafonds (DF).

Door een apart fonds voor water kan beter invulling worden gegeven aan de doelstellingen zoals vastgelegd in de Waterwet (artikel 7:22a t/m 7:22d), te weten de bekostiging van maatregelen, voorzieningen en onderzoeken op het gebied van waterveiligheid, zoetwatervoorziening en sinds 1 januari 2015 ook waterkwaliteit. Zo mag het fonds jaarlijkse saldi (meer of minder uitgaven in enig jaar) overhevelen – in tegenstelling tot de beleidsbegroting van IenW – waardoor (kasmatische) vertragingen en versnellingen van projecten niet hoeven te leiden tot budgettaire knelpunten.

Het Deltafonds wordt voor het grootste deel gevoed door een bijdrage uit de begroting Hoofdstuk XII (artikelonderdeel 26.02). Daarnaast betalen de waterschappen gezamenlijk de helft van de bijdrage aan de versterkingsmaatregelen van primaire waterschapskeringen van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en dragen de waterschappen bij aan de afronding van het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2). Tevens worden voor een aantal projecten uitgaven doorberekend aan derden, zoals andere departementen, decentrale overheden, buitenlandse overheidsinstanties en de Europese Unie. In het Deltaprogramma zijn de maatregelen, voorzieningen en onderzoeken voor de korte termijn (eerstvolgende zes jaren in detail en de twaalf jaar daaropvolgend indicatief) beschreven en wordt een doorkijk gegeven voor de voorbereidingen die voor de langere termijn worden getroffen om ons land nu en in de (verre) toekomst adequaat te beschermen tegen hoog water en van voldoende zoetwater te blijven voorzien.

Het Deltaprogramma is het jaarlijkse bijstuk bij de Deltafondsbegroting. Het biedt een overzicht van alle maatregelen, voorzieningen, onderzoeken en ambities op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening. Deze projecten worden geheel of gedeeltelijk uit het Deltafonds gefinancierd. Ook gaat het Deltaprogramma in op de voortgang van de uitvoering van hoofdkeuzes op het gebied van waterveiligheid en zoetwatervoorziening (de deltabeslissingen) en concrete voorkeursstrategieën per gebied als richtinggevend kompas voor het uitvoeren van maatregelen tot 2050. Het jaarlijkse Deltaprogramma bevat drie deltplannen: een Deltaplan Waterveiligheid, een Deltaplan Zoetwater en een Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

1. Leeswijzer

Structuur

De opzet en de structuur van de begroting voor het Deltafonds zijn gebaseerd op de rijksbegrotingsvoorschriften van het Ministerie van Financiën. De begrotingstoelichting kent een opbouw waarbij afhankelijk van de informatievraag- en behoeftte verder kan worden ingezoomd.

- Allereerst is de begroting(wet)staat voor het Deltafonds voor het jaar 2022 opgenomen. Deze dient ter autorisatie van de budgetten die op artikelniveau in de verplichtingen-, uitgaven- en ontvangstenramingen worden voorgesteld.
- In de Deltafondsagenda is vervolgens inzichtelijk gemaakt welke projecten in 2022 worden opgeleverd en bij welke projecten de uitvoering in 2022 begint.
- Het laatste onderdeel van de agenda, «Begroting op hoofdlijnen», verstrekkt inzicht in de belangrijkste budgettaire voorstellen die leiden tot wijziging van de begroting. Hiermee kan snel een indruk worden verkregen van de inhoud van dit wetsvoorstel.
- In de artikelgewijze toelichting bij dit wetsvoorstel zijn de Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT) tabellen met de realisatieprojecten alsmede de verkenningen en planuitwerkingprogramma's opgenomen waarin de begrotingsmutaties op projectniveau zichtbaar zijn gemaakt. Deze MIRT tabellen zijn in ieder geval voorzien van toelichtingen indien sprake is: - van een wijziging (anders dan door de verwerking van prijsbijstelling) in het taakstellend projectbudget groter dan 10% of meer dan € 10 miljoen; - van een wijziging groter dan 1 jaar in de oplevering van het project. De stand «vorig» betreft de stand in de eerste suppleaire begroting 2021. Meer gedetailleerde informatie over de projecten die zich thans in de fase van verkenning, planuitwerking en realisatie bevinden, kunt u vinden in de individuele projectbladen van het MIRT Overzicht 2022. Voor de projecten in de MIRT tabellen is waar mogelijk een digitale verwijzing opgenomen naar het projectblad van dat project in het MIRT Overzicht.
- In de verdiepingsbijlage is door middel van een meerjarige mutatietafel op artikelonderdeelniveau de aansluiting gemaakt tussen de vorige stand van de begroting en de nu voorgestelde stand. Dit voor de volledige looptijd van het fonds.
- De overige bijlagen geven voor enkele specifieke onderwerpen inhoudelijk meer toelichting of betreffen overzichtsconstructies.

Mede naar aanleiding van overleg met de Tweede Kamer zijn in aanvulling op de riksbegrotingsvoorschriften de onderstaande punten in deze begroting verwerkt:

- Naar aanleiding van de motie van de leden Van Helvert en Van Veldhoven (Kamerstukken II 2015–2016 [34 475 XII, nr. 12](#)) worden bij alle begrotingsartikelen op het IMobiliteitsfonds en Deltafonds groter dan € 1 miljard de begrotingsmutaties boven de € 5 miljoen toegelicht. Dit heeft als praktische uitwerking dat bij de artikelen tussen de € 200 miljoen en € 1 miljard de ondergrens voor technische mutaties ook neerwaarts is bijgesteld. Voor beleidmatige mutaties was er bij de artikelen van deze omvang reeds sprake van een ondergrens van € 5 miljoen. De norm voor het toelichten van de begrotingsmutaties op het niveau van artikelonderdeel is hiermee als volgt:

Norm bij te verklaren verschillen		
Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

2. In bijlage 1 zijn de uitgaven van het fonds weergegeven. Daarbij is het verschil met artikel 26 Bijdrage Investeringsfondsen van de begroting Hoofdstuk XII uitgewerkt. Dit verschil betreft de overige ontvangsten van het fonds.
3. Op de productartikelen worden onder de desbetreffende tabel «budgettaire gevolgen van de uitvoering» na de begrotingsperiode extracomptabel de budgetten op het niveau van artikelonderdeel weergegeven voor de looptijd tot en met 2035.
4. Significante kasschuiven en begrotingsmutaties op de beschikbare budgetten worden in de verdielingsbijlage op hetzelfde detailniveau (artikelonderdeel) tot en met 2035 toegelicht. Dit rekening houdend met de norm zoals hierboven is aangegeven.
5. Voor beheer, onderhoud en vervanging is een aparte bijlage opgenomen. Deze bijlage geeft inzicht in zowel het Mobiliteits- als het Deltafonds.

Op de begrotingen van het Mobiliteitsfonds en het Deltafonds vinden jaarlijks kasschuiven plaats. Middels kasschuiven wordt ervoor gezorgd dat de beschikbare kas per jaar en per modaliteit blijft aansluiten op de in de begroting geactualiseerde programmering. Kasschuiven zijn altijd budgetneutraal, hetgeen betekent dat de hoeveelheid middelen die meerjarig beschikbaar is niet wijzigt als gevolg van de kasschuit. In de verdielingsbijlage van de begrotingen van het Mobiliteitsfonds en Deltafonds zijn de significante kasschuiven in de begroting 2022 over de gehele looptijd van de begroting inzichtelijk gemaakt en toegelicht. Indien sprake is van politiek relevante kasschuiven dan worden deze tevens opgenomen en toegelicht in de begroting op hoofdlijnen. De begroting op hoofdlijnen treft u in deltafondsagenda van deze begroting.

De apparaatsuitgaven en apparaatsontvangsten van het kerndepartement (met uitzondering van de Staf-Deltacommissaris) worden geraamd op artikel 98 Apparaatsuitgaven Kerndepartement van de begroting Hoofdstuk XII.

Groeiparagraaf

Vanaf de ontwerpbegroting 2022 worden de begrippen voor beheer, onderhoud, vervanging en aanleg gewijzigd naar een nieuw begrippenkader. Hiermee wordt aangesloten op de Europese richtlijnen voor infrastructurele begrippen. Het artikel beheer, onderhoud en vervanging krijgt de naam exploitatie, onderhoud en vernieuwing (artikel 3), artikelonderdeel watermanagement krijft de naam exploitatie (artikelonderdeel 3.01) het artikelonderdeel beheer, onderhoud en vervanging beheer, krijgt de naam onderhoud en vernieuwing (artikel 3.02) en de artikelonderdelen aanleg krijgen de naam ontwikkeling. De begrippen zijn verwerkt in de budgettaire tabellen.

2. Deltafondsagenda

Werken aan waterveiligheid, zoetwatervoorziening en waterkwaliteit vraagt continu inspanningen en investeringen. Deze worden verantwoord in het Deltafonds. Het aantal mensen en de waarde van het te beschermen goed veranderen onder invloed van economische en demografische ontwikkelingen. Ook water en bodem veranderen in de loop van de tijd; de zeespiegel stijgt en de bodem daalt. Door de klimaatverandering wordt het warmer en zullen rivieraafvoeren en regenval grotere extremen vertonen.

Het Deltaprogramma is het nationale programma waarin Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samenwerken om Nederland veilig en aantrekkelijk te houden en goed te blijven voorzien van zoetwater. Zo kan onze economie blijven profiteren van de gunstige ligging in de delta.

Het Deltaprogramma heeft als doel ons land nu en in de toekomst te beschermen tegen hoogwater en de zoetwatervoorziening op orde te houden.

Mijlpalen en resultaten 2022

Hieronder wordt ingegaan op de mijlpalen in het lopende programma. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt welke projecten in 2022 worden opgeleverd en bij welke projecten de uitvoering in 2022 start.

Beheer, onderhoud en vervanging

Voor het beheer en onderhoud zijn afspraken over prestaties gemaakt voor het watermanagement en beheer en onderhoud, waaronder kustlijnhandhaving met zandsuppleties, stormvloedkeringen en rijkswaterkeringen zoals dijken, dammen en duinen. Deze afspraken over prestaties zijn nader toegelicht in artikel 3 Beheer, Onderhoud en Vervanging van het Deltafonds. In 2022 wil lenW onder meer de volgende activiteiten in het kader van beheer, onderhoud en vervanging uitvoeren:

Tabel 1 Beheer, onderhoud en vervanging

Hoofdwatersystemen	- Zandsuppleties basiskustlijn
	- Planfase Maas: vervanging, bediening en besturing

Voor een nadere toelichting op de stand van zaken van beheer, onderhoud en vervanging wordt verwezen naar bijlage 4 Instandhouding van deze begroting.

Aanleg

In 2022 wordt voortvarend gewerkt aan het verbeteren van de waterveiligheid, onder andere door het uitvoeren van het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma, het Hoogwaterbeschermingsprogramma en Maaswerken. Hieronder volgen de mijlpalen die lenW bij deze programma's in 2022 wil behalen:

Tabel 2

Programma	Mijlpaal	Project
HWBP-2	Start realisatie	Dijkversterking Eemdijk en Zuidelijke randmeren
	Oplevering	

Programma	Mijlpaal	Project
HWBP	Start realisatie Noordzeekanaal (D31 t/m D37)	Salmsteke IKJsseldijk Goud (VIJG) spoor 2 Krachtige IJsseldijkenKrimpenerwaard (KJK) Vecht - Stenedijk Hasselt Standsdijken Zwolle (15E) Zettingvloeiing V3T Steyl-Maashoek (19D) Buggenum (19O) Lauwersmeer/Vierhuizergat Industrieterrein Grutbroek
Oplevering	Aanpak Kunstwerken IJsselpaviljoen Zutphen Noordelijke Randmeerdijk (incl WDOD)	
Maaswerken	Voor de Maaswerken worden in 2022 geen nieuwe projecten opgestart of bestaande projecten afgerond.	

Voor een nadere toelichting over de stand van zaken voor de lopende programma's wordt verwezen naar de toelichting op de productartikelen, de voortgangsrapportages aan de Tweede Kamer, het Deltaprogramma 2022 en het MIRT Overzicht 2022. Het Deltaprogramma is te vinden op de website¹

Begroting op hoofdlijnen

Verlenging looptijd investeringsfondsen tot en met 2035

Bij de begroting 2022 wordt de looptijd van het Deltafonds met een jaar verlengd tot en met 2035. Het niveau van extrapolatie is gelijk aan het jaar 2034 stand begroting 2021 na verwerking van structurele begrotingsmutaties. Daarnaast zijn de structurele bijdragen van derden doorgetrokken. Met de verlenging tot en met 2035 komt in totaal – inclusief structurele ontvangsten – een ruimte van circa € 1,4 miljard beschikbaar op het Deltafonds. Deze ruimte wordt bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding van het huidige areaal. Hiervoor is in 2035 circa € 1,1 miljard benodigd. De ruimte die in 2035 resteert na aftrek van de doorlopende verplichtingen bedraagt circa € 0,3 miljard en wordt toegevoegd aan de investeringsruimte.

---

¹ <https://www.deltaprogramma.nl>

Tabel 3 Belangrijkste beleidsmatige uitgavenmutaties t.o.v. vorig jaar (bedragen x € 1.000)

	art	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027-2034	2035
Stand ontwerpbegroting 2021		1.218.675	1.271.760	1.511.471	1.429.791	1.570.620	1.337.511	10.260.957	
Mutaties 1e suppletoire begroting 2021		154.580	21.244	173.491	23.439	-271.000	0	-70.000	
Stand 1e suppletoire begroting 2021		1.373.255	1.293.004	1.684.962	1.453.230	1.299.620	1.337.511	10.190.957	
Belangrijkste mutaties									
<i>Kaderrelevante mutaties Deltafonds</i>									
Extrapolatie 2035	Div							1.385.472	
Loon- en prijsbijstelling 2021	Div	23.474	23.264	35.072	33.119	57.615	31.071	248.568	30.541
Desalderingen	Div	1.302	11.582	-9.380	-3.598	-2.512	3.535	58.760	5.079
Overboekingen andere begrotingen	Div	7.547	575	1.275	1.835	1.835	1.835	1.180	-165
<i>Mutaties binnen kaders Deltafonds</i>									
Impuls zoetwater	5.03				-10.000	-25.000	-25.000	-40.000	
	5.04				10.000	25.000	25.000	40.000	
Stand ontwerpbegroting 2022		1.405.578	1.328.425	1.711.929	1.484.586	1.356.558	1.373.952	10.499.465	1.420.927

Toelichting

1. Bij de begroting 2022 wordt de looptijd van het Deltafonds met een jaar verlengd tot en met 2035. Het niveau van extrapolatie is gelijk aan het jaar 2034 stand begroting 2021 na verwerking van structurele begrotingsmutaties. Daarnaast zijn de structurele bijdragen van derden doorgetrokken.
2. Loon- en prijsbijstelling 2021: Jaarlijks wordt besloten of de overheidsuitgaven van de Rijksbegroting gecorrigeerd worden voor loon- en prijsontwikkelingen. Dit betreft de toegekende loonbijstelling en prijsbijstelling tranche 2021 die vanuit Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar het Deltafonds.
3. Desalderingen: Deze mutatie betreft een aanpassing van de ontvangsten. De aanpassing betreft met name een actualisatie van de bijdragen derden die gerelateerd zijn aan het hoogwaterbescherming programma.
4. Overboekingen van en naar andere ministeries: de omvangrijkste is; Voor de financiering voor het thema Landbouw Wateren en Voedsel binnen de Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid en het project Water4all wordt € 11 miljoen vanuit hoofdstuk XII artikel 11 Integraal waterbeleid overgeheveld naar artikel 1.01.03 Studiekosten.
5. Vanuit de investeringsruimte wordt een impuls € 100 miljoen in de jaren 2024 tot en met 2028 overgeboekt naar de beleidsreservering Zoetwater.

Overprogrammering

Het instrument overprogrammering is door het kabinet ingezet om te zorgen dat de budgetten voor aanleg van infrastructuur zo veel mogelijk tot besteding komen in de jaren waarin deze beschikbaar zijn gesteld. De ervaring leert namelijk dat infrastructuurprojecten kunnen vertragen ten opzichte van de planning, bijvoorbeeld door complexiteit, onvoorzien omstandigheden of een hoog ambitieniveau in de afgegeven mijlpalen. Doordat met overprogrammering wordt gewerkt leiden vertragingen bij individuele projecten niet automatisch tot onderbesteding van het beschikbare budget. Het instrument overprogrammering heeft enkel betrekking op reguliere ramingsonzekerheden binnen projectgrenzen. Onzekerheden van exogene aard kunnen slecht in beperkte mate worden opgevangen met het instrument overprogrammering.

In reactie op moties Kröger en van Eijs (kamerstuk 35 300 XII nr.6) wordt het instrument overprogrammering zoveel mogelijk ingezet en wordt de informatievoorziening uitgebreid. Over de begrotingsperiode tot en met 2026 is per saldo sprake van een overprogrammering van circa € 485 miljoen op het DF. De totale overprogrammering over beide fondsen is circa € 3,9 miljard.

Tabel 4 Totale overprogrammering fondsen (bedragen x € 1.000)

Fonds	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2021-2026	2027-2035
Mobiliteitsfonds	– 282	– 712	– 562	– 909	– 513	– 423	– 3.401	3.401
Deltafonds	– 51	– 37	– 65	11	– 312	– 30	– 485	485
Totale overprogrammering	– 333	– 749	– 627	– 898	– 825	– 453	– 3.885	3.885

Flexnorm

In de begroting 2018 is de flexnorm geïntroduceerd, waarmee het inzicht in de meerjarige hardheid van de bestuurlijke afspraken is aangescherpt. De flexnorm is een percentage dat aangeeft welk aandeel van de aanlegbudgetten (inclusief investeringsruimte) naar mening van het kabinet flexibel is om bij nieuwe planvorming te betrekken. Het betreft de ruimte binnen de begroting waar nog geen definitieve oplossing is bepaald en gekozen kan worden voor een alternatieve aanwending of oplossing. Overigens geldt ook dat waar wél bestuurlijke afspraken zijn gemaakt, maar er nog geen juridische verplichtingen zijn aangegaan, de budgetten nog altijd onverminderd door de Tweede Kamer te amenderen zijn.

In onderstaande tabel is weergegeven welke budgetten in de begroting 2022 conform hierboven geschatte flexnorm flexibel zijn om bij nieuwe planvorming te betrekken.

Tabel 5 Flexibele budgetten conform flexnorm

Artikel onderdeel	Omschrijving	Budgetten t/m 2035 x € 1 miljoen
1.03	Studiekosten	137
2.03	Studiekosten	27
5.03	Investeringsruimte	1.057
5.04	Reserveringen	2.066
7.03	Studiekosten	58
Totaal		3.346
Als percentage van de budgetten (inclusief investeringsruimte)		16%

3. Productartikelen

3.1 Artikel 1 Investeren in waterveiligheid

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Het Rijk investeert in waterveiligheid om te voldoen aan de wettelijke normen van de primaire waterkeringen in beheer bij de waterschappen en het Rijk en om een bijdrage te leveren aan het beheer van de Rijkswateren. Het artikel waterveiligheid is gerelateerd aan beleidsartikel 11 (Integraal Waterbeleid) op de Begroting hoofdstuk XII.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van de uitvoering art. 1 Investeren in waterveiligheid (bedragen x € 1.000)							
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verplichtingen	280.032	1.214.782	1.018.861	958.458	692.329	538.359	273.836
Uitgaven	451.429	630.501	568.377	702.948	623.351	365.482	516.203
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>							
1.01 Grote projecten waterveiligheid	161.763	136.499	109.499	90.301	2.095	785	73.126
1.01.01 Programma HWBP-2 Waterschapsprojecten	141.647	108.730	77.722	81.840	0	0	60.000
1.01.02 Programma HWBP-2 Rijksprojecten	9.852	2.765	1.202	655	654	254	
1.01.03 Ruimte voor de rivier	4.218	4.373	4.990	7.294	929	19	0
1.01.04 Maaswerken	6.046	20.631	25.585	512	512	512	13.126
1.02 Ontwikkeling waterveiligheid	282.887	475.362	448.187	600.070	610.129	354.501	434.388
1.02.01 Planning waterveiligheid	11.386	23.181	53.721	70.362	29.273	41.967	9.855
- Waarvan bijdrage aan agentschap RWS	546	559	437	437	437	437	437
1.02.02 Aanleg waterveiligheid	271.501	452.181	394.466	529.708	580.856	312.534	424.533
1.03 Studiekosten	6.779	18.640	10.691	12.577	11.127	10.196	8.689
1.03.01 Studie en onderzoekskosten	6.779	18.640	10.691	12.577	11.127	10.196	8.689
Ontvangsten	193.910	166.111	166.404	143.525	144.108	140.010	158.159
1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	193.910	166.111	166.404	143.525	144.108	140.010	158.159
1.09.01 Ontvangsten waterschappen HWBP-2	57.391	332					
1.09.02 Overige ontvangsten HWBP-2	61	0			0		
1.09.03 Ontvangsten waterschappen HWBP	117.901	161.641	164.909	143.525	144.108	140.010	158.096
1.09.04 Overige ontvangsten HWBP	5.150	0					63
1.09.05 Overige aanleg ontvangsten	13.407	4.138	1.495		0		

Budgetflexibiliteit

Met uitzondering van verkenning en planuitwerking, zijn de budgetten in 2022 juridisch verplicht op de peildatum 1 januari 2022.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2035 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2035 toegelicht.

Tabel 7 Artikel 1 Investeren in waterveiligheid (bedragen x € 1.000)								
		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1 Investeren in waterveiligheid	Uitgaven	630.501	568.377	702.948	623.351	365.482	516.203	410.238
1.01 Grote projecten waterveiligheid		136.499	109.499	90.301	2.095	785	73.126	20.000
1.02 Ontwikkeling waterveiligheid		475.362	448.187	600.070	610.129	354.501	434.388	381.290
1.03 Studiekosten		18.640	10.691	12.577	11.127	10.196	8.689	8.948
								7.571

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
1	Investeren in waterveiligheid	Ontvangsten 166.111	166.404	143.525	144.108	140.010	158.159	159.201	159.344
1.09	Ontvangsten investeren in waterveiligheid	166.111	166.404	143.525	144.108	140.010	158.159	159.201	159.344

		2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021-2035
1	Investeren in waterveiligheid	Uitgaven	546.929	395.556	325.310	282.188	537.092	328.997	278.600 7.079.764
1.01	Grote projecten waterveiligheid								504.157
1.02	Ontwikkeling waterveiligheid	539.858	388.485	318.239	275.117	530.005	322.166	271.769	6.438.135
1.03	Studiekosten	7.071	7.071	7.071	7.071	7.087	6.831	6.831	137.472
1	Investeren in waterveiligheid	Ontvangsten 159.195	176.129	182.899	184.315	168.084	192.376	165.200	2.465.060
1.09	Ontvangsten investeren in waterveiligheid	159.195	176.129	182.899	184.315	168.084	192.376	165.200	2.465.060

C. Toelichting

1.01 Grote projecten waterveiligheid

Motivering

Deze projecten, waaraan de Tweede Kamer de status van Groot Project heeft toegekend, dragen bij aan de waterveiligheid in Nederland. Voor meer achtergrondinformatie over programmering in 2022 (en verder) wordt verwezen naar het MIRT Overzicht 2022, de betreffende voortgangsrapportages en het Deltaprogramma 2022.

Producten

Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2)

Onder dit programma vallen de verbetermaatregelen die zijn voortgekomen uit de periodieke toetsing volgens de Waterwet. Uit de resultaten van de eerste (2001) en tweede (2006) toetsing op veiligheid van de primaire waterkeringen bleek dat een deel van deze keringen niet voldeed aan de wettelijke norm ([Kamerstukken II, 2007–2008, 27 625 en 18 106, nr. 103](#)).

Vanuit het HWBP-2 worden subsidies verstrekt aan de waterschappen voor de uitvoering van de vereiste verbetermaatregelen en worden de maatregelen aan de riksgeringen betaald. Het HWBP-2 is onderdeel van het Deltaprogramma met behoud van eigen besturing, organisatie en financiering. Met het afsluiten van het Bestuursakkoord Water (2011) dragen de waterschappen bij aan de financiering van het HWBP-2 en het HWBP. In bijlage 3 is een nadere toelichting op de financieringsafspraken ten aanzien van de Hoogwaterbeschermingsprogramma's (HWBP-2 en HWBP) opgenomen.

Conform de Regeling Grote Projecten ontvangt de Tweede Kamer ieder half jaar een Voortgangsrapportage: vóór 1 april 2022 Voortgangsrapportage 21 en vóór 1 oktober 2022 Voortgangsrapportage 22.

Meetbare gegevens

Het HWBP-2 bestaat uit 87 versterkingsprojecten, inclusief de Zwakke Schakels. Per 31 december 2020 voldoen 85 projecten aan de vigerende veiligheidsnorm. Het programma bevindt zich inmiddels in de fase dat alle projecten in realisatiefase zijn. Er zijn twee resterende projecten in uitvoering.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

Het projectbudget van de Waterschapsprojecten is met € 80 miljoen toegenomen als gevolg van een budgetoverheveling van HWBP naar HWBP-2 ten behoeve van de hogere kosten voor het project Markermeerdijken.

Tabel 8 Projectoverzicht Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma; realisatie (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget				Kasbudget					Oplevering		
	huidig	vorig	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	later	huidig	vorig
Projecten Nationaal										2022	2024	
HWBP-2 Rijksprojecten	170	169	166	2	1							
HWBP-2 Waterschapsprojecten	2.551	2.471	2.161	109	78	81			60	62		
Overige projectkosten (programmabureau)	47	47	35	0	1	1	1				9	
afrondingen		1	1		-1							
Programma	2.768	2.688	2.363	111	79	82	1	0	60	71		
Budget (DF 1.01.01/02)			2.363	111	79	82	1	0	60	71		

Producten

Ruimte voor de Rivier

Op 22 januari 2019 heeft de Tweede Kamer de Groot Project Status van Ruimte voor de Rivier beëindigd. Het laatste project dat bijdraagt aan de doelstelling van de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier is het project Reevesluis. Over dit project wordt gerapporteerd via het MIRT-overzicht.

Tabel 9 Projectoverzicht Ruimte voor de rivier; realisatie (bedragen x € 1 miljoen)

	huidig	vorig	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 later	huidig	vorig
Project RvdR										2019	2019
Projecten Nationaal											
Ruimte voor de Rivier	2.248	2.248	2.231	4	5	7	1				
Programma Realisatie	2.248	2.248	2.231	4	5	7	1	0	0	0	0
Budget (DF 1.01.03)				4	5	7	1	0	0	0	0

Maaswerken

Maaswerken is voortgekomen uit het Deltaplan Grote Rivieren dat na de twee hoogwaters in de Rijn en de Maas in december 1993 en januari 1995 tot stand kwam. Belangrijkste doelstelling is het verbeteren van de bescherming van inwoners van Limburg en Noord-Brabant tegen hoogwater van de Maas.

Op 22 januari 2019 heeft de Tweede Kamer de Groot Project Status van Zandmaas en Grensmaas beëindigd. De rapportage over de voortgang en afronding van het programma vindt plaats als onderdeel van het MIRT-overzicht (overstromingskans kleiner dan 1/250e per jaar). Het prioritaire deel van dit werk is in 2020 afgerond.

Meetbare gegevens

Indicator	Grensmaas	Zandmaas
Hoogwaterbeschermings-programma	100% in 2017 (gerealiseerd)	100% in 2016
Natuurontwikkeling	(93%) 1.208 ha	(100%) 427 ha

Grensmaas en Zandmaas, natuurontwikkeling

De deelprogramma's Grensmaas en Zandmaas (fase I) dragen primair bij aan de hoogwaterveiligheidsdoelstelling. Daarnaast wordt met deze projecten natuur gerealiseerd die ten goede komt aan het Natuurnetwerk Nederland (NNN).

De naturopgave binnen de Zandmaas is gerealiseerd. De feitelijke oplevering en overdracht is afhankelijk van de voortgang van de delfstof-winning.

De totale oppervlakte natuurontwikkeling in de Grensmaas is 1.208 ha. Het Ministerie van LNV neemt hiervan thans 728 ha voor haar rekening ([Kamerstukken II, 2014–2015, 18 106, nr. 230](#)). De Minister heeft in maart 2019 aan de Tweede Kamer laten weten dat eind 2018 1.125 ha van de natuurdoelstelling Grensmaas gerealiseerd is ([Kamerstukken II, 2018-2019, 18 106, nr. 247](#)).

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

Grensmaas: Zoals gemeld aan de Tweede Kamer ([Kamerstukken II, 2018-2019, 18 106, nr. 247](#)) is toestemming verleend om drie jaar langer grind te winnen. Hiermee wordt de mijlpaal verlengd met drie jaar tot 2027

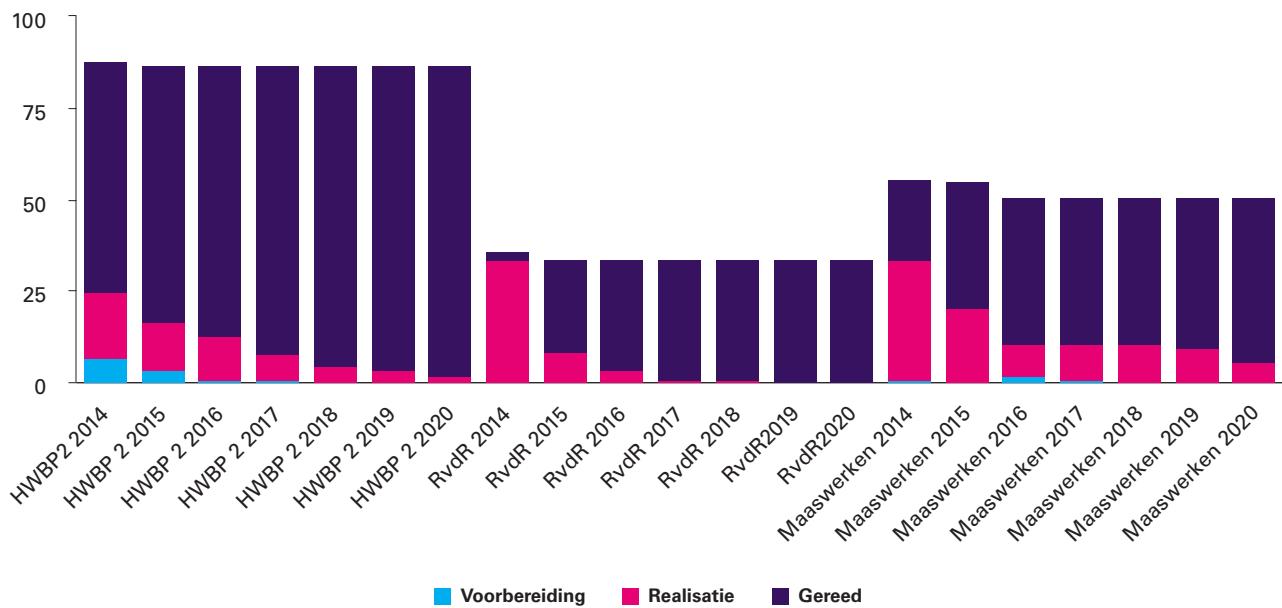
Het projectbudget is toegenomen als gevolg van de prijsbijstelling 2021.

Tabel 10 Projectoverzicht Maaswerken; realisatie (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget				Kasbudget				Oplevering		
	huidig	vorig	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 later	huidig	vorig
Project Maaswerken											
Projecten Zuid-Nederland											
Grensmaas	115	114	86	0	0	1	1	1	13	1420	2017/2027
Zandmaas	398	396	346	20	25					7	2021
afronding	1			1	1						- 1
Programma Realisatie	514	510	432	21	26	1	1	1	13	20	
Budget (DF 1.01.04)				21	26	1	1	1	13	20	

Maatregelen ter verbetering van de waterveiligheid

De kengetallen hieronder geven informatie over de stand van zaken van maatregelen ter verbetering van de waterveiligheid onder het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP-2), en de programma's Ruimte voor de Rivier (RvdR) en Maaswerken. Het geeft een meerjarig inzicht in de voortgang van de maatregelen van de betreffende programma's. De beleidsinspanningen van de Minister van IenW die onder Hoofdstuk XII (artikel 11) vallen richten zich op de regie op deze programma's.

1.02 Ontwikkeling waterveiligheid

Motivering

Naast de grote projecten op het gebied van waterveiligheid zijn hieronder de overige aanlegprojecten beschreven.

1.02.01 Planning waterveiligheid

De planning waterveiligheid dient om een probleem of een initiatief met maatschappelijke meerwaarde op het gebied van waterbeheer te verkennen en daarna, indien nodig, uit alternatieven de beste oplossing voor het probleem te zoeken en voor te bereiden voor de uitvoering.

Op dit artikelonderdeel worden diverse projecten en programma's verantwoord die zich in de planningsfase bevinden.

Tabel 11 Projectoverzicht Planning waterveiligheid (bedragen x € 1 miljoen)

Projectomschrijving	Budget Huidig	Budget vorig	Planning PB of TB	Planning Oplevering
Projecten Nationaal				
Reservering Areaalgroei	14	14		
Integraal Rivieren Management (IRM) (project Paddenpol)	5	0		2025
Projecten Noordwest-Nederland				
EPK planning waterkwaliteit	7	7		
Projecten Zuid-Nederland				
Meerkosten rivierverruiming Rijn en Maas	133	127		
Projecten Oost-Nederland				
IJsseldelta 2e fase afronding	116	100		2022
Totaal programma planuitwerking en verkenning				
Budget DF 1.02.01	275	248		

PB is Projectbeslissing en TB is Trajectbesluit

Toelichting:

IJsseldelta

Eind 2020 zijn de resterende twee projectbeslissingen vastgesteld van de regionale percelen N307/Roggebotsluis en Recreatieterreinen. Voor het vaststellen van N307/Roggebotsluis zijn de kosten toegenomen als gevolg van de nadere uitwerking van het ontwerp en raming. De toename wordt met name veroorzaakt door het grotere beweegbare deel van de brug en de langere benodigde bruglengte vanwege de bredere doorvaartbreedte. De prijsbijstelling 2021 is toegevoegd.

Integraal Rivieren Management (IRM)

Ten behoeve van de scopewijziging Paddenpol bij het HWBP-project Dijkversterking Zwolle-Olst, waar in het voorkeursalternatief een dijkteruglegging bij Paddenpol in plaats van een dijkversterking wordt voorzien, wordt € 4,5 miljoen onttrokken aan de beleidsreservering IRM in de jaren 2023-2025. Door deze dijkteruglegging kunnen beleidsdoelen van de KRW, de PAGW, afvoerverruiming en recreatie gerealiseerd worden. Hiermee wordt de toezegging in het BO-MIRT van 2019 definitief vastgelegd. Tevens wordt hiermee gedeeltelijk invulling gegeven aan de motie Schonis. Uitvoering is in de periode 2023-2025 voorzien. De prijsbijstelling 2021 is toegevoegd.

Meerkosten rivierverruiming Rijn en Maas

Daarnaast heeft het Waterschap Limburg voor de Noordelijke Maasvallei conform afspraak BO MIRT 2016 de verkenning van een 4-tal dijkversterkingstrajecten met dijkteruglegging, zogenoemde «systeemmaatregelen», opgenomen in de scope van het Hoogwater- beschermingsprogramma Noordelijke Maasvallei. Het betreft verkenningen naar de versterking van de dijktrajecten Thorn-Wessem, Arcen, Well en Baarlo-Hout Blerick. In 2020 is met het waterschap Limburg geconstateerd dat er sprake is van onvermijdelijke meerkosten in de lopende verkenningen. Over de financiering daarvan is een bestuursovereenkomst gesloten met het waterschap. Hier toe wordt € 3,09 miljoen aan het budget toegevoegd vanuit de beleidsreservering IRM. Uitvoering is in 2021 voorzien. De prijsbijstelling 2021 is toegevoegd.

1.02.02 Aanleg waterveiligheid

Dit programma levert een bijdrage aan het voldoen aan de wettelijke normen van de primaire waterkeringen in beheer bij het Rijk en bij de waterschappen én levert een bijdrage aan het beheer van de Rijkswateren.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is een alliantie tussen de waterschappen en IenW. Het programma is opgericht voor het aanpakken van de waterveiligheidsopgave die voortvloeit uit de Derde Landelijke Rapportage Toetsing primaire waterkeringen (LRT3) in 2011 en de daaropvolgende beoordelingsrondes. Het programma heeft als doel in 2050 alle primaire waterkeringen in Nederland op orde te hebben. Circa 90% van de primaire waterkeringen is in beheer bij de waterschappen. Het

overige deel is vrijwel volledig in beheer bij het Rijk. Door de samenwerking binnen de alliantie wordt de beschikbare kennis en deskundigheid van de verschillende waterbeheerders optimaal benut.

Het HWBP kent een voortrollend karakter, waarbij jaarlijks een actualisatie van het zesjarige programma plaatsvindt en er een nieuw jaar aan de programmering wordt toegevoegd. Met deze werkwijze ontstaat een adaptief programma dat flexibel kan spelen op nieuwe ontwikkelingen.

De huidige HWBP opgave komt voort uit de LRT3 (2011) en de verlengde derde toetsing (LRT3+, 2013). Op basis van de nieuwe landelijke beoordelingsronde overstromingsrisico (LBO-1), die op 1 januari 2017 van start is gegaan, worden ook in het programma 2022-2027 nieuwe projecten toegevoegd.

De prioritering van de jaarlijks uit te brengen programmering is gebaseerd op urgentie. De programmering 2022-2027 wordt gelijktijdig met deze begroting op Prinsjesdag als onderdeel van het Deltaprogramma 2022 (paragraaf 3.3) gepresenteerd.

Het HWBP is onderdeel van het Deltaprogramma met behoud van eigen besturing, organisatie en financiering.

Vooroeververdediging Oosterschelde en Westerschelde

De vooroeververdediging van de dijken in het Ooster- en Westerscheldegebied wordt versterkt. Het project vooroeverbestortingen is opgedeeld in verschillende clusters die verspreid over de tijd worden uitgevoerd. Inmiddels zijn er 2 clusters voltooid. In 2020 is de aannemer gestart met het bestorten van de vooroevers van het derde cluster. Openstelling voor cluster 3 staat gepland in 2021, met decharge in 2022. Na dit cluster zullen door het waterschap nog een aantal locaties worden aangepakt. Hiervoor is een overeenkomst afgesloten tussen Rijk, provincie en waterschap.

Rivierverruiming, niet zijnde Ruimte voor de Rivier

Langs de Maas, de Rijn, de Waal en de Lek zijn en worden projecten uitgevoerd ten behoeve van natuurontwikkeling in de uiterwaarden en om een grotere waterafvoer te kunnen opvangen, de zogeheten NURG (Nadere Uitwerking Rivieren Gebied) projecten. Het NURG-programma wordt uitgevoerd door de Ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat. Inmiddels is het overgrote deel van de opgave gerealiseerd en hebben de beide ministeries bij de Herijking van de Ecologische Hoofdstructuur afspraken gemaakt over de verdeling van de restopgave. Hierin is afgesproken dat elk ministerie zijn nog lopende projecten afmaakt. Op dit moment lopen er nog twee lenW NURG-projecten. Voor het project Afferdense en Deestse Waarden is de oplevering voorzien rond de zomer 2021. Dit project is ook van belang voor het realiseren van de waterveiligheidsdoelstelling van de Planologisch Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier. Het project Heessel is begin 2021 opgeleverd.

Overige onderzoeken en kleine projecten

Onderdeel van overige onderzoeken en kleine projecten is onder andere het Project Roggenplaat. Rijkswaterstaat heeft in opdracht van de ministeries lenW en LNV een zandsuppletie uitgevoerd om de negatieve

effecten van de zandhonger in de Oosterschelde tegen te gaan. Het project is in de winter van 2019-2020 succesvol uitgevoerd met een omvang van 213 ha en 1,4 miljoen m³. Inmiddels is de monitoring gestart waarmee de suppletie zal worden geëvalueerd in 2025.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

De verhoging van de beschikbare projectbudgetten voor HWBP

Waterschaps-, riks-, en overige projecten is met name als gevolg van het verlengen van de begrotingsperiode van 2034 naar 2035 en de toegekende prijscompensatie.

Op verzoek van de provincie Zeeland zijn drie locaties toegevoegd aan het programma Dijkversterking en herstel steenbekleding onderdeel Vooroever Verdediging van het perceel Westerschelde. Deze worden gefinancierd door de provincie Zeeland. De eindmijlpaal verschuift naar 2023 vanwege deze extra werkzaamheden en dat op twee extra locaties de werkzaamheden in twee fases moeten worden uitgevoerd in verband met zettingsrisico's van de ondergrond.

Tabel 12 Projectoverzicht Aanlegprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget				Kasbudget				Oplevering		
	huidig	vorig	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 later	huidig	vorig
Projecten Nationaal											
Programma HWBP											
HWBP Rijksprojecten	655	640	20	22	28	47	29	47	41	421	
HWBP Overige projectkosten (programmabureau)	122	117	43	10	7	5	5	5	5	43	
HWBP Waterschapsprojecten	6.277	5.876	889	418	378	536	533	571	408	2.544	
Maatregelen i.r.t. rivierverruiming	182	181	179							3	2021
Wettelijk BeoordelingsInstrumentarium 2023	27	27	15	5	5	1	1				2020
Zandhonger Oosterschelde	11	11	9	1	0	0	0	0	0		
Landelijk Verbeterprogr. Regionale Rijksk.	1		0	1							
Kennisprogramma zeespiegelstijging	9	9	0	3	2	1	1	1	1		
Projecten Noord-Nederland											
Primaire waterkering Vlieland	1	1	1							2018 / 2018 / 2019 2019	
Afsluitdijk	5	0		1	2	2					
Projecten Oost-Nederland											
Kribverlaging Pannerdensch Kanaal	20	19	6	5	8	1				2023	2023
IJsseldelta 2e fase	95	95	85	10						2021	
Monitoring Langsdammen Waal	5	5	2	2	1						
Projecten Zuidwest-Nederland											
Overige onderzoeken en kleine projecten	1.169	1.169	1.168	1							
Dijkversterking en herstel steenbekleding afrondingen	828	827	803	23	0	0	0	1		2023	2021
1				1		1	1				
Programma Realisatie	9.410	8.977	3.220	503	431	594	570	625	455	3.011	
Budget (DF 1.02.02)				452	394	530	581	313	425	3.011	
Overprogrammering (-)				- 51	- 37	- 64	11	- 313	- 31		

1.03 Studiekosten

Motivering

Dit betreft de studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) en de overige studiekosten op het gebied van waterveiligheid.

Producten

Studie- en onderzoekskosten Deltaprogramma

Hieronder vallen studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken). Het Deltaprogramma (DP) is een programma van maatregelen, voorzieningen, onderzoeken en ambities gericht op de korte, middellange en lange termijn waterveiligheid en zoetwatervoorziening van Nederland. Voor een nadere toelichting over deze onderzoeken wordt verwezen naar het Deltaprogramma 2022.

Op dit onderdeel worden vooral de onderzoeken voor waterveiligheid verantwoord.

- Het Nationaal Watermodel is een geïntegreerde set van modellen om het waterhuishoudkundig systeem van Nederland door te rekenen. Deze is oorspronkelijk ontwikkeld voor het Deltaprogramma. Het model is gebruikt om de effecten van maatregelen op het gebied van met name waterveiligheid, maar ook zoetwatervoorziening en waterkwaliteit (chloride) te berekenen. De doorontwikkeling van het model heeft als doel de waterhuishoudkundige basis ervan ook in andere rekentoepassingen te gebruiken om zo de onderlinge vergelijkbaarheid en de betrouwbaarheid van die toepassingen te garanderen en genereert het model de waterhuishoudkundige basis voor waterkwaliteitsmodellen.
- Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie: De transitie naar een klimaatbestendige inrichting van Nederland in 2050 wordt ondersteund met diverse activiteiten en producten, zoals het kennisportaal, het organiseren van themabijeenkomsten, de ondersteuning van voorbeeldprojecten en het faciliteren van kennis- en leernetwerken.
- Uitvoering gebiedsagenda's: In het programma Rijnmond Drechtsteden worden samen met de regio onderzoeken en activiteiten uitgevoerd in het kader van de Uitvoeringsagenda van de voorkeurstrategie DP Rijnmond-Drechtsteden. Daarnaast werkt het Rijk in het verlengde van Agenda IJsselmeergebied 2050 samen met regionale partners aan de acties die zijn vastgelegd in de Uitvoerings-, Kennis- en Innovatieagenda IJsselmeergebied 2021-2022.
- Klimaatneutrale en circulaire infraprojecten betreft de uitvoering van de strategie »Naar klimaatneutrale en circulaire rijksinfraprojecten» die op 15 juni 2020 aan de Tweede Kamer is aangeboden (Kamerstukken II, 2019-2020, [32 813, nr. 535](#)). In dit kader zijn middelen beschikbaar gesteld voor klimaatneutrale en circulaire maatregelen binnen de projecten in het hoofdwatersysteem.
- In het kader van het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid (MTIB) heeft lenW binnen het thema landbouw/water/voedsel missies opgesteld op het terrein van waterveiligheid, klimaatadaptatie, waterkwaliteit en beheer van de grote wateren. Deze missies zijn in april 2019 door het kabinet vastgesteld. lenW stelt middelen beschikbaar om voor deze missies kennis en innovatie te realiseren in publiek-privaat gefinancierde samenwerkingsverbanden. Dit doet lenW samen met LNV en de topsectoren.

- Het doel van «Water4All -Water Security for the Planet» is om oplossingen te vinden voor de waterproblematiek rond te veel, te weinig en te vuil water. De activiteiten zijn gericht op onderzoeken en demonstratieprojecten rond kennis en innovatie, zoals bijvoorbeeld het klimaat-bestendig maken van bestaande en nieuwe waterinfrastructuur.
- In 2022 wordt een nadere beleidsuitwerking gemaakt voor verruiming afvoercapaciteit en rivierbodemligging in het kader van de ontwikkeling van het programma Integraal Riviermanagement (IRM) en in dat kader wordt ook de voorkeursstrategie rivieren herijkt.
- De regionale keringen in beheer van het Rijk zijn door Rijkswaterstaat getoetst. In 2021 is de Kamer over de uitkomsten geïnformeerd. Rijkswaterstaat werkt nu aan vervolgstappen richting beheers- en versterkingsmaatregelen.
- Aan de doorontwikkeling van het instrumentarium voor beoordelen en ontwerpen wordt gewerkt in het programma Beoordelings- en Ontwerp-instrumentarium (BOI) 2023. Het programma BOI2023 bouwt voort op het WBI2017, het Ontwerp Instrumentarium (OI) 2014 en de bestaande Technische Leidraden en voegt hier nieuw ontwikkelde kennis en functionaliteit aan toe zodat het instrumentarium aansluit op de actuele kennis en de ervaringen die in de eerste beoordelingsronde (2017-2023) worden opgedaan. Instrumenten die in het programma worden ontwikkeld kunnen direct worden gebruikt voor het ontwerpen van waterkeringen. Met het BOI2023 kunnen de beheerders vanaf 2023 de volgende beoordelingsronde uitvoeren.
- Het Rijk heeft een wettelijke taak (artikel 2.6 Waterwet) om zorg te dragen voor de totstandkoming en het verstrekken van technische leidraden voor het ontwerp, het beheer en het onderhoud van de primaire waterkeringen in Nederland. Hiertoe worden langjarige activiteiten (onderzoek) uitgevoerd om een solide kennisbasis te ontwikkelen. De kennis over waterveiligheid wordt hiermee op het vereiste niveau gehouden, zodat sprake is van actueel, effectief en uitvoerbaar waterveiligheidsbeleid. Dit is de lange termijn ambitie voor waterveiligheid, vormgegeven door de uitvoering van het Kennisprogramma Waterveiligheid.
- Het Kennisprogramma Zeespiegelstijging focust zich op de onzekerheden en de mogelijke effecten voor korte en lange termijn van een (versnelde) zeespiegelstijging. Dit kennisprogramma is gestart in september 2019 en loopt t/m 2026. In 2022 wordt onder andere gewerkt aan:
  - Nader modelmatig onderzoek naar het afsmelten van Antarctica op de lange termijn;
  - Berekenen van de houdbaarheid van de huidige aanpak van de waterveiligheid en de zoetwatervoorziening;
  - Verder verkennen van de verschillende handelingsperspectieven voor de verre toekomst, met regionale partners in het Deltaprogramma;
  - Vraagstukken met betrekking tot governance en transitiemanagement.
- Om het thema cyberweerbaarheid in de watersector effectief aan te pakken is er in 2020 een uitvoeringsprogramma gestart, genaamd «Versterking cyberweerbaarheid in de Watersector». De aanvullende Bestuursakkoord Water (BAW)-afspraken (BAW+) over cybersecurity zijn hierin ondergebracht. Partijen in de watersector werken onder regie van Ministerie van IenW in dit programma samen aan ongeveer 15 projecten die met name gericht zijn op operationele technologie (OT). Er worden instrumenten ontwikkeld om ketenrisico's te onderkennen, risico's te beheersen of de impact van een cyberincident te mitigeren. Het programma is in lijn met de ambities van de Nationale Cybersecurity Agenda (NCSA) en wordt in 2022 gecontinueerd.

1.09 Ontvangsten

Ontvangsten waterschapsprojecten

Conform de Spoedwet ([Stb. 2011, 302](#)) dragen de waterschappen vanaf 2011 € 81 miljoen per jaar bij aan het HWBP. Deze bijdrage van de waterschappen is conform het regeerakkoord Rutte I en het Bestuursakkoord Water aangevuld tot € 131 miljoen in 2014 en tot € 181 miljoen structureel vanaf 2015 (inclusief projectgebonden aandeel, prijspeil 2010). Deze bijdrage wordt geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het ministerie van Financiën. Vanaf 2021 en verder komt dit bedrag jaarlijks uit op ongeveer € 202 miljoen (inclusief projectgebonden aandeel).

De middelen van de waterschappen worden eerst ingezet voor de waterschapsprojecten van het HWBP-2 en vervolgens voor de waterschapsprojecten van het HWBP. Het in 2013 door de Tweede en Eerste Kamer aangenomen wetsvoorstel Wijziging van de Waterwet (doelmatigheid en bekostiging hoogwaterbescherming) ([Kamerstukken II, 2012–2013, 33 465, nr. 3](#)) is per 1 januari 2014 in werking getreden. De wet regelt dat het Rijk en de waterschappen jaarlijks elk de helft van de bijdrage aan het HWBP betalen.

In bijlage 3 is een overzicht opgenomen waarin nader is ingegaan op de financiering van het HWBP-2 en het HWBP.

3.2 Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorzieningen

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op het gebied van zoetwatervoorziening is het beleid gericht op een duurzame zoetwatervoorziening die economisch doelmatig is. De uitvoering is gericht op het zoveel mogelijk voorkomen van tekorten. Dit is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van overheden en gebruikers. Het Ministerie van IenW werkt samen met deze partijen in het Deltaprogramma Zoetwater. De maatregelen die in uitvoering worden genomen staan in het Deltaplan Zoetwater.

In periodes van ernstig watertekort (in droge zomers) wordt water verdeeld op basis van een verdringingsreeks.

Op dit artikel worden de producten op het gebied van zoetwatervoorziening verantwoord. De waterkwaliteit maatregelen in het hoofdwatersysteem die niet verbonden zijn aan waterveiligheid en zoetwatervoorziening worden op artikel 7 van het deltafonds verantwoord.

Dit artikel is gerelateerd aan beleidsartikel 11 (Integraal waterbeleid) op de begroting van hoofdstuk XII.

Ambities voor zoetwater

Nederland heeft een unieke ligging in een delta. Water speelt niet alleen een cruciale rol in de leefbaarheid van onze omgeving, het is ook een verbindend element in onze economische positie. Zelfs in droge tijden komen via de Rijn en de Maas nog honderdduizenden liters zoetwater ons land binnen. Dit is een belangrijk concurrentievoordeel ten opzichte van landen die deze rivieren niet hebben. Nederland bezit unieke kennis en kunde op het gebied van waterbeheer en waterkwaliteit en verdient daar veel geld mee.

Om de bijdrage van zoetwater aan onze sterke economische positie te behouden en te versterken, in harmonie met de leefomgeving, is het zaak dat er geanticipeerd wordt op toekomstige trends en ontwikkelingen. Nu al zijn er knelpunten en deze nemen toe bij klimaatverandering. De ambitie is om de rol die zoetwater in onze sterke economische positie speelt niet alleen te behouden, maar ook te versterken en ervoor te zorgen dat water blijft bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving. Rijk, regio en gebruikers nemen samen de verantwoordelijkheid voor een goede zoetwatervoorziening en het voorkomen van tekorten. Voor het 2^e zoetwatermaatregelenpakket 2022-2027 is er € 250 miljoen beschikbaar vanuit het Deltafonds. Deze middelen dienen om de gevolgen van langdurige droogte en lage rivierafvoer als gevolg van klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken. Hiervoor is een gezamenlijk (Rijk en regio) uitvoeringsprogramma, het Deltaplan Zoetwater. Dit Deltaplan gaat in op de inzet (financiële bijdrage) van Rijk en regio. IenW levert een belangrijke (financiële en personele) bijdrage aan het Programmabureau Zoetwater ten behoeve van de uitvoering van het Deltaprogramma Zoetwater.

Het hoofddoel is dat Nederland weerbaar is tegen watertekorten in 2050. Deze ambitie is uitgewerkt in vijf nationale zoetwaterdoelen:

- Het in stand houden en bevorderen van een gezond en evenwichtig watersysteem.

- Het beschermen van de cruciale gebruiksfuncties drinkwater (volksgezondheid), energie, kwetsbare natuur, waterkeringen en het tegengaan van klink en zetting.
- Het effectief en zuinig gebruiken van het beschikbare water.
- Het bevorderen van de concurrentiepositie van Nederland wat betreft aan water gerelateerde economie.
- Het ontwikkelen van waterkennis, -kunde en -innovatie ten behoeve van de zoetwaterdoelen.

Met de herijkte Deltabeslissing Zoetwater zijn een adaptieve strategie voor zoetwater en een uitvoeringsprogramma, het Deltaplan Zoetwater, beschikbaar gekomen. Het Deltaplan Zoetwater fase 2 beschrijft de maatregelen die worden genomen in de periode 2022–2027. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar het Deltaprogramma 2022.

Van ambities naar uitvoering

Met de deltabeslissing Zoetwater en de daaruit volgende Zoetwaterstrategie wordt beoogd een duurzaam en economisch doelmatige zoetwatervoorziening te realiseren. Het Deltaprogramma Zoetwater kent een korte- en langetermijnstrategie. Voor de korte termijn (tot 2028) levert het Deltaprogramma de uitwerking van de afspraken over waterbeschikbaarheid, een investeringsprogramma waarin maatregelen zijn opgenomen voor het robuuster maken van het watersysteem (nationaal en regionaal) en een kennisagenda voor verdere onderbouwing en ontwikkeling van de adaptieve strategie. Voor het maken van afspraken over waterbeschikbaarheid is eerst transparantie nodig over vraag en aanbod nu en in de toekomst. Hiermee wordt helderheid gegeven over het risico op tekort aan zoetwater voor gebruikers en de inspanningen en verantwoordelijkheden die de overheid voor de zoetwatervoorziening heeft. De langetermijnstrategie voor zoetwater (na 2028) is gericht op het behouden van beleidsopties en het benutten van meekoppelkansen, gezien de onzekerheid van klimaatontwikkeling.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 13 Budgettaire gevolgen van de uitvoering art. 2 Investeren in zoetwatervoorziening (bedragen x € 1.000)						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichtingen	31.038	42.631	54.922	66.745	44.747	44.633
Uitgaven	15.802	51.313	62.989	68.807	46.687	45.535
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>						
2.02 Ontwikkeling zoetwatervoorziening	14.268	46.640	58.321	63.657	41.898	41.898
2.02.01 Planning zoetwatervoorziening	0	0	0	0	0	0
2.02.02 Aanleg zoetwatervoorziening	14.268	46.640	58.321	63.657	41.898	41.898
2.03 Studiekosten	1.534	4.673	4.668	5.150	4.789	3.637
2.03.01 Studie en onderzoekskosten Deltaprogramma	1.534	4.673	4.668	5.150	4.789	3.637
Ontvangsten	1.500	0				
2.09 Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen	1.500	0				

Budgetflexibiliteit

Met uitzondering van verkenning en planuitwerking, zijn de budgetten in 2022 juridisch verplicht op de peildatum 1 januari 2022.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten tot en met 2035 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2035 toegelicht.

Tabel 14 Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening (bedragen x € 1.000)

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
2 Investeren in zoetwatervoorziening	Uitgaven	51.313	62.989	68.807	46.687	45.535	24.193	18.509	956
2.0 Ontwikkeling zoetwatervoorziening		46.640	58.321	63.657	41.898	41.898	21.993	16.309	956
2.03 Studiekosten		4.673	4.668	5.150	4.789	3.637	2.200	2.200	
2 Investeren in zoetwatervoorziening	Ontvangsten								
Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen									
		2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021-2035
2 Investeren in zoetwatervoorziening	Uitgaven	1.561							320.550
2.0 Ontwikkeling zoetwatervoorziening		1.561							293.233
2.03 Studiekosten									27.317
2 Investeren in zoetwatervoorziening	Ontvangsten								
Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen									

C. Toelichting

2.01 Ontwikkeling waterkwantiteit

Er worden op dit artikelonderdeel nu geen projecten verantwoord.

2.02 Ontwikkeling zoetwatervoorziening

Motivering

Het betreft projecten die de zoetwatervoorziening bevorderen en de kwaliteit waarborgen. Dit zijn maatregelen en voorzieningen van nationaal belang ter voorkoming en waar nodig beperking van waterschaarste en ook ter bescherming of verbetering van de chemische of ecologische kwaliteit van watersystemen, voor zover deze onderdeel uitmaken van opgaven op het gebied van zoetwatervoorziening.

Producten

Aanleg Zoetwatervoorziening

Zoetwatermaatregelen van nationaal belang

Deze maatregelen hebben als doel huidige knelpunten in de zoetwatervoorziening te verminderen en Nederland voor te bereiden op de mogelijke gevolgen van klimaatverandering. Voor de uitvoering van de zoetwatermaatregelen wordt een regeling gepubliceerd voor de periode 2022-2027. Aanvragen kunnen de gehele periode ingediend worden.

Tijdelijke Impulsregeling Ruimtelijke Adaptatie:

In het bestuursakkoord ruimtelijke adaptatie is afgesproken dat IenW een tijdelijke impulsregeling zal uitwerken. De regeling is in oktober 2020 in de Staatscourant gepubliceerd. Het doel is om de uitvoering van klimaatadaptatiemaatregelen door decentrale overheden te versnellen. Aanvragen kunnen worden gedaan tussen 2021 en 2023. Er is een beleidsreservering van € 200 miljoen in het Deltafonds opgenomen.

Maatregelen Friese IJsselmeerkust:

De provincie Fryslân werkt aan de realisatie van vijf maatregelenpakketten langs de Friese IJsselmeerkust, waarin het gaat om het koppelen van maatregelen die de Friese IJsselmeerkust robuuster maken aan regionaal gefinancierde maatregelen gericht op recreatie en natuur- en landschapsbeleving. Uiterlijk in 2024 zullen de maatregelenpakketten zijn uitgevoerd.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

Vanuit de beleidsreservering Zoetwater is € 25 miljoen voor zoetwatermaatregelen 2e fase in periode 2022-2023 overgeheveld naar artikel 2.

Tabel 15 Projectoverzicht aanlegprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget				Kasbudget					Oplevering	
	huidig	vorig	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 later	huidig	vorig
Projecten Zoetwatervoorziening											
Projecten Nationaal											
Deltaplan Zoetwater	70	69	19	24	21	6				2024	2021
Impuls ruimtelijke adaptie	205	200		20	26	41	41	41	20	16	
Zoetwater maatregelen	25	0			10	15					
Projecten Zuidwest-Nederland											
Ecologische maatregelen											
Markermeer	10	10	8			1			1	2021/2022	2021/2022
Besluit Beheer											
Haringvlietsluizen	84	83	74	2	1	1	1	1	1	32018/2029	2018/2029
Afrondingen	1			1							
Programma Realisatie	395	362	101	47	58	64	42	42	22	19	
Budget (DF 2.02.02)				47	58	64	42	42	22	19	

Verkenningen- en planninguitwerkingsprogramma zoetwatervoorziening

Er worden op dit artikelonderdeel nu geen verkenningen en planuitwerkingskosten verantwoord.

2.03 Studiekosten

Motivering

Dit betreft de studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) en de overige studiekosten op het gebied van zoetwatervoorziening.

Producten

Studie- en onderzoekskosten Deltaprogramma

Op dit onderdeel van de begroting staan de studie- en onderzoekskosten ten behoeve van het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) die betrekking hebben op zoetwatervoorziening.

- Mitigerende maatregelen peilbesluit IJsselmeergebied: Om beter in te kunnen spelen op meteorologische omstandigheden en de behoefte aan zoetwater, is het peilbesluit van het IJsselmeergebied geactualiseerd. Er wordt gestreefd naar een flexibel peilbeheer en flexibele inrichting van het watersysteem. In het verlengde van het nieuwe peilbesluit dienen mogelijk negatieve effecten van het flexibel peilbeheer op de aanwezige gebruiksfuncties (incl. erosie als gevolg van het huidige en toekomstige peilbeheer) te worden beperkt, gemitigeerd en/ of gecompenseerd. Hiertoe worden de effecten van het flexibele peilbeheer gemonitord en

geëvalueerd en indien nodig wordt het beheer-protocol daarop aangepast. Als mitigerende maatregel dient capaciteitsvergroting van de pomp in het gemaal de Steenen Beer bij Muiden plaats te vinden. In 2022 worden hierover afspraken vastgelegd. Uiterlijk in 2024 zullen de maatregelen zijn uitgevoerd.

- Zoetwatervoorziening: het zorgen voor de benodigde kennis om de adaptatiepaden zoals beschreven in het Deltaprogramma voor zoetwater verder te onderbouwen en te ontwikkelen. In 2021 is het besluit over de voorkeursmaatregelen fase 2 (2022-2027) genomen, mede op basis van de in beeld gebrachte hydrologische en economische effecten.

3.3 Artikel 3 Exploitatie, onderhoud en vernieuwing

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op dit artikel worden de producten op het gebied van instandhouding verantwoord. Dit betreft het waterexploitatie, het regulier beheer en onderhoud en vernieuwing. Doel hierbij is het duurzaam op orde houden van het watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, zodat Nederland droge voeten heeft.

Dit artikel is gerelateerd aan beleidsartikel 11 Integraal Waterbeleid op de Begroting hoofdstuk XII

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 16 Budgettaire gevolgen van de uitvoering art. 3 Exploitatie, onderhoud en vervanging (bedragen x € 1.000)							
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verplichtingen	138.955	194.030	230.593	260.700	187.335	244.979	156.869
Uitgaven	143.892	201.552	232.337	258.078	188.061	245.946	156.869
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>							
3.01 Exploitatie	7.458	7.634	7.634	7.634	7.660	7.660	7.660
3.01.01 Exploitatie Watermanagement	7.458	7.634	7.634	7.634	7.660	7.660	7.660
- Waarvan bijdrage aan agentschap RWS	7.458	7.634	7.634	7.634	7.660	7.660	7.660
3.02 Onderhoud en vernieuwing	136.434	193.918	224.703	250.444	180.401	238.286	149.209
3.02.01 Onderhoud Waterveiligheid	91.761	139.994	111.076	133.322	125.328	172.775	105.510
- Waarvan bijdrage aan agentschap RWS	91.761	139.994	111.076	133.322	125.328	172.775	105.510
3.02.02 Onderhoud Zoetwatervoorziening	29.190	25.766	97.102	97.194	19.015	19.015	3.699
- Waarvan bijdrage aan agentschap RWS	29.190	25.766	97.102	97.194	19.015	19.015	3.699
3.02.03 Vernieuwing	15.483	28.158	16.525	19.928	36.058	46.496	40.000
Ontvangsten							

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2035 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2035 toegelicht.

Tabel 17 Artikel 3 Exploitatie, onderhoud en vervanging (bedragen x € 1.000)									
		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
3 Beheer, onderhoud en vernieuwing	Uitgaven	201.552	232.337	258.078	188.061	245.946	156.869	159.281	201.721
3.01 Exploitatie		7.634	7.634	7.634	7.660	7.660	7.660	7.876	7.445
3.02 Onderhoud en vernieuwing		193.918	224.703	250.444	180.401	238.286	149.209	151.405	194.276
		2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021-2035
3 Beheer, onderhoud en vernieuwing	Uitgaven	196.087	175.225	294.763	284.627	228.703	212.075	222.075	3.257.400
3.01 Exploitatie		7.445	7.445	7.445	7.445	7.445	7.445	7.445	113.318
3.02 Onderhoud en vernieuwing		188.642	167.780	287.318	277.182	221.258	204.630	214.630	3.144.082

C. Toelichting

3.01 Exploitatie

Motivering

Met exploitatie streeft lenW naar:

- Het goed voorbereid zijn op crisissituaties door te zorgen voor een robuuste informatievoorziening;

- Het reguleren van de hoeveelheid water in het hoofdwatersysteem onder normale omstandigheden en bij zowel (extreem) hoogwater als laagwater;
- Een duurzaam watersysteem, met zowel een goede chemische als ecologische kwaliteit, dat voorziet in de beschikbaarheid van voldoende water van goede kwaliteit voor de gebruiker.

Producten

Over exploitatie worden de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Monitoring waterstanden, waterkwaliteit en informatievoorziening;
- Crisisbeheersing en -preventie;
- Regulering gebruik door vergunningverlening en handhaving;
- Het nakomen van bestuurlijke afspraken waterverdeling en gebruik (onder andere in waterakkoorden);
- Regulering waterverdeling (operationele modellen actualiseren en toepassen, bediening (stormvloed)keringen, stuwen, gemalen en spuien).

De activiteiten die door RWS centraal worden uitgevoerd, worden gefinancierd uit de budgetten voor netwerkgebonden kosten. Deze staan op artikel 5.

De doelstellingen voor het waterkwantiteitsbeheer van de Rijkswateren zijn:

- Het op orde brengen en houden van de samenhang tussen het regionale en het hoofdwatersysteem, zodat zowel wateroverlast als watertekort wordt bestreden;
- Het kunnen beschikken over voldoende water in de Rijkswateren, zodat kan worden voldaan aan de behoeften die voortvloeien uit de gebruiksfuncties.

Daarnaast is zorg gedragen voor een adequate informatievoorziening over de reguliere waterkwantiteit en waterkwaliteit. Dit houdt de vergaring en beschikbaarstelling in van interne en externe informatie over het watersysteem. Het gaat daarbij om de dagelijkse informatie voor de verschillende gebruikers (waaronder scheepvaart, drinkwaterbedrijven, zwemwaterkwaliteit/provincies en recreatie) en om berichtgeving bij uitzonderlijke situaties over hoog- en laagwater, naderende stormvloeden, verontreinigingen en ijsvorming.

3.01.01 Exploitatie Watermanagement

Meetbare gegevens

Tabel 18 Omvang areaal		Budget 2022 (x € 1 mln.)		
Areaaleenheid	Omvang	2020	2021	2022
Watermanagement km ² water		90.189	90.189	90.190
				7.634

Toelichting:

In 2022 wordt een toename van het wateroppervlak voorzien, met name door de realisatie van KRW-maatregelen.

Tabel 19 Indicatoren Watermanagement

Indicator	Realisatie 2020	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
Betrouwbaarheid informatievoorziening	100%	95%	95%	95%
Waterhuishouding op orde	50%	100%	100%	100%

Toelichting indicator Betrouwbaarheid Informatievoorziening

Met deze indicator wordt aangegeven in hoeverre Rijkswaterstaat tijdig en juist informatie heeft verstrekt ten behoeve van maatschappelijk vitale processen (bijv. drinkwatervoorziening). Het betreft hier informatie over ijsgang, hoogwater, laagwater, stormvloed en verontreinigingen.

Toelichting indicator Waterhuishouding op orde

Met deze indicator wordt aangegeven in hoeverre de waterhuishouding op orde is door de functievervulling van vier hoofdwatersysteemfuncties, hierna subindicatoren, te meten:

- Peilhandhaving Kanalen en Meren; geeft aan in hoeverre de peilen, zoals afgesproken in Waterakkoorden en Peilbesluiten, binnen de afgesproken marges zijn gebleven.
- Hoogwaterbeheersing Kanalen en meren; geeft aan in hoeverre de infrastructuur van peilgereguleerde watersystemen (grote rivieren niet meegerekend) beschikbaar was voor hoogwaterafvoer in de tijdvensters met groot waterbezwaar.
- Waternaanvoer bij droogte; geeft aan in hoeverre de infrastructuur voor de waternaanvoer (o.a. stuwen, spuien, sifons en gemalen) beschikbaar was in de tijdvensters met droogte.
- Verziltingsbestrijding; geeft aan in hoeverre zoutindringing kon worden beperkt en of chlorideconcentraties onder de afgesproken maxima zijn gebleven.

In 2020 is als gevolg van twee incidentele storingen onvoldoende gescoord op het onderdeel 'Hoogwaterbeheersing kanalen en meren'. Ook is er onvoldoende gescoord op het onderdeel 'Waternaanvoer bij droogte'. Dit komt doordat het gemaal bij Eefde niet het gewenste debiet kan leveren wanneer de IJssel beneden de NAP 3 m komt. Het niet kunnen leveren van het gewenste debiet was een direct gevolg van een te grote opvoerhoogte: In 2018, 2019 en 2020 was al vroeg in het seizoen sprake van (extrem) lage rivierstanden in de vergelijking met de jaren daarvoor. Noodpompen zijn ingezet en er wordt naar een structurele oplossing gezocht. En hoewel er voldoende is gescoord op het onderdeel 'Verziltingsbestrijding', staan de prestaties onder druk. Dit als gevolg van onder meer de afgenummen maximale pompcapaciteit van het gemaal in IJmuiden.

3.02 Onderhoud en vernieuwing**Motivering**

Het onderhoud en vernieuwing omvat waterveiligheid (bescherming tegen overstromen door hoogwater) en de zoetwatervoorziening. Het is gericht op het zodanig in conditie houden van het hoofdwatersysteem dat de primaire functie voor zowel waterveiligheid als voor de zoetwatervoorziening wordt vervuld.

Producten

De activiteiten die door RWS centraal worden uitgevoerd, worden gefinancierd uit de budgetten voor netwerkgebonden kosten. Deze staan op artikel 5.

Meetbare gegevens

Onderhoud

Tabel 20 Indicator Onderhoud Waterveiligheid

Indicator	Realisatie 2020	Streefwaarde 2020	Streefwaarde 2021	Streefwaarde 2022
Handhaving kustlijn	91%	90%	90%	90%
Beschikbaarheid stormvloedkeringen	83%	100%	100%	100%

Toelichting bij indicator handhaving kustlijn

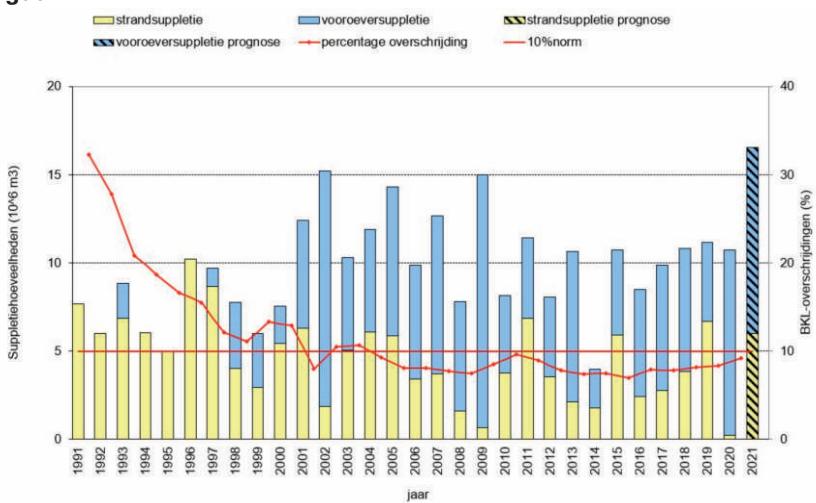
Met deze indicator wordt aangegeven in hoeverre de kustlijn is gehandhaafd, met de basiskustlijn als referentie. Het streven is dat minimaal 90% de kustlijn zeewaarts ligt van de basiskustlijn. Kleine verschuivingen zijn normaal en toegestaan en worden door middel van het programma voor kustsuppletie gecorrigeerd.

Het suppletieprogramma wordt eenmalig voor 4 jaar vastgesteld en vervolgens jaarlijks geactualiseerd. In 2019 is het suppletieprogramma '20-'23 (met uitloop naar 2024) vastgesteld. Vanwege de stikstofproblematiek zijn de aanbestedingen van de suppleties uit het programma '20-'23 vertraagd. Ook zijn twee suppleties uit het programma '16-'19 met deze aanbesteding meegegaan. De verwachting is dat de vertraging binnen de termijn van het programma '20-'23 wordt ingelopen. De prognose voor 2021 is dat in totaal 16,6 mln. m³ wordt gesuppleerd.

In onderstaande figuur is weergegeven hoe afgelopen jaren gepresteerd is op dit onderdeel, hoeveel zand er gesuppleerd is en hoeveel zand er naar verwachting in 2021 gesuppleerd zal worden.

Zandsuppletievolumes en prestatie t.a.v. handhaving kustlijn

Figuur 4

Toelichting bij indicator beschikbaarheid stormvloedkeringen

Met deze indicator wordt aangegeven in hoeverre de 6 stormvloedkeringen voldoen aan de normen zoals die zijn vastgelegd in de Waterwet. De streefwaarde van 100% is in 2020 niet gehaald omdat één van de zes keringen, namelijk de Maeslantkering, niet voldoet.

Bij de Maeslantkering werd in 2014 duidelijk dat de betrouwbaarheid van de besturingssoftware, die in 2013 is vervangen, niet kwantitatief kon worden aangetoond. Dit is aan de Tweede Kamer gemeld (Kamerstukken II, vergaderjaar 2018-2019, [35000 J, nr. 34](#)). Gebruikmakend van de inmiddels jarenlange ervaring met het huidige systeem en de beschikbare herstelacties is de prestatie in 2020 voorlopig kwantitatief bepaald op 1:89 per sluitvraag. De kering voldoet daarmee niet aan de gestelde eis van 1:100 per sluitvraag. Na uitvoering van de geplande verbeteracties, voldoet de faalkans van de Maeslantkering 1 oktober 2021 weer aan de wettelijke eis.

In de onderstaande tabel is per kering het prestatieniveau weergegeven.

Tabel 21 Prestatieniveau stormvloedkeringen op peildatum oktober 2020

Stormvloedkeringen	Type norm	Norm waterwet	Prestatieniveau
Maeslantkering	kans op niet-sluiten bij sluiting	1:100	1:89
Hartelkering	kans op niet-sluiten bij sluiting	1:10	1:13
Hollandsche IJsselkering	kans op niet-sluiten bij sluiting	1:200	1:268
Ramspolkering	kans op niet-sluiten bij sluiting	1:173*	1:259
Oosterscheldekering	faalkans per jaar	1:10.000	Voldoet (**)
Haringvlietsluizen	faalkans per jaar	1:1.000	Voldoet (**)

* De Ramspolkering moet ook buiten het stormseizoen beschikbaar zijn. Daarom is de eis uit de Waterwet (1:100) verdeeld over het stormseizoen (1:173) en het overige seizoen (1:27).

** Hier wordt gewerkt met prestatiepeilen. Een prestatiepeil is het berekende waterpeil dat bij een vooraf afgesproken overschrijdfrequentie hoort. Als de prestatiepeilen lager zijn dan de vooraf afgesproken beoordelingspeilen voldoet de stormvloedkering

Tabel 22 Areaal Zoetwatervoorziening

	Eenheid	Omvang 2022	Budget 2022 (x € 1 mln)
Binnenwateren en daarin gelegen kunstwerken (spuien en uitwateringskolken, stuwen en gemalen) *	km2	3.048	
Aantal kunstwerken	stuks	115	
Totaal			97.102

* Het areaal binnenwateren omvat alle door RWS beheerde wateren (onder meer rivieren, kanalen en IJsselmeer), exclusief de Noordzee, water in Caribisch Nederland, de Waddenzee en de Westerschelde.

Toelichting:

In 2022 wordt een toename van het wateroppervlak voorzien, met name door de realisatie van KRW-maatregelen. Voor het aantal kunstwerken zijn in 2022 geen veranderingen voorzien.

3.02.01 Onderhoud Waterveiligheid

Binnen waterveiligheid wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Kustlijnhandhaving (conform de herziene basiskustlijn 2017).

- Beheer en onderhoud Rijkswaterkeringen en stormvloedkeringen (conform de Waterwet).
- Beheer en onderhoud uiterwaarden.

RWS heeft de wettelijke zorg voor de primaire waterkeringen en de stormvloedkeringen, die in beheer zijn bij het Rijk, en voor de handhaving van de basiskustlijn. De handhaving van de basiskustlijn gaat afslag van strand en duinen tegen (veiligheid) en houdt Nederland (het strand) op zijn plaats. Het zijn voornamelijk de waterschappen die de primaire waterkeringen (dijken en duinen) beheren, ook die langs de Nederlandse kustlijn. Het areaal betreft alleen het areaal dat in beheer is bij RWS.

ad 1. Kustlijnhandhaving

Het handhaven van de kustlijn wordt gerealiseerd door het suppleren van zand op het strand of in de vooroever (onder water). Het Nederlandse kustsysteem kent een continu tekort aan zand mede als gevolg van de zeespiegelstijging. Vanaf 2001 wordt ook extra zand in het kustfundament gesuppleerd om de zandverliezen deels te compenseren. Daarnaast zijn lokale maatregelen zoals onderhoud van dammen en strandhoofden van belang, om structurele kusterosie te bestrijden.

ad 2. Beheer en Onderhoud Rijkswaterkeringen en stormvloedkeringen

• Rijkswaterkeringen

RWS beheert en onderhoudt 195 kilometer primaire waterkeringen. Er wordt vast onderhoud uitgevoerd, bijvoorbeeld het maaien van dijken. Daarnaast wordt variabel onderhoud gepleegd. Dat betekent dat de waterkeringen periodiek worden geïnspecteerd en dat zo nodig tekortkomingen worden verholpen.

Primaire waterkeringen zijn waterkeringen die onder de Waterwet vallen omdat ze bescherming bieden tegen het buitenwater. Het gaat met name om enkele zeedijken op de Waddeneilanden, de Afsluitdijk, de Houtribdijk, de dijk van Marken en dammen in Zeeland en Zuid-Holland. In 2011 is de derde landelijke toetsing van primaire waterkeringen afgerekend. Keringen die bij deze inspectie zijn afgekeurd worden meegenomen in het kader van het HWBP. Naast deze primaire waterkeringen beheert en onderhoudt RWS ook 625 kilometer niet-primaire waterkeringen (dijken en duinen) meestal aangeduid als regionale keringen. Deze hoeven geen bescherming te bieden tegen het buitenwater. De normen voor deze regionale keringen in beheer bij het Rijk zijn in 2015 door de Minister vastgesteld na afstemming met de provincies.

• Stormvloedkeringen

Om ons land tegen de zee te beveiligen is een aantal stormvloedkeringen aangelegd, die bij hoogwater gesloten kunnen worden. Deze stormvloedkeringen zijn ook primaire waterkeringen die vallen onder de Waterwet. Het Rijk heeft sinds 2018 zes stormvloedkeringen in beheer: de Oosterscheldekering, de Maeslantkering, de Hartelkering, de Hollandsche IJsselkering, de stormvloedkering Ramspol en de Haringvlietsluizen.

ad 3. Beheer en Onderhoud uiterwaarden

Het Rijk beheert 5.185 hectare aan uiterwaarden. Het beheer en onderhoud is gericht op het op orde houden van de vegetatie in de uiterwaarden teneinde hoogwater effectief te kunnen afvoeren.

3.02.02 Onderhoud Zoetwatervoorziening

Onder dit programma vallen alle activiteiten die noodzakelijk zijn om het hoofdwatersysteem zodanig te onderhouden dat de beoogde functies voor waterverdeling volgens de vigerende regelgeving en waterakkoorden kunnen worden vervuld. Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW). Dit betreft onder meer het beheer en onderhoud voor: Waterverdeling en peilbeheer; Stuwende en spuïende kunstwerken; Natuurvriendelijke oevers, implementatie KRW, implementatie Waterwet en Natura 2000. De verwachting is dat vanaf maart 2022 het BPRW zal overgaan in het Nationaal Water Programma (2022-2027).

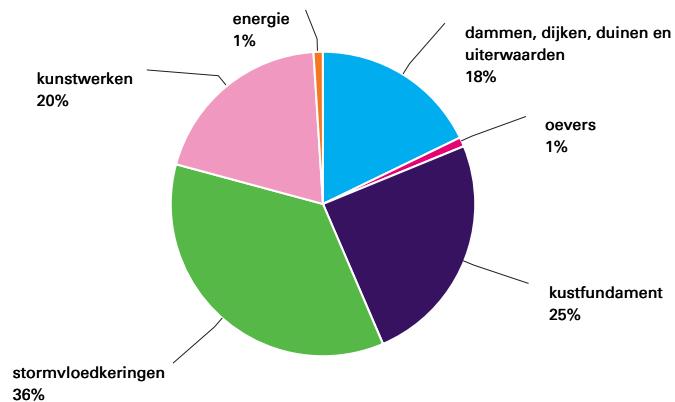
Onder zoetwatervoorziening valt ook de uitwerking van respectievelijk «Anders omgaan met water; Waterbeleid voor de 21e eeuw (WB21) en de maatregelen in het kader van Natura-2000. Natura-2000 streeft naar het beschermen van gezonde watersystemen die een duurzaam gebruik mogelijk maken. Uitgaven voor de KRW in het hoofdwatersysteem worden verantwoord op artikel 7 Waterkwaliteit.

Binnen het Deltaprogramma Zoetwater worden de functies voor waterverdeling onder de loep genomen via de uitwerking van het instrument waterbeschikbaarheid. Het generen van indicatoren om de waterbeschikbaarheid voor de gebruiksfuncties inzichtelijk te maken is onderdeel van het plan van aanpak voor uitwerking van de waterbeschikbaarheid. De functies voor waterverdeling en de daaraan gekoppelde activiteiten worden in beeld gebracht en waar mogelijk geoptimaliseerd. Waar relevant zullen resultaten hiervan hun doorwerking krijgen in volgende begrotingen.

Meetbare gegevens

Beheer en Onderhoud

In onderstaande figuur is een verdeling gegeven van de beheer- en onderhoudskosten voor kunstwerken, dijken, dammen, duinen, stormvloedkeringen, kustfundament en oevers. Deze percentages zijn gebaseerd op een meerjarig gemiddelde.

Tabel 23 Areaal waterveiligheid

Omvang Areaal	Eenheid	Realisatie omvang 2020	Prognose omvang 2021	Prognose omvang 2022	Budget 2022 (x € 1mln)
Kustlijn	km	293	293	293	45.087
Stormvloedkeringen	stuks	6	6	6	49.121
Dammen, dijken en duinen, uiterwaarden w.o.:					14.246
– Dijken, dammen en duinen, primaire waterkeringen	km	195	195	195	
– Niet-primaire waterkeringen/duinen	km	625	625	625	
– Uiterwaarden in beheer Rijk	ha	5.185	5.186	5.183	
Totaal					108.454

Toelichting:

In 2022 wordt een afname voorzien, met name door de realisatie van de KRW-maatregelen Elster Buitenwaarden en Herwijsche Bovenwaard. Deze KRW-maatregelen verhogen het wateroppervlak in de uiterwaarden waarmee het droge gedeelte van het uiterwaardenoppervlak daalt. Voor de overige indicatoren worden geen veranderingen voorzien.

3.02.03 Vernieuwing

Motivering

Het zodanig in conditie houden van het hoofdwatersysteem dat de primaire functie voor zowel waterveiligheid als zoetwatervoorziening vervuld kan worden.

Producten

De waterveiligheid en beschikbaarheid moet in stand worden gehouden tegen de achtergrond van een beperkte technische levensduur van kunstwerken. Het einde van de levensduur kan ontstaan door de ouderdom van het kunstwerk of door intensiever gebruik dan bij het ontwerp is voorzien. Door de intensieve aanleg in de eerste helft en met name ook vanaf de jaren zestig van de vorige eeuw valt te verwachten dat deze opgave geleidelijk zal toenemen.

Vervangingen en renovaties van kunstwerken worden ondergebracht binnen het programma Vernieuwing. De scope van het programma omvat alle kunstwerken waar zich binnen de duur van het programma een levensduurproblematiek voordoet met mogelijke ernstige gevolgen voor de veiligheid en beschikbaarheid. De projecten in het programma verlengen de levensduur van de kunstwerken zodat de veiligheid en de beschikbaarheid van de bestaande infrastructuur in stand wordt gehouden.

Meetbare gegevens

Het budget dat op dit artikelonderdeel in de huidige begrotingsperiode is opgenomen, is bestemd voor de werkzaamheden ten behoeve van de planfase Maas en het landelijk meetnet water.

Water	Project	Gereed
Landelijk Meetnet Water		2024
Maas	Vervangen bediening en besturing	Nog niet bekend*

*Nog niet bekend omdat pas bij uitvoeringsbesluit kan besloten worden wat oplevermijlpaal gaat worden.

3.4 Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

De Waterwet voorziet in een zogenoemde experimenteerbepaling die het mogelijk maakt om uit het Deltafonds uitgaven te doen voor maatregelen en voorzieningen op andere beleidsterreinen zoals natuur, milieu of economische ontwikkeling. Voorwaarde is wel dat deze maatregelen samenhangen met maatregelen ten behoeve van waterveiligheid of zoetwatervoorziening en dat er sprake is van additionele financiering in de vorm van het toevoegen van extra middelen aan het fonds afkomstig van andere begrotingen van het Rijk of derden.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 24 Budgettaire gevolgen van de uitvoering art. 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet (bedragen x € 1.000)						
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Verplichtingen	97.742	38.173	23.791	71.079	29.595	31.010
Uitgaven	74.384	91.169	21.842	215.594	89.327	89.517
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>						
4.02 GIV/PPS	74.384	91.169	21.842	215.594	89.327	89.517
4.02.01 GIV/PPS	74.384	91.169	21.842	215.594	89.327	89.517
Ontvangsten						

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2035 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2035 toegelicht.

Tabel 25 Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet (bedragen x € 1.000)									
		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
4 Experimenteren cf. art. III Deltawet	Uitgaven	91.169	21.842	215.594	89.327	89.517	58.841	57.990	57.327
4.02 GIV/PPS		91.169	21.842	215.594	89.327	89.517	58.841	57.990	57.327
		2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021-2035
4 Experimenteren cf. art. III Deltawet	Uitgaven	56.513	55.712	54.925	54.767	54.383	54.660	53.989	1.066.556
4.02 GIV/PPS		56.513	55.712	54.925	54.767	54.383	54.660	53.989	1.066.556

C. Toelichting

4.01 Experimenteerprojecten Motivering

Het experimenteerartikel staat ten dienste van een integrale uitvoering van het Deltaprogramma en biedt de mogelijkheid tot integrale bekostiging.

4.02 Geïntegreerde contractvormen/PPS Motivering

Bij infrastructuurprojecten waarbij sprake is van publiek-private samenwerking (PPS) bestaat de betaling uit een geïntegreerd bedrag voor aanleg, onderhoud én financiering gedurende een langdurige periode. De meest toegepaste vorm is DBFM (Design, Build, Finance and Maintain) waarbij de overheid pas na oplevering betaalt voor een dienst (beschikbaarheid) in plaats van mijlpalen voor een product tijdens de bouwfase. Deze

contractvorm garandeert een efficiënte en effectieve beschikbaarheid van de noodzakelijke capaciteit om, rekening houdend met de aspecten veiligheid en leefomgeving, een betrouwbaar systeem te realiseren.

Producten

Het project Afsluitdijk is met een DBFM-contract op de markt gezet en verkeert in de realisatiefase. Openstelling (waterveilig) is voorzien in 2025 zoals ook aan de Tweede Kamer gemeld. Het project betreft de versterking van het dijklichaam volgens het principe van de overslagbestendige dijk, met behoud van de groene (vegetatie) uitstraling, het versterken van de schut- en spuicomplexen en het vergroten van de waterafvoercapaciteit door het aanbrengen van pompen in het spuicomplex Den Oever.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

De toename van het projectbudget voor de Afsluitdijk wordt veroorzaakt door de toegekende prijsbijstelling 2021 (€ 27 miljoen).

Tabel 26 Projectoverzicht geïntegreerde contractvormen/PPS (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget				Kasbudget					Oplevering			Eind contract
	huidig	vorig	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 later	huidig	vorig		
Projecten Noordwest-Nederland													
Afsluitdijk	1.780	1.753	115	91	22	216	89	90	59	1.098	2025	2025	2047
Programma Realisatie	1.780	1.753	115	91	22	216	89	90	59	1.098			
Budget (DF 4.02.01)				91	22	216	89	90	59	1.098			

3.5 Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

Op dit artikel worden de apparaatskosten van RWS en de Staf deltamissaris geraamd alsmede de investeringsruimte, de overige netwerkgebonden uitgaven van RWS en programma-uitgaven van de Deltacommissaris die niet direct aan de afzonderlijke projecten uit dit Deltafonds zijn toe te wijzen.

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op dit artikel worden de apparaatskosten van RWS en de Staf deltamissaris geraamd alsmede de investeringsruimte, de overige netwerkgebonden uitgaven van RWS en programma-uitgaven van de Deltacommissaris die niet direct aan de afzonderlijke projecten uit dit Deltafonds zijn toe te wijzen.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 27 Budgettaire gevolgen van de uitvoering art. 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven (bedragen x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verplichtingen	341.416	351.304	339.212	349.706	418.000	480.348	471.562
Uitgaven	341.349	352.027	339.405	349.899	417.959	480.357	471.571
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>							
5.01 Apparaat	263.436	266.575	249.947	241.017	246.533	252.198	247.099
5.01.01 Staf Deltacommissaris	1.612	1.987	1.915	1.811	1.811	1.811	1.811
5.01.02 Apparaatskosten RWS	261.824	264.588	248.032	239.206	244.722	250.387	245.288
- Waarvan bijdrage aan agentschap RWS	261.824	264.588	248.032	239.206	244.722	250.387	245.288
5.02 Overige uitgaven	77.913	81.963	70.641	68.696	69.013	69.339	69.462
5.02.01 Overige netwerkgebonden uitgaven	76.737	79.770	68.829	66.884	67.223	67.528	67.651
- Waarvan bijdrage aan agentschap RWS	76.737	79.770	68.829	66.884	67.223	67.528	67.651
5.02.02 Programma-uitgaven DC	1.176	2.193	1.812	1.812	1.790	1.811	1.811
5.03 Investeringsruimte	0	3.489	3.500	21.016	7.425	27.425	18.585
5.03.01 Programmaruimte	0	3.489	3.500	21.016	7.425	27.425	18.585
5.04 Reserveringen	0	0	15.317	19.170	94.988	131.395	136.425
5.04.01 Reserveringen	0	0	15.317	19.170	94.988	131.395	136.425
Ontvangsten	43.988	- 5.235					
5.10 Saldo afgesloten rekeningen	43.988	- 5.235					

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2035 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op ditzelfde detailniveau tot en met 2035 toegelicht.

Tabel 28 Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven (bedragen x € 1.000)

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	Uitgaven	352.027	339.405	349.899	417.959	480.357	471.571	602.026	484.860
5.01 Apparaat		266.575	249.947	241.017	246.533	252.198	247.099	246.842	246.429
5.02 Overige uitgaven		81.963	70.641	68.696	69.013	69.339	69.462	69.298	65.706
5.03 Investeringsruimte		3.489	3.500	21.016	7.425	27.425	18.585	141.608	37.325
5.04 Reserveringen			15.317	19.170	94.988	131.395	136.425	144.278	135.400
5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	Ontvangsten	- 5.235							
5.10 Saldo afgesloten rekeningen		- 5.235							
		2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021-2035

			2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
5	Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	Uitgaven	409.780	542.380	584.455	539.455	539.414	883.539	866.263	7.863.390
5.01	Apparaat		246.074	246.074	246.074	246.074	246.074	246.074	246.074	3.719.158
5.02	Overige uitgaven		65.381	65.381	65.381	65.381	65.340	65.340	65.340	1.021.662
5.03	Investeringsruimte		27.325	17.325	16.200	16.200	16.200	360.325	343.049	1.056.997
5.04	Reserveringen		71.000	213.600	256.800	211.800	211.800	211.800	211.800	2.065.573
5	Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	Ontvangsten								- 5.235
5.10	Saldo afgesloten rekeningen									- 5.235

C. Toelichting

5.01 Apparaat

Motivering

In uitzondering op de systematiek van «Verantwoord Begroten» worden op deze begroting ook de apparaatskosten van de Staf deltacommissaris en RWS gepresenteerd.

Producten

Staf Deltacommissaris

Overeenkomstig de Deltawet heeft de deltacommissaris een eigen staf ter ondersteuning van zijn taken en een toereikend budget voor de hem toebedeelde taken. Op dit artikel worden personele en materiële kosten gepresenteerd, die nodig zijn om de ondersteunende taken van de Staf Deltacommissaris te kunnen uitvoeren.

Apparaatskosten Rijkswaterstaat

Dit betreft de apparaatskosten (inclusief afschrijving en rente) voor de programma's Ruimte voor de Rivier, Maaswerken, HWBP-2, HWBP, Afsluitdijk, overige aanlegprojecten, verkenningen en planuitwerkingen, watermanagement, Beheer en Onderhoud en de uitvoering van landelijke taken en inhuur.

5.02 Overige Uitgaven

Producten

Overige netwerkgebonden uitgaven

Onder overige kosten zijn de externe kosten verantwoord die niet direct toewijsbaar zijn aan de producten van het Deltafonds. Hiertoe behoren externe kosten voor de landelijke taken basisinformatie, sectorspecifieke ICT, kennisontwikkeling & innovatie, watermanagement, beheer en onderhoud en overige.

Programmauitgaven Deltaprogramma

Deze uitgaven worden gedaan voor het Deltaprogramma en de hoofdtaken van de deltacommissaris. Dit betreffen vooral programma-uitgaven voor: kennis- en strategieontwikkeling (waaronder Kennisprogramma Zeespiegelstijging); monitoring en evaluatie in het kader van het bewaken van de voortgang en samenhang van de uitvoering van het Deltaprogramma; de totstandkoming en het bevorderen van de uitvoering van het jaarlijkse Deltaprogramma; en voor het betrekken en informeren van belanghebbenden en publiek (communicatie en Deltacongres).

5.03 Investeringsruimte

Op dit artikel wordt de voor het Deltafonds beschikbare investeringsruimte tot en met 2035 verantwoord. Het kabinet heeft besloten tot een jaarlijkse verlenging van de investeringsfondsen. In deze begroting betekent dit een verlenging tot en met 2035. Na aftrek van de doorlopende verplichtingen (beheer, onderhoud en vervanging, netwerkkosten RWS en het HWBP) betekent dit een toevoeging van € 272 miljoen aan investeringsruimte in 2035. Na de verlenging van het Deltafonds en de onderstaande budgettaire aanpassingen bedraagt de generieke investeringsruimte €1.057 miljoen. Het grootste deel van de vrije investeringsruimte is beschikbaar vanaf 2034 .

Deze investeringsruimte is beschikbaar voor prioritaire beleidsopgaven binnen de scope van het Deltafonds. De uitwerking van het Deltaprogramma is in volle gang. Gedurende de lopende trajecten, zoals de beoordeling op basis van de nieuwe waterveiligheidsnormen, de nadere beleidsuitwerking van Integraal Riviermanagement, het Deltaplan zoetwater, de Programmatiche Aanpak Grote Wateren en de Delta Aanpak Waterkwaliteit, zullen de komende jaren deze investeringsmiddelen op adaptieve wijze nader worden geprogrammeerd. In de investeringsruimte van € 1.057 miljoen zijn risicoreserveringen opgenomen van in totaal circa € 730 miljoen.

5.04 Reserveringen

Op artikelonderdeel 5.04 worden uitgaven geraamde voor toekomstige opgaven, waarvoor nog geen startbeslissing is genomen. Op dit moment zijn tot en met 2035, onder voorbehoud van cofinanciering, met name de volgende posten gereserveerd:

- Regionale keringen in beheer bij het Rijk (€ 192 miljoen): Om de regionale keringen in beheer bij het Rijk te laten voldoen aan de in het Waterbesluit opgenomen normen is binnen de investeringsruimte een reservering getroffen.
- Integraal Rivier Management (€ 686 miljoen): in dit programma worden de Rijksopgaven voor de rivier, waaronder waterveiligheid, scheepvaart, waterkwaliteit en -kwantiteit, rivierbodemligging en vegetatiebeheer in samenhang met elkaar gebracht om synergie in programmering en uitvoering te bereiken. Tevens worden deze daar waar dit leidt tot synergie verbonden met urgente regionale opgaven. Via het programma Integraal Rivier Management geven Rijk en regio nadere beleidsuitwerking aan de voorkeurstrategie voor de waterveiligheid van rivieren, zoals vastgelegd in het Nationaal Waterplan 2016–2021. Daarmee wordt ook de herijking van de voorkeursstrategie vormgegeven. Het programma heeft een doorlooptijd tot en met 2050. Voor de opgave tussen 2032–2050 wordt € 80 miljoen per jaar aan de beleidsreservering toegevoegd.
- Zoetwater (€ 561 miljoen): Voor het 2^e pakket Zoetwater is € 250 miljoen gereserveerd voor de periode 2022–2028. Dit betreft voortzetting van het beleid (vervolg op het 1^e pakket zoetwater) om schade ten gevolge van droogte en verzilting te voorkomen. De droogte in 2018, 2019 en 2020 heeft laten zien dat we meer moeten doen om problemen, zoals op de hoge zandgronden en in IJsselmeergebied, te voorkomen. Daarvoor wordt in het Deltafonds vanaf 2028 jaarlijks € 42 miljoen gereserveerd, in totaal € 336 miljoen in de periode 2028–2035. Daarna wordt jaarlijks € 42 miljoen aan de reservering toegevoegd, omdat verwacht wordt dat ook dan inzet op het onderwerp noodzakelijk blijft.

- Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW) (€ 515 miljoen): dit betreft behoud en verbetering van natuur en waterkwaliteit gericht op toekomstbestendige grote wateren met hoogwaardige natuur die goed samengaat met een krachtige economie. PAGW heeft een doorlooptijd tot en met 2050. Voor de opgave in de periode 2030–2040 wordt jaarlijks € 85,8 miljoen per jaar en in de periode 2041-2050 jaarlijks € 66 miljoen aan de beleidsreservering toegevoegd voor de bekostiging van de urgente opgave en maatregelen ten behoeve van een robuust ecologisch netwerk.
- Onderzoeksreservering (€ 22 miljoen): de gevraagde middelen zijn vooralsnog gebundeld in een brede onderzoeksreservering voor onderzoek ten behoeve van de brede wateropgave. Het gaat onder andere om onderzoek naar waterveiligheid, rivieren, verbetering waterkwaliteit en waterkwantiteit (zoetwatervoorziening). Uit deze reservering kan geput worden als de onderzoeksopgaven in latere jaren verder zijn uitgewerkt en financieel onderbouwd. Aan de bestaande beleidsreservering wordt jaarlijks € 2 miljoen toegevoegd.
- Kennisprogramma Ruimtelijke Adaptatie (€ 14 miljoen): In de voorbereiding van de impulsregeling is gebleken dat niet alleen behoefte is aan middelen voor de uitvoering van maatregelen, maar ook voor kennis en kennisdeling ten behoeve van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). De middelen zijn onder andere nodig voor nader onderzoek van risico's van klimaatverandering, onderzoek voor onderbouwing van maatregelen, het ontwikkelen van een monitoringssysteem, communicatie, instandhouding van het kennisportaal ruimtelijkeadaptatie.nl, de klimaateffectatlas en het Platform Samen Klimaatbestending.
- Wettelijk Beoordelingsinstrumentarium 2035 (€ 25 miljoen): Beheerders van primaire waterkeringen (Waterschappen en Rijk) zijn conform de Waterwet wettelijk verplicht minimaal iedere twaalf jaar verslag uit te brengen aan de Minister over de waterstaatkundige toestand van deze keringen. Bij ministeriële regeling worden nadere regels gesteld over de beoordeling hiervan. Deze regels zijn bekend onder het «Wettelijk beoordelingsinstrumentarium». De scope van dit programma omvat (de doorontwikkeling van) software, technische leidraden, voorschriften, procedures, ondersteuning, beheer en onderhoud. De reservering dient voor het dekken van de benodigde jaarlijkse kosten voor dit programma van € 2 miljoen per jaar in de periode 2024–2035.
- Delta-aanpak Waterkwaliteit – Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen (€ 23 miljoen): dit betreft een beleidsreservering voor maatregelen om opgedane kennis breed te delen en toe te passen. Hiermee worden, via gebiedsprocessen, maatregelpakketten ontwikkeld ten behoeve van de wateropgave voor de landbouw, die passen bij een gezonde bedrijfsvoering van agrariërs en bijdragen aan het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water.
- Plastic Zwerfafval in rivieren (€ 8 miljoen): Eind 2019 is de gezamenlijke aanpak plastics in rivieren gestart waarbij de eerste pilot voor het afvangen van plastics in 2020 van start gaat in de IJssel en Maas. Plastic zwerfafval in de Nederlandse rivieren dient te worden afgevangen alvorens dit in zee belandt en in microplastics uiteenvalt. Het verzamelde plastic wordt vervolgens circulair verwerkt. Met de beleidsreservering kunnen, na succesvolle afronding van de pilot, maatregelen worden uitgevoerd die bijdragen aan het behalen van de milieudoelstellingen van het kabinet.

- Meettechniek Waterkwaliteit (€ 15 miljoen): Aan de hand van nieuwe meettechnieken kan aanvullende informatie worden verkregen over de toestand van het water. Door innovatieve meettechnieken om te zetten naar de meetpraktijk kan bijvoorbeeld beter bepaald worden of en welke maatregelen nodig zijn voor de waterkwaliteit.
- PFAS en andere opkomende stoffen in water en grondwater (€ 2 miljoen): Voor het toepassen van grond en baggerspecie met PFAS is een tijdelijk handelingskader gepubliceerd. Er is aanvullend onderzoek en monitoring nodig voor de effecten van PFAS in water en grondwater. Daarnaast wordt gewerkt aan een algemene methodiek om beter om te gaan met de risico's die opkomende stoffen met zich meebrengen voor oppervlaktewater en grondwater.
- Kennisbasis Nationale Grondwater Reserves (€ 2,7 miljoen): In de Structuurvisie Ondergrond is afgesproken dat het Rijk Nationale Grondwater Reserves aanwijst en voorziet van een beschermingsregime. Om de Nationale Grondwater Reserves driedimensionaal vast te stellen en te beschermen zijn verschillende activiteiten nodig. Kartering van bestaande data, uitbreiden en actualiseren van data, afstemming en communicatie met stakeholders, opname van de kartering in de Basis Registratie Ondergrond, bepalen van het beschermingsregime, onderhoud en actualiseren van de data.

3.6 Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk

Op dit artikel worden de ontvangen bijdragen verantwoord die ten laste van de begroting van lenW komen. De doelstellingen van het onderliggend beleid zijn terug te vinden in de Begroting hoofdstuk XII.

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Op dit artikel worden de ontvangen bijdragen verantwoord die ten laste van de begroting van lenW komen. De doelstellingen van het onderliggend beleid zijn terug te vinden in de Begroting hoofdstuk XII.

Het productartikel is gerelateerd aan artikel 26 Bijdragen aan de Investeringsfondsen op de Begroting hoofdstuk XII.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 29 Budgettaire gevolgen van de uitvoering art. 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk (bedragen x € 1.000)

Ontvangsten	834.392	1.244.214	1.161.419	1.568.404	1.340.478	1.216.548	1.215.793
6.09 Ten laste van begroting lenW	834.392	1.244.214	1.161.419	1.568.404	1.340.478	1.216.548	1.215.793
6.09.01 Ten laste van begroting lenW	834.392	1.244.214	1.161.419	1.568.404	1.340.478	1.216.548	1.215.793

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2035 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op hetzelfde detailniveau tot en met 2035 toegelicht.

Tabel 30 Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk (bedragen x € 1.000)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
6 Bijdragen andere begrotingen Rijk	Ontvangsten 1.244.214	1.161.419	1.568.404	1.340.478	1.216.548	1.215.793	1.289.386	1.187.956
6.09 Ten laste van begroting lenW	1.244.214	1.161.419	1.568.404	1.340.478	1.216.548	1.215.793	1.289.386	1.187.956
	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021-2035
6 Bijdragen andere begrotingen Rijk	Ontvangsten 1.073.169	1.014.238	1.098.048	976.722	1.191.508	1.286.895	1.255.727	18.120.505
6.09 Ten laste van begroting lenW	1.073.169	1.014.238	1.098.048	976.722	1.191.508	1.286.895	1.255.727	18.120.505

C. Toelichting

6.09 Bijdragen ten laste van begroting Hoofdstuk XII

Dit begrotingsartikel is technisch van aard.

3.7 Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit

A. Omschrijving van de samenhang in het beleid

Maatregelen op het gebied van waterkwaliteit in het hoofdwatersysteem ten behoeve van de Europese Kaderrichtlijn Water worden verantwoord op artikelonderdeel 7.01. Met uitvoering van de KRW-maatregelen komen de doelen van de richtlijn in beeld voor het hoofdwatersysteem. Voor een transitie naar toekomstbestendige watersystemen in de grote wateren is meer nodig. Door klimaatverandering en toenemend maatschappelijk gebruik staan de natuur en ecologische waterkwaliteit en daarmee de biodiversiteit van de grote wateren onder druk. Er zijn daarom aanvullende systeemingrepes nodig om een duurzame verbetering te realiseren. Het Rijk wil in 2050 toekomstbestendige grote wateren met hoogwaardige natuur die goed samengaat met een krachtige economie. Via de Programmatiche Aanpak Grote Wateren (PAGW) wordt invulling gegeven aan deze ambitie. Dit is verantwoord op artikel 7.02. Voor nieuwe uitdagingen als opkomende stoffen waaronder medicijnresten zijn diverse maatregelen in beeld. Ook aan het eind van de keten. Samen met de waterschappen is een Versnellingsprogramma Medicijnresten uit Afvalwater gestart waarin waterschappen aan de slag gaan met een vierde zuiveringsstap bij rioolwaterzuiveringsinstallaties om medicijnresten en andere opkomende stoffen uit afvalwater te verwijderen. IenW draagt middels een subsidie bij aan deze ontwikkeling, dit wordt verantwoord op artikel 7.02.

Met de Delta-aanpak Waterkwaliteit wordt een extra impuls gegeven aan het realiseren van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en nieuwe uitdagingen om ons water chemisch schoon en ecologisch gezond te krijgen en te houden voor duurzaam gebruik. De prioriteiten daarbij zijn nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, opkomende stoffen en medicijnresten in water (Ketenaanpak medicijnresten uit water). Maatregelen voor de Deltaaanpak worden verantwoord op artikel 7.03.

Het artikel investeren in waterkwaliteit is gerelateerd aan beleidsartikel 11 (Integraal Waterbeleid) op de Begroting Hoofdstuk XII.

B. Budgettaire gevolgen van uitvoering

Tabel 31 Budgettaire gevolgen van de uitvoering art. 7 Investeren in waterkwaliteit (bedragen x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verplichtingen	116.294	121.268	74.384	108.182	114.974	130.383	148.523
Uitgaven	52.556	79.016	103.475	116.603	119.201	129.721	146.275
<i>Waarvan juridisch verplicht</i>							
7.01 Ontwikkeling Kaderrichtlijn water	19.778	46.587	73.258	84.215	67.441	78.834	88.308
7.01.01 Aanleg Kaderrichtlijn water	19.778	46.587	73.258	84.215	67.441	78.834	88.308
7.02 Ontwikkeling Waterkwaliteit	25.674	13.156	21.767	26.288	40.760	41.374	55.967
7.02.01 Aanleg waterkwaliteit	22.291	4.601	16.042	20.669	35.224	36.534	34.863
- Waarvan bijdrage aan agentschap RWS	22.291						
7.02.02 Planning waterkwaliteit	3.383	8.555	5.725	5.619	5.536	4.840	21.104
- Waarvan bijdrage aan agentschap RWS	3.383	5.910	2.385	1.832	896	746	409
7.03 Studiekosten	7.104	19.273	8.450	6.100	11.000	9.513	2.000
7.03.01 Studiekosten waterkwaliteit	7.104	19.273	8.450	6.100	11.000	9.513	2.000
Ontvangsten	389	488	602				
7.09 Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit	389	488	602				

Budgetflexibiliteit

Met uitzondering van de nog niet in uitvoering genomen aanlegprojecten worden de budgetten in 2022 voor de Kaderrichtlijn Water en de waterkwaliteitsprojecten als juridisch verplicht beschouwd op de peildatum 1 januari 2022.

Onderstaand zijn de beschikbare budgetten na de begrotingsperiode tot en met 2035 per jaar gepresenteerd op artikelonderdeelniveau. De mutaties zijn in de verdiepingsbijlage bij de begroting op ditzelfde detailniveau tot en met 2035 toegelicht.

Tabel 32 Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit (bedragen x € 1.000)

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
7	Investeren in waterkwaliteit	Uitgaven	79.016	103.475	116.603	119.201	129.721	146.275	200.543	34.444
7.01	Ontwikkeling Kaderrichtlijn water		46.587	73.258	84.215	67.441	78.834	88.308	127.315	
7.02	Ontwikkeling waterkwaliteit		13.156	21.767	26.288	40.760	41.374	55.967	71.228	
7.03	Studiekosten		19.273	8.450	6.100	11.000	9.513	2.000	2.000	
7	Investeren in waterkwaliteit	Ontvangsten	488	602						
7.09	Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit		488	602						
		2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021-2035	
7	Investeren in waterkwaliteit	Uitgaven	21.494	21.494	21.494				993.760	
7.01	Ontwikkeling Kaderrichtlijn water								565.958	
7.02	Ontwikkeling waterkwaliteit		21.494	21.494	21.494				369.466	
7.03	Studiekosten								58.336	
7	Investeren in waterkwaliteit	Ontvangsten							1.090	
7.09	Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit								1.090	

C. Toelichting

7.01 Ontwikkeling Kaderrichtlijn water

Motivering

Het op orde krijgen en houden van een duurzaam watersysteem tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten, waardoor Nederland schoon (drink)water heeft.

Producten

Verbeterprogramma Kaderrichtlijn Water

Het Verbeterprogramma Kaderrichtlijn Water bestaat uit maatregelen in de Rijkswateren die zijn geclusterd tot projecten. De projecten richten zich op het herstel van natuurlijkere overgangen tussen land en water, zoet en zout en van verbindingen, waaronder die tussen het hoofd- en regionaal watersysteem. Het betreft vooral aanlegprojecten om een meer natuurlijke inrichting van de watersystemen te bewerkstelligen. Dit moet bijdragen aan het bereiken van een goede ecologische en chemische toestand van de watersystemen, zoals de Kaderrichtlijn Water vraagt. Tevens draagt dit bij aan de doelen voor Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie.

Meetbare gegevens

De uitvoering van het verbeterprogramma is in een drieletal tranches verdeeld. De tranches zijn zoveel mogelijk gekoppeld aan de planperiodes van de Kaderrichtlijn Water. De tweede tranche is gestart in 2016. De tweede tranche bestaat uit 242 maatregelen. Eind 2021 wordt de tweede tranche loopt deze af, niet alle maatregelen zijn dan uitgevoerd. Die worden verder uitgevoerd voor het einde van het programma in 2027. De verkenning voor de derde tranche (2022 – 2027) is afgerekend en sinds mei 2020 in uitvoering.

Over de uitvoering van alle maatregelen, ook die worden uitgevoerd door de waterschappen en andere partijen, gericht op de ecologische en chemische kwaliteit van de oppervlaktewateren in de stroomgebieden van de Rijn, Maas, Schelde, Eems en de uitvoering gericht op een goede chemische en kwantitatieve toestand van de grondwateren in de vier stroomgebieden wordt de Tweede Kamer jaarlijks geïnformeerd via De Staat van ons Water (laatste publicatie: Kamerstukken II, 2020–2021, [27 625 nr. 523](#)). Omdat de Kaderrichtlijn Water werkt met planperiodes, is een volledige beschrijving van de toestand alleen om de 6 jaar mogelijk. Het volgende moment voor een volledige beschrijving van de toestand zijn de stroomgebiedbeheerplannen die in 2021 worden vastgesteld. Het Planbureau voor de Leefomgeving rapporteert jaarlijks op basis van de beschikbare gegevens over waterkwaliteit in het Compendium voor de Leefomgeving.

Belangrijkste (budgettaire) aanpassingen

Het projectbudget van KRW 2e en 3e tranche is toegenomen door de toegekende prijsbijstelling 2021.

Volgens de Europese afspraak, gemaakt in het Europees Kaderrichtlijn Water, dienen de Kaderrichtlijn Water maatregelen in 2027 opgeleverd te zijn.

Tabel 33 Projectoverzicht realisatieprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget			Kasbudget					Oplevering		
	huidig	vorig	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 later	huidig	vorig
Projecten waterkwaliteit											
Projecten Nationaal											
KRW 1e tranche	30	30	30								
KRW 2e en 3e tranche afrondingen	639	625	73	47	73	84	67	79	88	127	2027
Programma Realisatie	669	655	103	47	73	84	67	79	88	127	
Budget (DF 7.01.01)				47	73	84	67	79	88	127	

7.02 Ontwikkeling Waterkwaliteit

Motivering

Naast het Verbeterprogramma Waterkwaliteit Rijkswateren ten behoeve van de KRW zijn hieronder de overige aanlegprojecten inzake waterkwaliteit opgenomen.

Producten

Aanleg waterkwaliteit

Tabel 34 Projectoverzicht realisatieprogramma (bedragen x € 1 miljoen)

	Projectbudget				Kasbudget				Oplevering		
	huidig	vorig	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026 later	huidig	vorig
Waterkwaliteit											
Projecten Nationaal											
Bijdrageregeling medicijnresten	61	60		2	6	9	15	16	14		
Verruiming vaargeul Westerschelde	26	26	26								
Grote wateren afrondingen	194	149	0	3	10	12	21	21	21	106	2032
Programma Realisatie	281	235	26	5	16	21	35	37	35	106	
Budget (DF 7.02.01)				5	16	21	35	37	35	106	

Grote wateren

De verkenning, uitgevoerd naar de opgaven voor natuur en waterkwaliteit in de grote wateren, laat zien dat er goede mogelijkheden zijn om de waterkwaliteit te verbeteren en de natuur te versterken.

Op grond hiervan is de ambitie ontwikkeld om tot 2050 diverse maatregelen te treffen die gericht zijn op het voorkomen van achteruitgang van ecologische kwaliteit van de grote wateren, het bevorderen van een stabiel en samenhangend ecologisch netwerk en het creëren van ruimte voor ruimtelijk-economische ontwikkeling.

Om deze ambitie verder te brengen is een programmatische aanpak gestart die nauw aansluit op lopende gebiedsprocessen, waarbij samen met overheden, marktpartijen, natuurorganisaties en stakeholders maatregelen worden uitgevoerd.

De maatregelen richten zich op het:

- Verbeteren van de ecologische waterkwaliteit;
- Terugbrengen van natuurlijke dynamiek;
- Versterken van het estuariën karakter van de delta;
- Aanleggen van verloren en ontbrekende leefgebieden;
- Verbeteren van verbindingen tussen de grote wateren.

De komende jaren zullen lenW en LNV, in de vorm van de programmatische aanpak Grote Wateren, samen met de regio (Gebiedsagenda's voor de Grote Wateren) en ondersteund door Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer en de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en regionale partners de maatregelen uit de eerste en tweede tranche uitvoeren en de derde tranche voorbereiden (Kamerstukken II, 2019-2020, [27 625, nr. 488](#) en 2020-2021, [27 625, nr. 523](#)).

Bijdrageregeling Zuivering

Onderdeel van dit budget zijn bijdragen aan andere overheden. In de tabel budgettaire gevolgen bij dit beleidsartikel is in regel 7.02.?? Bijdrageregeling Zuivering Medicijnresten is een bedrag van € 60 miljoen aan verplichtingen opgenomen voor de periode 2022–2027. De bedragen hebben betrekking op de verlening van bijdragen aan de waterschappen in twee tranches: 2020-2023 en 2024-2027. In de zomer van 2020 zijn Samenwerkingsovereenkomsten getekend met de waterschappen voor de eerste tranche van het 'Versnellingsprogramma Medicijnresten uit Afvalwater'. Tien waterschappen gaan vóór 2023 aan de slag met een vierde zuiveringsstap bij 14 rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) (Kamerstukken II, 2020-2021,

27 625, 523). De bijdrage van het Rijk hieraan is circa € 30 miljoen. De regeling voor de 2e tranche, die loopt van 2023 tot 2027, wordt verder uitgewerkt en voorlopig ingevuld.

Deze maatregelen hebben als doel de huidige knelpunten bij de verbetering van de waterkwaliteit te verminderen. Deze begrotingsvermelding vormt de wettelijke grondslag voor de hier bedoelde subsidieverlening(en) als bedoeld in artikel 4:23, derde lid, onder c, van de Algemene Wet Bestuursrecht.

Planning waterkwaliteit

De planning waterkwaliteit dient om een probleem of een initiatief met een maatschappelijke meerwaarde te verkennen en om daarna, indien nodig, uit alternatieven de beste oplossing voor het probleem te zoeken en voor te bereiden voor de uitvoering.

Dit artikelonderdeel geeft inzicht in de stand van zaken van diverse projecten en programma's op het gebied van zoetwatervoorziening die zich in de fasen van voorbereiding tot realisatie bevinden.

Tabel 35 Projectoverzicht Planning waterkwaliteit

Projectomschrijving	Budget Huidig	Budget vorig	Planning PB of TB	Planning Oplevering
Projecten Nationaal				
EPK planning waterkwaliteit	13	12		
Projecten Zuid-Nederland				
Getij Grevelingen	102	101	2025	2028
Totaal programma planuitwerking en verkenning	115	113		
Begroting DF 7.02.02	115	113		

PB is Projectbeslissing en TB is Trajectbesluit

Toelichting:

Getij Grevelingen

De planuitwerking van het project Getij Grevelingen zal langer gaan duren. Hierdoor schuift ook het moment van oplevering naar achteren. De vertraging vloeit voort uit een geconstateerde kostenstijging. Hierom is een traject gestart om de kostenraming weer stabiel te krijgen. Voor de uitvoering van de planuitwerking is € 1,7 miljoen overgeheveld naar het EPK Planning waterkwaliteit. De prijsbijstelling 2021 is toegevoegd.

7.03 Studiekosten

Motivering

Dit betreft de studie- en onderzoekskosten voor het Deltaprogramma (MIRT-onderzoeken) en de overige studiekosten op het gebied van waterkwaliteit.

Producten

Delta-aanpak Waterkwaliteit

In de Delta-aanpak waterkwaliteit is op basis van de prioriteiten en kennisleemten bepaald waar nader onderzoek nodig is. Speerpunten zijn het doelbereik voor de Kaderrichtlijn Water, nutriënten in het grond- en oppervlaktewater, de belasting van het water door emissies van

gewasbeschermingsmiddelen en tenslotte het verminderen van waterverontreiniging als gevolg van medicijnresten, microplastics en nieuwe stoffen. In 2022 wordt gestart met onderzoeken, ten behoeve van een brede tussenevaluatie van de Stroomgebiedbeheerplannen in 2023/2024.

In het kader van het Uitvoeringsprogramma opkomende stoffen in water wordt in tussen 2019 en 2022 een opleidingsprogramma voor vergunningverleners water aangeboden.

Verdeeld over de jaren 2019-2023 ontvangt de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) een subsidie van € 5 miljoen voor het innovatieprogramma ‘microverontreinigingen uit afvalwater van rioolwaterzuiveringsinstallaties, bedoeld om innovaties op de rioolwaterzuivering te stimuleren waarmee medicijnresten en andere microverontreinigingen beter worden verwijderd.

Tabel 36 Voeding van het Deltafonds (bedragen x € 1.000)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021	
1 Investeren in waterveiligheid	630.501	568.377	702.948	623.351	365.482	516.203	410.238	58	567.992	546.929	395.556	325.310	282.188	537.092	328.997	278.607	079.764
1.01 Grote projecten waterveiligheid	Uitgaven	136.499	109.499	90.301	2.095	785	73.126	20.000	71.852	0						504.157	
1.02 Ontwikkeling waterveiligheid		475.362	448.187	600.070	610.129	354.501	434.388	381.290	488.569	539.858	388.485	318.239	275.117	530.005	322.166	271.769	6.438.135
1.03 Studiekosten		18.640	10.691	12.577	11.127	10.196	8.689	8.948	7.571	7.071	7.071	7.071	7.087	6.831	6.831	137.472	
1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	Ontvangsten	166.111	166.404	143.525	144.108	140.010	158.159	159.201	159.344	159.195	176.129	182.899	184.315	168.084	192.376	165.202	465.060
Bijdrage van hfdst XII (art 26)		464.390	401.973	559.423	479.243	225.472	358.044	251.037	408.648	387.734	219.427	142.411	97.873	369.008	136.621	113.404	614.704
2 Investeren in zoetwatervoorziening		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021
2.02 Ontwikkeling zoetwatervoorziening	Uitgaven	51.313	62.989	68.807	46.687	45.535	24.193	18.509	956	1.561						320.550	
2.03 Studiekosten		46.640	58.321	63.657	41.898	41.898	21.993	16.309	956	1.561						293.233	
2.09 Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen	Ontvangsten	0													0		
Bijdrage van hfdst XII (art 26)		51.313	62.989	68.807	46.687	45.535	24.193	18.509	956	1.561						320.550	
3 Beheer, onderhoud en vernieuwing		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021
3.01 Exploitatie	Uitgaven	201.552	232.337	258.078	188.061	245.946	156.869	159.281	201.721	196.087	175.225	294.763	284.627	228.703	212.075	222.075	3.257.400
3.02 Onderhoud en vernieuwing		193.918	224.703	250.444	180.401	238.286	149.209	151.405	194.276	188.642	167.780	287.318	277.182	221.258	204.630	214.633	144.082
Bijdrage van hfdst XII (art 26)		201.552	232.337	258.078	188.061	245.946	156.869	159.281	201.721	196.087	175.225	294.763	284.627	228.703	212.075	222.075	3.257.400
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021	

4. Bijlagen

Bijlage 1: Voeding van het Deltafonds en begrotingsstaat per artikelonderdeel

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021 – 2035	
4 Experimenteren cf. art. III Deltawet	91.169	21.842	215.594	89.327	89.517	58.841	57.990	57.327	56.513	55.712	54.925	54.767	54.383	54.660	53.989	066.556	
4.02 GIV/PPS	Uitgaven	91.169	21.842	215.594	89.327	89.517	58.841	57.990	57.327	56.513	55.712	54.925	54.767	54.383	54.660	53.989	066.556
Bijdrage van hfdst XII (art 26)		91.169	21.842	215.594	89.327	89.517	58.841	57.990	57.327	56.513	55.712	54.925	54.767	54.383	54.660	53.989	066.556
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021 – 2035	
5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	352.027	339.405	349.899	417.959	480.357	471.571	602.026	484.860	409.780	542.380	584.455	539.455	539.414	883.539	866.2637.863.390		
5.01 Apparaat	Uitgaven	266.575	249.947	241.017	246.533	252.198	247.099	246.842	246.429	246.074	246.074	246.074	246.074	246.074	246.074	246.074	
5.02 Overige uitgaven		81.963	70.641	68.696	69.013	69.339	69.462	69.298	65.706	65.381	65.381	65.381	65.381	65.340	65.340	65.340	
5.03 Investeringsruimte		3.489	3.500	21.016	7.425	18.585	141.608	37.325	27.325	17.325	16.200	16.200	16.200	360.325	343.0491.056.997		
5.04 Reserveringen		0	15.317	19.170	94.988	131.395	136.425	144.278	135.400	71.000	213.600	256.800	211.800	211.800	211.800	211.800	
5.10 Saldo afgestoten rekeningen	Ontvangsten	-	5.235													- 5.235	
Bijdrage van hfdst XII (art 26)		357.262	339.405	349.899	417.959	480.357	471.571	602.026	484.860	409.780	542.380	584.455	539.455	539.414	883.539	866.2637.863.625	
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021 – 2035	
6 Bijdragen andere begrotingen Rijk	1244.2141.161.419.568.404.340.478.216.548.215.793.289.3861.187.953.073.169.014.238.098.048	976.7221.191.508.286.894.255.727B.120.505															
6.09 Ten laste van begroting lenW																	
Bijdrage van hfdst XII (art 26)		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021 – 2035	
7 Investeren in waterkwaliteit	79.016	103.475	116.603	119.201	129.721	146.275	200.543	34.444	21.494	21.494	0	0	0	0	993.760		
7.01 Ontwikkeling Kaderrichtlijn water	Uitgaven	46.587	73.258	84.215	67.441	78.834	88.308	127.315								565.958	
7.02 Ontwikkeling Waterkwaliteit		13.156	21.767	26.288	40.760	41.374	55.967	71.228	34.444	21.494	21.494					369.466	
7.03 Studiekosten waterkwaliteit		19.273	8.450	6.100	11.000	9.513	2.000	0	0	0	0	0	0	0		58.336	

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021 – 2035
Ontvangsten																
7.09 investeringen in waterkwaliteit																1.090
Bijdrage van hfdst XII (art 26)	78.528	102.873	116.603	119.201	129.721	146.275	200.543	34.444	21.494	21.494	0	0	0	0	992.670	

Bijlage 2: Verdiepingshoofdstuk

In het verdiepingshoofdstuk is per productartikel een meerjarige begrotingsmutatietabel opgenomen op artikelonderdeelniveau met daarbij de aansluiting tussen de vorige stand van de begroting en de nu voorgestelde stand. Dit voor de volledige looptijd van het fonds. Bij het toelichten van de begrotingsmutaties wordt de normering die is opgenomen in de leeswijzer gehanteerd. Dit houdt in dat de begrotingsmutaties, waarbij het verschil kleiner is dan de aangegeven norm niet worden toegelicht (tenzij beleidmatig toch relevant). De begrotingsmutaties zijn in alfabetische volgorde in de tabellen opgenomen en worden ook in deze volgorde toegelicht.

Tabel 37 Artikel 1 Investeren in waterveiligheid

	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveiligheid																
Mutaties Voorjaarsnota 2021	123.174	97.422	96.424	955	11.726	23.735	13.051	71.802								
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveiligheid	-21.913	1.887	354	1.107	-196	-10.911	0	4.052								8.951
Correctie ontvangst prov Overijssel Covid	-36	-36	298	298												0
Dekking tekort Markermeerdijk uit HWBp	80.000		34.401	9.486	-6.657	0	-10.757	-13.051	-4.471							-8.951
Kasschuit investeren in waterveiligheid Prijsbijstelling 2021	0	575	704	180	33	12	302	469								
Mutaties Miljoenennota 2022	35.238	10.190	-6.477	33	-10.745	60.302	6.949	-4.002	0	0	0	-8.951	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 1.01 Grote projecten waterveiligheid	136.499	109.499	90.301	2.095	785	73.126	20.000	71.852	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 1.02 Ontwikkeling waterveiligheid																
Mutaties Voorjaarsnota 2021	384.217	446.097	529.774	561.797	625.112	482.067	472.572	502.193	500.780	349.273	279.348	226.545	313.057	296.907		
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 1.02 Ontwikkeling waterveiligheid	127.471	1.270	73.595	48.524	308.467	-	28.046	-25.370	8.198	29.650	30.650	650	650	-5.437	-90.479	
Correctie ontvangst prov Overijssel Covid	36	36	359	359												
Dekking tekort Markermeerdijk uit HWBp	-80.000								-60.000	-20.000						
Desaideringen	7.931	-2.566	6.687	-13.103	-7.320	-6.235	130	131	131	131	130	131	132	28.065	1.356	
Extrapolatie	452.851															452.851
IJssedelta fase 2	13.500															
Kasschuiten beheer en vernieuwing	0	-4.377	-7.116	-8.862	-1.540	11.895	-14.366	-13.831	-14.900	-15.923	14.784	14.784	24.784	14.784		
Kasschuiten Overige uitgaven	0	-5.801	-2.599	-14.567	-2.654	10.566	-11.144	-55.098	-21.543	13.870	14.222	13.481	14.680	197.680	54.504 - 205.607	
Kasschuit investeren in waterveiligheid	0	-34.985	-8.614	6.657	0	10.757	-336	13.069	4.471	0	0	0	8.951	0	0	
Klimaatneutrale en circulaire projecten Prijsbijstelling 2021	1.512	147.556	9.878	10.162	10.020	10.566	10.873	9.991	9.817	10.019	10.327	10.132	9.846	9.366	9.789	8.385
Programmabudget rijkskeringen Regio bijdrage renovatie monument de Vlieter	1.000	400	300	300												
Renovatie monument de Vlieter op de afsuitedijk	3.700	1.700	2.000													

Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	
Mutaties Miljoenennota 2022	549.445	-36.326	820	-3.299	-192	37.856	-75.725	-65.912	-21.822	9.428	8.562	35.241	47.922	222.385	115.738	271.769
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 1.02 Ontwikkeling waterveiligheid																
	475.362	448.187	600.070	610.129	354.501	434.388	381.290	488.569	539.858	388.485	318.239	275.117	530.005	322.166	271.769	
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 1.03 Studiekosten																
Mutaties Voorjaarsnota 2021	11.785	8.240	11.195	8.596	8.289	6.789	7.089	7.089	7.089	7.089	7.089	7.089	7.105	6.849		
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 1.03 Studiekosten	7.525	4.973	4.582	5.089	-93	-118	-123	-18								
Bijdrage Kennisprogramma Zeespiegelstijging	19.310	13.213	15.777	13.685	8.196	6.671	6.966	7.071	7.071	7.071	7.071	7.071	7.087	6.831		
Extrapolatie	150	50	50	50	50	50	50								6.831	
MIRT onderzoek Water Programmabudget rijkskeringen	11.000	1.000	1.500	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	500	
Samen in Transitus	-100	-400	-300	-300	-50	-50	-50									
Klimaatneutrale en circulaire projecten	-12.500	-220	-3.222	-4.450	-4.608											
Kasschuiven Overige uitgaven	0	-670	-2.522	-3.200	-2.558	2.000	2.018	1.982	500	0	0	0	0	0	6.831	
Mutaties Miljoenennota 2022	18.640	10.691	12.577	11.127	10.196	8.689	8.948	7.571	7.071	7.071	7.071	7.087	6.831	6.831		
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 1.03 Studiekosten																
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in waterveiligheid																
Totaal Uitgaven stand eerste suppletoire wet 2021 Investeren in waterveiligheid	519.176	551.759	637.393	571.348	645.127	512.591	492.712	581.084	507.869	356.362	286.437	242.585	320.162	303.756		
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2022 Investeren in waterveiligheid	630.501	568.377	702.948	623.351	365.482	516.203	410.238	567.992	546.929	395.556	325.310	282.188	537.092	328.997	278.600	
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid																
Mutaties Voorjaarsnota 2021	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522	154.624	155.348	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	160.588		
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	164.809	154.822	152.905	147.706	142.522	154.624	155.348	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	160.588		
Desalidering Investeren Waterveiligheid	7.931	-2.566	6.687	-13.103	-7.320	-6.235	130	131	131	131	131	130	131	132	1.356	
Extrapolatie															160.121	
Kasschulf investeren in waterveiligheid	0	-554	872	3.723	3.723	3.723	3.722	-318	3.722	3.722	3.722	3.722	3.723	3.723		
Prijsbijstelling 2021	55.837	3.722	3.723	3.723	3.723	3.723	3.722	3.722	3.722	3.722	3.722	3.722	3.723	3.723		

	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Regio bijdrage renovatie monument de Vlieter	1.000	700	300													
Mutaties Miljoenennota 2022	1.302	11.582	- 9.380	- 3.598	- 2.512	3.535	3.853	3.853	3.853	3.853	3.853	3.853	3.854	31.788	31.788	165.200
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 1.09 Ontvangsten investeren in waterveiligheid	166.111	166.404	143.525	144.108	140.010	158.159	159.201	159.344	159.195	176.129	182.899	184.315	168.084	192.376	165.200	
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in waterveiligheid	164.879	154.499	152.905	150.767	142.522	154.624	155.348	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	164.230	160.588	
Totaal Ontvangsten stand eerste suppletoire wet 2021 Investeren in waterveiligheid	164.809	154.822	152.905	147.706	142.522	154.624	155.348	155.491	155.342	172.276	179.046	180.462	164.230	164.230	160.588	
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2022 Investeren in waterveiligheid	166.111	166.404	143.525	144.108	140.010	158.159	159.201	159.344	159.195	176.129	182.899	184.315	168.084	192.376	165.200	

Artikel 1 Investeren in waterveiligheid

Dekking tekort Markermeerdijk uit HWBP

Dit betreft een overboeking van 80 miljoen vanuit het HWBP 2 naar artikel onderdeel 1.01 ten gunste van de financiering van het project Markermeerdijk.

Prijsbijstelling 2021

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranch 2021 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met de loon- en prijsbijstelling.

Desaldering Investeren waterveiligheid

De aanpassing van de ontvangsten betreft met name de bijdragen Waterschappen aan het HWBP conform de geactualiseerde programmering HWBP. Deze ontvangsten worden ingezet voor hogere uitgaven binnen dit artikel.

Kasschuiven Beheer en vernieuwing

Om binnen een modaliteit tot een sluitende programmering te komen, zijn budgettair neutrale kasschuiven over de diverse jaren via het aanlegprogramma noodzakelijk. De kasschuif met betrekking beheer en vernieuwing betreft onder andere de financiering van het versnelde vervanging van de pomp bij het gemaal IJmuiden.

Kasschuiven Overige uitgaven

Om binnen het Deltafonds tot een sluitende programmering te komen zijn budgettair neutrale kasschuiven over de diverse jaren via het aanlegprogramma noodzakelijk. De omvangrijkste kasschuiven vinden plaats op de investeringsruimte om de beschikbare bedragen beter in lijn te brengen met de beleidsopgaven. Door middel van een kasschuif via artikel 01.02 worden de bedragen in de juiste jaren geplaatst.

Kasschuiven investeren in waterveiligheid

Om binnen een modaliteit tot een sluitende programmering te komen, zijn budgettair neutrale kasschuiven over de diverse jaren via het aanlegprogramma noodzakelijk. De omvangrijkste kasschuiven vinden plaats op het Hoogwaterbeschermingsprogramma om de beschikbare bedragen beter in lijn te brengen met de programmering. Door middel van een kasschuif via artikel 01.02 worden de bedragen in de juiste jaren geplaatst.

Renovatie monument de Vlieter op de Afsluitdijk

Dit betreft een bijdrage van € 1 miljoen van de Regio aan het renovatie van het monument de Vlieter op de Afsluitdijk. Daarnaast wordt voor de renovatie € 3,7 miljoen vanuit de investeringsruimte aan dit artikel toegevoegd.

Extrapolatie

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2035 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

MIRT onderzoek Water

Voor de financiering voor het thema Landbouw Wateren en Voedsel binnen de Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid en het project Water4all wordt € 11 miljoen vanuit hoofdstuk XII artikel 11 Integraal waterbeleid overgeheveld naar artikel 1.01.03 Studiekosten

IJsseldelta fase 2

Vanuit artikel 5.03 investeringsruimte wordt € 13,5 miljoen overgeboekt naar het project IJsseldelta fase 2 in verband met toegekomen kosten N307 en Roggebotsluizen.

Klimaatneutrale en circulaire projecten

Vanuit artikel 1.03 Studiekosten wordt € 12,5 miljoen overgeboekt naar artikel 3.02 Onderhoud en vernieuwing (€ 11,9 miljoen) en 7.01 Kaderrichting water (€ 0,6 miljoen) ten behoeve van de uitvoering klimaatneutrale en circulaire projecten. Deze middelen zullen in hoofdzaak voor duurzame kustsuppletie worden ingezet.

Tabel 38 Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening

	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 2.02 Ontwikkeling zoetwatervoorziening		15.202	24.876	9.878	934	934	3.056	934	934	934	934	934	934	934	1.525	
Mutaties Voorjaarsnota 2021	30.365	22.103	37.315	40.000	40.000	18.431	15.000									
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 2.02 Ontwikkeling zoetwatervoorziening		45.567	46.979	47.193	40.934	40.934	21.487	15.934	934	934	934	934	934	934	1.525	
Prijsbijstelling 2021	6.746	1.073	1.342	1.464	964	964	506	375	22	36						
Zoetwater overboeking van artikel 5.04	25.000	10.000	15.000													
Mutaties Miljoenennota 2022	1.073	11.342	16.464	964	964	506	375	22	36	0	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 2.02 Ontwikkeling zoetwatervoorziening	46.640	58.321	63.657	41.898	41.898	21.993	16.309	956	1.561	0	0	0	0	0	0	0
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 2.03 Studiekosten	4.100	3.198	3.180	5.419	4.969	2.200	2.200									
Mutaties Voorjaarsnota 2021	573	1.470	1.970	-630	-1.332											
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 2.03 Studiekosten	4.673	4.668	5.150	4.789	3.637	2.200	2.200	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mutaties Miljoenennota 2022	0															
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 2.03 Studiekosten	4.673	4.668	5.150	4.789	3.637	2.200	2.200	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in zoetwatervoorziening	19.302	28.074	13.058	6.353	5.903	5.256	3.134	934	934	934	934	934	934	934	1.525	
Total Uitgaven stand eerste suppletoire wet 2021 Investeren in zoetwatervoorziening	50.240	51.647	52.343	45.723	44.571	23.687	18.134	934	934	934	934	934	934	934	1.525	
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2022 Investeren in zoetwatervoorziening	51.313	62.989	68.807	46.687	45.535	24.193	18.509	956	1.561	0	0	0	0	0	0	0
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 2.09 Onvastgoed investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen																
Mutaties Voorjaarsnota 2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 2.09 Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen																
Mutaties Miljoenennota 2022	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 2.09 Ontvangsten investeren in waterkwantiteit en zoetwatervoorzieningen		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in zoetwatervoorziening		0														
Total Ontvangsten stand eerste suppletoire wet 2021 Investeren in zoetwatervoorziening																
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2022 Investeren in zoetwatervoorziening		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Artikel 2 Investeren in zoetwatervoorziening

Prijsbijstelling 2021

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranch 2021 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met prijsbijstelling.

Zoetwater overboeking van artikel 5.04

Op het artikelonderdeel ontwikkeling zoetwatervoorziening ligt de budgetbehoefte hoger dan het beschikbaar budget voor de jaren 2022 en 2023. Daarom zijn afgelopen jaren reserveringen getroffen op artikelonderdeel 5.04. Middels deze boeking wordt € 25 miljoen van de reservering ondergebracht op het artikelondereel 2.02 Ontwikkeling zoetwatervoorziening.

Tabel 39 Artikel 3 Onderhoud en vernieuwing

Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035		
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 3.01 Exploitatie																	
Mutaties Voorjaarsnota 2021	7.458																
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 3.01 Exploitatie																	
Prijsbijstelling 2021	2.605	176	176	176	176	176	176	176	181	171	171	171	171	171	171		
Extrapolatie	7.274																
Mutaties Miljoenennota 2022	176	181	171														
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 3.01 Exploitatie																	
7.634	7.634	7.634	7.634	7.660	7.660	7.660	7.660	7.876	7.445	7.445	7.445	7.445	7.445	7.445	7.445		
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 3.02 Onderhoud en vernieuwing																	
Mutaties Voorjaarsnota 2021	147.066	138.270	160.539	187.617	245.749	161.661	164.330	206.245	200.552	179.775	298.979	289.076	233.058	226.583			
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 3.02 Onderhoud en vernieuwing									-29.000	-29.000	-29.000	-30.000	0	0	0		
Extrapolatie	31.693	71.846	71.967	15.875													
EZK: Wind op zee	6.270	6.270															
Kasschuiven beheer en vernieuwing	0	4.377	7.116	8.862	1.540	-11.895	14.366	13.831	14.900	14.900	15.923	-14.784	-14.784	-14.784	-14.784		
Klimaatneutrale en circulaire projecten	10.388	220	2.622	3.694	3.852												
Prijsbijstelling 2021	47.640	4.222	4.849	5.382	3.267	4.432	2.182	2.244	2.131	2.190	2.082	3.123	2.890	2.984	2.831		
Mutaties Miljoenennota 2022	15.159	14.587	17.938	8.659	-7.463	16.548	16.075	17.031	17.090	18.005	-11.661	-11.884	-11.884	-21.953	214.630		
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 3.02 Onderhoud en vernieuwing																	
Covid	226.583															226.583	
EZK: Wind op zee 2021	70																
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021 Beheer, onderhoud en vernieuwing																	
154.524	145.728	167.997	195.101	253.233	169.145	172.025	213.519	207.826	187.049	306.253	296.350	240.332	233.857				
Total Uitgaven stand eerste suppletoire wet 2021 Beheer, onderhoud en vernieuwing																	
186.217	217.574	239.964	179.226	253.233	140.145	143.025	184.519	178.826	157.049	306.253	296.350	240.332	233.857				
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2022 Beheer, onderhoud en vernieuwing																	
201.552	232.337	258.078	188.061	245.946	156.869	159.281	201.721	196.087	175.225	294.763	284.627	228.703	212.075	222.075			

Artikel 3 Onderhoud en vernieuwing

Prijsbijstelling

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranch 2021 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met de loon- en prijsbijstelling.

Extrapolatie

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2035 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

Kasschuiven Beheer en vernieuwing

Om binnen een modaliteit tot een sluitende programmering te komen, zijn budgettair neutrale kasschuiven over de diverse jaren via het aanlegprogramma noodzakelijk. De kasschuiif met betrekking tot beheer en vernieuwing betreft onder andere de financiering van de versnelde vervanging van de pomp bij het gemaal IJmuiden.

EZK: Wind op zee 2021

Dit betreft een vergoeding van EZK voor de interne en externe kosten in 2021 van de opdracht Wind op zee.

Klimaatneutrale en circulaire projecten

Vanuit artikel 1.03 Studiekosten wordt € 12,5 miljoen overgeboekt naar artikel 3.02 Onderhoud en vernieuwing (€ 11,9 miljoen) en 7.01 Kaderrichting water (€ 0,6 miljoen) ten behoeve van de uitvoering klimaatneutrale en circulaire projecten. Deze middelen zullen in hoofdzaak voor duurzame kustsuppletie worden ingezet.

Tabel 40 Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Totaal mutatie															
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 4.02 GIV/PPS	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	
Mutaties Voorjaarsnota 2021	46.981	- 21.079	- 15.839	26.982	29.325										
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 4.02 GIV/PPS	89.680	21.485	212.074	87.868	88.055	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	53.107
Extrapolatie	53.107														
Prijsbijstelling 2021	17.418	1.489	357	3.520	1.459	1.462	961	947	936	923	910	897	894	888	893
Mutaties Miljoenennota 2022	1.489	357	3.520	1.459	1.462	961	947	936	923	910	897	894	888	893	882
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 4.02 GIV/PPS	91.169	21.842	215.594	89.327	89.517	58.841	57.990	57.327	56.513	55.712	54.925	54.767	54.383	54.660	53.989
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021 Experimenteren cf. art. III Deltawet	42.699	42.564	227.913	60.886	58.730	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	
Totaal Uitgaven stand eerste suppletoire wet 2021 Experimenteren cf. art. III Deltawet	89.680	21.485	212.074	87.868	88.055	57.880	57.043	56.391	55.590	54.802	54.028	53.873	53.495	53.767	
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2022 Experimenteren cf. art. III Deltawet	91.169	21.842	215.594	89.327	89.517	58.841	57.990	57.327	56.513	55.712	54.925	54.767	54.383	54.660	53.989

Artikel 4 Experimenteren cf. art. III Deltawet

Extrapolatie

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2035 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

Prijsbijstelling

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranch 2021 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met de loon- en prijsbijstelling.

Tabel 41 Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 5.01 Apparaat	258.451	245.404	236.663	242.061	247.606	242.614	242.363	241.611	241.611							
Mutaties Voorjaarsnota 2021	691	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650	- 650
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 5.01 Apparaat	259.142	244.754	236.013	241.411	246.956	241.964	241.713	241.309	240.961	240.961						
Extrapolatie	240.961															240.961
EZK: Wind op zee 2021	1.856	1.856														
Personele uitgaven DGWB	- 2.406	- 96	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165	- 165
Loon en prijsbijstelling 2021	79.719	5.673	5.358	5.169	5.287	5.407	5.300	5.294	5.285	5.278	5.278	5.278	5.278	5.278	5.278	5.278
Mutaties Miljoenennota 2022	7.433	5.193	5.004	5.122	5.242	5.135	5.129	5.120	5.113	5.113						
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 5.01 Apparaat	266.575	249.947	241.017	246.533	252.198	247.099	246.842	246.429	246.074	246.074						
Extrapolatie	63.837															
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 5.02 Overige uitgaven	74.581	69.601	67.555	67.799	67.900	66.150	67.686	64.177	63.859	63.859						
Mutaties Voorjaarsnota 2021	5	- 324	- 324	- 315	- 148	- 15	18	18								
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 5.02 Overige uitgaven	74.586	69.277	67.231	67.484	67.752	66.135	67.704	64.195	63.877	63.877						
Bijdrage Kennisprogramma Zeespiegelstijging	- 150		- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50	- 50
Extrapolatie	63.837															63.837
EZK KIRE 2021/2023	- 180	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60	- 60
Generieke IVkosten	458	458														
HXL: Maatwerk KNMI-RWS	- 950	- 950														
Landelijk Meetnet Water	6.174	6.174														
Prijsbijstelling 2021	23.491	1.905	1.624	1.575	1.579	1.587	1.591	1.594	1.594	1.594	1.594	1.594	1.594	1.594	1.594	1.594
Samen in Transitie	100	50	50													
Staf DC Programmaruimte	1.736															
Verrekening teruggave cybersecurity	- 400	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200	- 200
Mutaties Miljoenennota 2022	7.377	1.364	1.465	1.529	1.587	3.327	1.594	1.511	1.504	1.504	1.504	1.504	1.504	1.504	1.503	1.503
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 5.02 Overige uitgaven	81.963	70.641	68.696	69.013	69.339	69.462	69.298	65.706	65.381	65.381	65.381	65.381	65.381	65.381	65.340	65.340
Extrapolatie	63.837															
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 5.03 Investeringruimte	4.900	21.391	12.925	7.425	18.585	101.608	17.325	27.325	17.325	16.200	16.200	16.200	16.200	16.200	16.200	16.200
Mutaties Voorjaarsnota 2021	- 1.411	- 14.200	4.400	0	0	5.000	0	- 43.913	71.129							
Stand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 5.03 Investeringruimte	3.489	7.191	17.325	7.425	23.585	101.608	17.325	27.325	17.325	16.200	16.200	16.200	16.200	16.200	16.200	16.200
correctie extrapolatie HVBP	46															
Extrapolatie	63.837															

Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Generieke NV kosten	- 458	- 458													
IJsseldeelta Fase 2	- 13.500		- 13.500												
Kasschuiven Overige uitgaven	0	5.801	2.166	14.623	2.679	- 10.461	11.269	55.220	21.543	- 13.870	- 14.222	- 13.481	- 14.690	- 197.680	- 54.504
Landelijk Meetnet Water	- 6.174	- 6.174													205.607
Meettechniek	- 15.000		- 5.000	- 5.000	- 5.000										
Prijsbijstelling	189.618	831	243	8.768	11.021	33.661	10.467	9.780	13.457	13.870	14.222	13.481	14.690	14.180	15.733
Kennisbasis NGR	4.500		600	800	1.300	1.800									15.214
Renovatie monument de Vlieter op de afsluitdijk	- 3.700		- 1.700	- 2.000											
Staf DC Programmaruimte	- 1.736				- 1.736										
Zoetwater extra impuls	-					- 10.000	- 25.000	- 25.000	- 25.000	- 15.000					-
Mutaties Miljoenennota 2022	0	- 3.691	3.691	0	0	- 5.000	40.000	20.000	0	0	0	0	0	183.500	- 38.771
Stand ontwerpbegroting 2022															343.049
artikelonderdeel 5.03															
Investeringruimte															
Ontwerpbegroting 2021															
artikelonderdeel 5.04 Reserveringen															
Mutaties Voorraadnota 2021															
Stand eerste suppletorie wet 2021															
artikelonderdeel 5.04 Reserveringen															
Kasschuiven Overige uitgaven	0	20.484	30.026	81.313	108.300	111.550	119.400	120.400	71.000	232.600	277.800	211.800	211.800	211.800	211.800
Extrapolatie	211.800														211.800
Grote wateren	- 40.000														
Meettechniek	15.000														
Kennisbasis NGR	- 4.500														
Zoetwater overboeking naar artikel	2.02														
Zoetwater extra impuls	100.000														
Mutaties Miljoenennota 2022	0	- 5.167	- 10.856	13.675	23.095	24.875	24.878	15.000	0	- 19.000	- 21.000	0	0	0	211.800
Stand ontwerpbegroting 2022															
artikelonderdeel 5.04 Reserveringen															
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021															
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	352.173	371.339	368.358	441.598	490.951	478.299	577.557	439.113	403.795	555.395	599.470	533.470	760.843	845.197	
Totaal Uitgaven stand eerste suppletorie wet 2021															
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven	337.217	341.706	350.595	397.633	450.433	443.234	530.425	443.229	403.163	554.763	598.838	532.838	716.298	915.694	

	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2022																
Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven																
	352.027	339.405	349.899	417.959	480.357	471.571	602.026	484.860	409.780	542.380	539.455	539.455	539.455	883.539	866.263	
 Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 5.10 Saldo afgesloten rekeningen																
Mutaties Voorjaarsnota 2021																
Stand eerste suppletiere wet 2021 artikelonderdeel 5.10 Saldo afgesloten rekeningen																
Mutaties Miljoenennota 2022																
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 05.10 Saldo afgesloten rekeningen																
	- 5.235															
 Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven																
Totaal Ontvangsten stand eerste suppletiere wet 2021 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven																
	- 5.235															
 Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2022 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven																
	- 5.235															

Artikel 5 Netwerkgebonden kosten en overige uitgaven

Extrapolatie

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2035 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

Prijsbijstelling

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranch 2021 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met de loon- en prijsbijstelling.

Landelijk meetnet water

Het beheer van het Landelijk Meetnet Water is met de huidige budgetten niet meer mogelijk door nieuwe wettelijke verplichtingen, toename van functionaliteiten, zwaardere beveiligingseisen en de aangetrokken economische situatie wat leidt tot hogere marktprijzen. Om het LMW in stand te houden is in 2021 € 6,174 miljoen extra benodigd. Dit bedrag wordt vanuit de investeringsruimte artikel 5.03 overgeboekt naar artikelonderdeel 5.02 overige uitgaven.

Grote wateren

Vanuit de beleidsreservering artikelonderdeel 5.04 wordt voor de uitvoering van het programma Grote Wateren € 40 miljoen overgeboekt naar artikel 7.02 Ontwikkeling waterkwaliteit, waar het volledige PAGW maatregelenpakket 2de tranche is geprogrammeerd.

Meettechniek

Ten behoeve van toepassing van innovatieve meettechnieken wordt € 15 miljoen overgeboekt vanuit de investeringsruimte artikelonderdeel 5.03 naar reserveringen artikelonderdeel 5.04.

Aan de hand van nieuwe meettechnieken kan aanvullende informatie worden verkregen over de toestand van het water. Door innovatieve meettechnieken om te zetten naar de meetpraktijk kan bijvoorbeeld beter bepaald worden of en welke maatregelen nodig zijn voor de waterkwaliteit.

IJsseldelta fase 2

Vanuit artikel 5.03 investeringsruimte wordt € 13,5 miljoen overgeboekt naar het project IJsseldelta fase 2 in verband met toegenomen kosten N307 en Roggebotsluizen.

Renovatie monument de Vlieter op de Afsluutdijk

Voor de renovatie van het monument de Vlieter op de Afsluutdijk wordt € 3,7 miljoen overgeboekt naar artikel 1.02 Ontwikkeling waterveiligheid.

Kennisbasis NGR

Vanaf 2022 betreft de reservering alleen de middelen voor de Kennisbasis Nationale Grondwater Reserves. Het totaalbedrag van de reservering is nu € 2,7 miljoen in plaats van € 7,2 miljoen. Het verschil van € 4,5 miljoen vloeit door het besluit terug naar de programmaruimte.

Zoetwater overboeking naar artikel 2.0

Op het artikelonderdeel ontwikkeling zoetwatervoorziening ligt de budgetbehoefte hoger dan het beschikbaar budget voor de jaren 2022 en 2023. Daarom zijn afgelopen jaren reserveringen getroffen op artikelonderdeel 5.04. Middels deze boeking wordt € 25 miljoen van de reservering ondergebracht op het artikelondereel 2.02 Ontwikkeling zoetwatervoorziening.

Zoetwater extra impuls

Vanuit de investeringsruimte wordt een impuls € 100 miljoen in de jaren 2024 tot en met 2028 overgeboekt naar de beleidsreservering Zoetwater.

EZK: Wind op zee 2021

Dit betreft een vergoeding van EZK voor de interne en externe kosten in 2021 van de opdracht Wind op zee.

Tabel 42 Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk

	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 06.09 Ten laste van begroting lenW																
Mutaties Voorjaarsnota 2021 Strand eerste suppletoire wet 2021 artikelonderdeel 6.09 Ten laste van begroting lenW	1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098	1.182.887	1.256.480	1.156.550	1.042.263	983.332	1.067.142	945.816	1.210.602	1.275.989		
															- 50.000	- 20.000
Extrapolatie EZK KIRE 2021 2023 EZK: Wind op zee 2021 HXII: Maatwerk KNMI-RWS Covid MIRT onderzoek Water Personele uitgaven DGWB Prijsbijstelling 2021 Verrekening teruggave cybersecurity Mutaties Miljoenennota 2022 Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 6.09 Ten laste van begroting lenW	1.225.351															1.225.351
		- 180	- 60	- 60												
		8.126	8.126													
		- 950	- 950													
		727	727													
		11.000	1.000	1.500	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000	500						
		- 2.406	- 96	- 165												
		482.724	23.474	23.264	35.072	33.119	57.615	31.071	30.541							
		- 400	- 200	- 200												
		31.021	23.839	36.347	34.954	59.450	32.906	31.406	30.906							
		1.244.214	1.161.419	1.568.404	1.340.478	1.216.548	1.215.793	1.289.386	1.187.956	1.073.169	1.014.238	1.098.048	976.722	1.191.508	1.286.895	1.255.727
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Bijdragen andere begrotingen Rijk		1.053.739	1.117.261	1.358.566	1.279.024	1.428.098	1.182.887	1.256.480	1.156.550	1.042.263	983.332	1.067.142	945.816	1.210.602	1.275.989	
Totaal Ontvangsten stand eerste suppletoire wet 2021 Bijdragen andere begrotingen Rijk		1.213.193	1.137.580	1.532.057	1.305.524	1.157.098	1.182.887	1.256.480	1.156.550	1.042.263	983.332	1.067.142	945.816	1.160.602	1.255.989	
Totaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2022 Bijdragen andere begrotingen Rijk		1.244.214	1.161.419	1.568.404	1.340.478	1.216.548	1.215.793	1.289.386	1.187.956	1.073.169	1.014.238	1.098.048	976.722	1.191.508	1.286.895	1.255.727

Artikel 6 Bijdragen andere begrotingen Rijk

Extrapolatie

Conform vigerende werkwijze worden middelen die vrijkomen door de verlenging tot en met 2035 bij voorrang ingezet voor het dekken van de doorlopende verplichtingen, zoals de uitgaven die zijn benodigd voor de instandhouding en vervanging van het huidige areaal en de uitgaven voor het HWBP. De resterende ruimte wordt toegevoegd aan artikelonderdeel 5.03 Investeringsruimte. Tot slot zijn de ontvangsten van derden verwerkt.

EZK: Wind op zee 2021

Dit betreft een vergoeding van EZK voor de interne en externe kosten in 2021 van de opdracht Wind op zee.

MIRT onderzoek Water

Voor de financiering voor het thema Landbouw Wateren en Voedsel binnen de Missiedreven Topsectoren en Innovatiebeleid en het project Water4all wordt € 11 miljoen vanuit hoofdstuk XII artikel 11 Integraal waterbeleid overgeheveld naar artikel 1.01.03 Studiekosten

Prijsbijstelling

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranch 2021 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met de loon- en prijsbijstelling.

Tabel 43 Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit

	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 7.01 Aanleg Kaderrichtlijn water																
Mutaties Voorjaarsnota 2021		93.295	88.647	46.342	55.191	85.144	93.340	88.357								
Stand eerste suppletaire wet 2021 artikelonderdeel 7.01 Aanleg Kaderrichtlijn water																
Loon- en prijsbijstelling 2021		-47.779	-17.660	35.936	10.699	-8.123	-7.063	36.035								
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 7.02 Ontwikkeling waterkwaliteit																
Mutaties Voorjaarsnota 2021		45.516	70.987	82.278	65.890	77.021	86.277	124.392								
Stand eerste suppletaire wet 2021 artikelonderdeel 7.02 Ontwikkeling waterkwaliteit																
Klimaatneutrale en circulaire projecten		12.997	1.071	1.937	1.551	1.813	2.031	2.923								
Mutaties Miljoenennota 2022		600		600												
Ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 7.02 Ontwikkeling waterkwaliteit																
Mutaties Voorjaarsnota 2022		1.071	2.271	1.937	1.551	1.813	2.031	2.923	0	0	0	0	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 7.02 Ontwikkeling waterkwaliteit																
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 7.03 Studiekosten waterkwaliteit		18.282	24.199	31.310	74.314	29.532	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000	2.000	
Mutaties Voorjaarsnota 2021		-5.429	-2.933	-5.626	-34.492	10.891	33.680	48.590	12.652							
Stand eerste suppletaire wet 2021 artikelonderdeel 7.03 Studiekosten waterkwaliteit																
Grote wateren		12.853	21.266	25.684	39.822	40.423	54.680	69.590	33.652	21.000	21.000	21.000	21.000	21.000	2.000	
Prijsbijstelling 2021		40.000	303	501	604	938	951	1.287	1.638	792	494	494	494	494	494	
Mutaties Miljoenennota 2022		303	501	604	938	951	1.287	1.638	792	494	19.494	21.494	0	0	0	
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 7.03 Studiekosten waterkwaliteit																
Ontwerpbegroting 2021 artikelonderdeel 7.03 Studiekosten waterkwaliteit		19.224	19.450	19.100	25.000	2.000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Mutaties Voorjaarsnota 2021		49	-11.000	-13.000	-14.000	7.513	2.000	2.000								
Stand eerste suppletaire wet 2021 artikelonderdeel 7.03 Studiekosten waterkwaliteit																
Delta aankondiging Waterkwaliteit micoplastics		0														
Mutaties Miljoenennota 2022		0														
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 7.03 Studiekosten waterkwaliteit																

Totaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in waterkwaliteit	Totaal mutatie	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Toaal Uitgaven stand eerste suppletorie wet 2021 Investeren in waterkwaliteit	130.801	132.296	96.752	154.505	116.676	114.340	109.357	21.000	21.000	2.000	0	0	0	0	0	0
Toaal Uitgaven stand eerste suppletorie wet 2021 Investeren in waterkwaliteit	77.642	100.703	114.062	116.712	126.957	142.957	195.982	33.652	21.000	2.000	0	0	0	0	0	0
Toaal Uitgaven stand ontwerpbegroting 2022 Investeren in waterkwaliteit	79.016	103.475	116.603	119.201	129.721	146.275	200.543	34.444	21.494	21.494	0	0	0	0	0	0
Ontwerpbegroting 2021																
artikelonderdeel 709 Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit		57														
Mutaties Voorjaarsnota 2021		431		602												
Stand eerste suppletorie wet 2021 artikelonderdeel 709 Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit		488		602												
Mutaties Miljoenennota 2022		0		0		0		0		0		0		0		0
Stand ontwerpbegroting 2022 artikelonderdeel 709 Ontvangsten investeringen in waterkwaliteit		488		602		0		0		0		0		0		0
Toaal Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2021 Investeren in waterkwaliteit			57													
Total Ontvangsten stand eerste suppletorie wet 2021 Investeren in waterkwaliteit		488		602												
Total Ontvangsten stand ontwerpbegroting 2022 Investeren in waterkwaliteit		488		602		0		0		0		0		0		0

Artikel 7 Investeren in waterkwaliteit

Prijsbijstelling 2021

Dit betreft de toegekende prijsbijstelling tranch 2021 die vanuit de begroting Hoofdstuk XII wordt overgeheveld naar de investeringsruimte van het Deltafonds. Vanuit de investeringsruimte worden de artikelonderdelen verhoogd met de loon- en prijsbijstelling.

Grote wateren

Vanuit de beleidsreservering artikelonderdeel 5.04 wordt voor de uitvoering van het programma Grote Wateren € 40 miljoen overgeboekt naar artikel 7.02 Ontwikkeling waterkwaliteit, waar het volledige PAGW maatregelenpakket 2de tranche is geprogrammeerd.

Klimaatneutrale en circulaire projecten

Vanuit artikel 1.03 Studiekosten wordt € 12,5 miljoen overgeboekt naar artikel 3.02 Onderhoud en vernieuwing (€ 11,9 miljoen) en 7.01 Kaderrichting water (€ 0,6 miljoen) ten behoeve van de uitvoering klimaatneutrale en circulaire projecten. Deze middelen zullen in hoofdzaak voor duurzame kustsuppletie worden ingezet.

Bijlage 3: Overzicht Hoogwaterbeschermingsprogramma

Tabel 44 Hoogwaterbeschermingsprogramma

Oorspronkelijke financiering										
Bijdragen		Totaal	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027-2035
Waterschappen	Totaal	251	251	0						
<i>Spoedwet</i>	<i>HWBP-2</i>	239	239							
	<i>HWBP</i>	4	4							
<i>Overige bijdrage</i>	<i>HWBP-2</i>	8	8							
Rijk	Totaal	1.015	890	39	86	0	0	0	0	0
<i>Oorspronkelijke financiering</i>	<i>HWBP-2</i>	967	886	39	41					
	<i>HWBP</i>	49	4		45					
Totaal bijdragen oorspronkelijke financiering		1.267	1.141	39	86	0	0	0	0	0
Bestuursakkoord Water										
Bijdragen		Totaal	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027-2035
Waterschappen	Totaal (50%)	4.332	1.293	206	202	202	202	202	202	1.821
	<i>HWBP-2</i>	799	799	0						
	<i>HWBP</i>	2.870	410	162	165	144	144	140	158	1.548
	Projectgebonden aandeel (10%)	662	84	44	37	59	58	62	44	273
Rijk	Totaal (50%)	4.332	979	337	220	485	268	315	222	1.505
	<i>HWBP-2</i>	778	453	72	38	83	1	0	60	71
	<i>HWBP</i>	3.555	526	265	182	402	268	315	162	1.434
Rijksbijdrage Rijkskeringen HWBP		652	20	21	27	46	29	47	41	421
Totaal bijdragen Bestuursakkoord Water		9.317	2.293	564	449	733	500	565	465	3.747
Totaal bijdragen		10.584	3.435	603	535	733	500	565	465	3.747
Gezamenlijke uitgaven Rijk en Waterschappen										
Uitgaven		Totaal	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027-2035
HWBP-2	Totaal	2.551	2.161	109	78	82	0	0	60	62
	<i>Waterschapsprojecten</i>	2.551	2.161	109	78	82			60	62
HWBP	Totaal (100%)	7.060	1.016	467	425	600	596	638	457	2.861
	<i>Waterschapsprojecten</i>	5.991	762	396	365	529	524	561	398	2.456
	<i>Programmabureau</i>	102	35	5	4	4	4	4	4	40
	<i>Innovatie</i>	282	127	17	12	7	9	10	10	90
	<i>HWBP: opleidingen nieuwe normering/ waterveiligheid</i>	19	7	5	2	1	1	1	1	3
	<i>Projectgebonden aandeel (10%)</i>	666	85	44	41	59	58	62	44	273
Totaal gezamenlijke uitgaven Rijk en Waterschappen		9.611	3.177	576	503	682	596	638	517	2.922
Uitgaven Rijk										
Uitgaven		Totaal	t/m 2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027-2035
HWBP-2	Totaal	240	225	3	1	1	1	0	0	10
	<i>Rijksprojecten</i>	169	166	2	1					
	<i>Interne kosten</i>	24	24	0	0					
	<i>Programmabureau</i>	47	35	0	1	1	1			10
HWBP	Totaal	732	32	25	31	51	34	51	46	462
	<i>Rijksprojecten</i>	652	20	21	27	46	29	47	41	421
	<i>Interne kosten</i>	80	12	4	5	5	5	5	5	41
Totaal uitgaven Rijk		972	257	28	33	52	35	52	46	472
Totaal uitgaven		10.584	3.435	604	535	733	630	690	563	3.394

Toelichting bij het extracomptable overzicht voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma

Conform het wetsvoorstel doelmatigheid en bekostiging Hoogwaterbescherming wordt in de jaarlijkse begroting en verantwoording van het Deltafonds een extra-comptabel overzicht opgenomen waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe de bijdragen van het Rijk en waterschappen zich verhouden tot de uitgaven van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor een nadere toelichting op de bekostigingssystematiek van het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt verwezen naar de memorie van toelichting van het voornoemde wetsvoorstel. Het extracomptable overzicht is als volgt opgebouwd:

De ontvangsten en bijdragen van de waterschappen respectievelijk het Rijk.

1. De bijdrage van de waterschappen bestaat uit de volgende drie elementen.

- a. De jaarlijkse bijdragen van de waterschappen in de periode 2011–2013 aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma die voortvloeien uit de Spoedwet.
- b. De bijdragen die voortvloeien uit het Bestuursakkoord Water: totaal € 131 miljoen in 2014 en jaarlijks € 181 miljoen vanaf 2015. Vanaf 2016 worden deze bedragen geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het Ministerie van Financiën. De bijdragen van de waterschappen bestaan uit een projectgebonden aandeel voor het HWBP dat door de betreffende beheerder direct wordt betaald en een solidariteitsdeel dat via het Deltafonds wordt verevend. Het projectgebonden aandeel bedraagt 10% van de (bruto) begrote uitgaven voor waterschapsprojecten binnen het HWBP.
- c. Incidentele ontvangsten bijvoorbeeld in het kader van de eindafrekening van projecten.

2. De bijdrage van het Rijk bestaat uit de volgende drie elementen:

- a. De bijdrage van het Rijk zoals vastgelegd in de bijlage van het Bestuursakkoord Water (nadere toelichting op het onderdeel «Financiering van een beheersbaar programma voor de waterkeringen» van het Bestuursakkoord Water), uitgaande van het toen beschikbare budget binnen de Rijksbegroting voor het Hoogwaterschermingsprogramma.
- b. De bijdragen die voortvloeien uit het Bestuursakkoord Water: € 131 miljoen in 2014 en € 181 miljoen vanaf 2015. Vanaf 2016 worden deze bedragen geïndexeerd op basis van de IBOI, zoals gehanteerd door het Ministerie van Financiën, geïndexeerd met terugwerkende kracht ten opzichte van het prijspeil 2011. Het jaarbedrag prijspeil 2020 bedraagt € 197 miljoen (inclusief project gebonden aandeel).
- c. De bijdrage van het Rijk aan de maatregelen voor riksverzekeringen.

De uitgaven voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma en het tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma

De uitgaven ten behoeve van hoogwaterbeschermingsmaatregelen bestaan uit:

- a. Waterschapsprojecten: de subsidies (Lees: bij HWBP 100 respectievelijk 90% van de kosten van een sober en doelmatig ontwerp) voor versterkingen van primaire keringen in beheer van de waterschappen.
- b. Rijksprojecten: de kosten van versterkingen van primaire keringen in beheer van het Rijk. Deze uitgaven komen voor wat betreft het HWBP volledig ten laste van het Rijk
- c. Programmabureau: de kosten van het programmabureau.
- d. Het projectgebonden aandeel van 10%: wordt door de betreffende beheerder zelf direct betaald.

- e. De interne kosten hebben betrekking op de kosten van de inzet van Rijkswaterstaat-medewerkers binnen de programmabureaus en maken voor de bekostigingssystematiek geen deel uit van de programmabudgetten. Deze kosten vallen onder de 50/50 verdeling en zijn daarom afzonderlijk weergegeven.
- f. Innovatie: Betreft innovaties waaronder de projectoverstijgende verkenningen. Deze kosten vallen onder de 50/50 verdeling. De subsidie beschikking betreft hier 100% bijdrage.

De uitgaven die vallen onder a), c) en f) worden door Rijk en waterschappen voor ieder de helft bekostigd.

De kasschuiven die voortvloeien uit de verschillen tussen de geraamde en begrote uitgaven.

De ontvangsten van de waterschappen vormen een deel van de uitgaven voor het HWBP. Het andere deel wordt bekostigd door het Rijk. De uitgaven van het HWBP in de begroting wordt in een bepaald uitgaventempo geraamd. Deze kasplanning komt tot stand op basis van de planningen van de diverse projecten, ingediend door de waterschappen (en RWS). Indien de daadwerkelijke uitgaven afwijken van de geraamde uitgaven of planningen van projecten wijzigen worden de uitgavenbudgetten aangepast door middel van kasschuiven binnen de kaders van de lenW-begroting.

Bijlage 4: Instandhouding

In deze bijlage wordt een toelichting gegeven op de instandhouding van de netwerken die onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van IenW vallen. Dit betreft het Hoofdwegennet (HWN), het Hoofdvaarwegennet (HVWN), het Hoofdwatersysteem (HWS) en de Hoofdspoorweginfrastructuur (HSWI).

Allereerst wordt aangegeven wat de vier netwerken omvatten, hoe de instandhouding van deze netwerken wordt aangepakt en wat de verwachte ontwikkelingen zijn. Vervolgens zijn de overzichten met de benodigde en beschikbare middelen voor instandhouding tot en met 2035 opgenomen. Tot slot wordt ingegaan op de opgave van de toekomst, waaronder de toenemende budgetbehoefte voor instandhouding en de ontwikkelingen met betrekking tot het uitgestelde onderhoud.

Het afgelopen jaar zijn validaties uitgevoerd naar de budgetbehoefte voor instandhouding bij RWS en ProRail (Kamerstukken [35 300 A nr. 94](#) en [35 570 A nr. 46](#)). Voor ProRail blijkt de behoefte volgens de validatie € 16 miljard, waarbij sprake is van een potentieel tekort van € 1,9 miljard (circa € 200 miljoen per jaar). Komende jaren wordt hierover met ProRail en andere partijen verder gesproken.

Voor de netwerken die RWS beheert is aan de hand van de validatie door Horvat aangegeven dat het verschil tussen de middelen, die RWS nodig heeft voor het in stand houden van zijn deel van de Rijksinfrastructuur en het beschikbare budget in de begroting €1 – 1,4 miljard per jaar is. In december hebben wij u geïnformeerd over de tweede validatie. De budgetreeksen van RWS zijn omgeven door grote onzekerheden, waardoor een volledige validatie niet plaats heeft kunnen vinden. Wel merkt PWC/Rebel in navolging van Horvat op dat de budgetbehoefte voor de periode 2022 – 2035 in de orde van gemiddeld € 1 miljard per jaar hoger ligt dan het beschikbare budget. Hierbij is nog geen rekening gehouden met het inlopen van uitgesteld onderhoud en nieuwe opgaven die verband houden met klimaatontwikkelingen, circulariteit en Informatietechnologie. De impact van deze validaties op de aanpak van instandhouding en de budgetten voor 2022 en komt door de gehele bijlage aan de orde.

1. Instandhouding van de netwerken

De Nederlandse infrastructuurnetwerken behoren tot de beste én meest intensief gebruikte netwerken ter wereld. Een goede instandhouding van netwerken is een randvoorwaarde voor de veiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid van Nederland. Om dit zo te houden, borgen IenW en de uitvoeringsorganisaties Rijkswaterstaat (RWS) en ProRail systematisch de instandhouding van de netwerken over de gehele levenscyclus. De netwerken worden, naast het intensieve gebruik, gekenmerkt door inpassing in een sterk verstedelijkte delta. Dit zorgt ervoor dat de netwerken voorzieningen omvatten als beweegbare bruggen, tunnels, op- en afritten, geluidschermen, sluizen en stormvloedkeringen. Al deze elementen zorgen voor netwerken met een hoog serviceniveau waaraan we gewend zijn en die net als de asfaltlagen en spoorstaven onderhouden moeten worden. Figuren 7 en 8 illustreren de omvang van netwerken.

Figuur 5 Netwerken Rijkswaterstaat

Hoofdwegennet	Hoofdvaarwegennet	Hoofdwatersysteem
5.842 km rijbaanlengte	3.426 km kanaal en rivier	90.189 km² oppervlaktewater
1.766 km op- en afritten en verbindingswegen	3.646 km zeeën toegangsgeulen en zee-corridors	195 km dijken, dammen en duinen
55 ecoducten	131 schutsluis kolken	6 stormvloedkeringen
20 tunnelcomplexen	113 beweegbare bruggen	10 stuwdelen
17 aquaducten		Afsluitdijk en Houtribdijk
55 beweegbare bruggen		

Figuur 6 Netwerk ProRail

Scope van instandhouding

Bij instandhouding gaat het om het behouden van de huidige functie van de infrastructuur.

Aan uw Kamer is toegezegd (Kamerstuk 2018-2019, [35 000A, nr. 98](#)) om bij de begrippen voor instandhouding aan te sluiten bij de Europese begrippen voor activiteiten van een infrastructuurbeheerder uit de spoorrichtlijn 2012/34/EU. De nieuwe begrippen die we vanaf deze begroting in het Mobiliteitsfonds en Deltafonds hanteren zijn: exploitatie, onderhoud, vernieuwing (samen staan deze drie voor de instandhouding van de infrastructuur), verbetering en aanleg (samen staan deze twee voor de ontwikkeling van de infrastructuur):

- Tot het domein van de exploitatie (voorheen ‘beheer’) behoren activiteiten die gericht zijn op het reguleren van het gebruik: verkeersleiding en capaciteitsmanagement, verkeersmanagement en watermanagement;
- Onderhoud betreft de activiteiten die erop zijn gericht de beoogde (ontwerp)levensduur van de infrastructuur te realiseren;

- Vernieuwing (voorheen ‘vervanging’ en/of ‘renovatie’) is gericht op het begin van een nieuwe levenscyclus van een nieuw object of het verlengen van de levensduur van het bestaande object. Het gaat bij vernieuwing explicet niet om activiteiten die gericht zijn op toevoeging van functies of om aanleg van nieuwe of uitbreiding van bestaande infrastructuur (ontwikkeling).

De wijzigingen hebben geen effect op de huidige budgetten. Over deze nieuwe begrippen is uw Kamer geïnformeerd per brief van 19 juni 2020 (35300-A-94, Aanpak instandhouding infrastructuur).

Systematische werkwijze van instandhouding (instandhoudingsprogrammering)

Bij de instandhouding van de netwerken staan de prestaties die deze netwerken moeten leveren en de doelmatigheid van instandhoudingswerkzaamheden centraal. Het zijn de prestaties – de beschikbaarheid, betrouwbaarheid, duurzaamheid en veiligheid van de infrastructuur – die de gebruikers direct ervaren. Over deze te leveren prestaties en de bijhorende budgetten maakt lenW afspraken met ProRail en RWS. De slijtage van de infrastructuur vanwege veroudering en gebruik in combinatie met deze afspraken vormen de basis van de instandhoudingswerkzaamheden die door ProRail en RWS jaarlijks worden uitgevoerd. Onderstaande aspecten geven samen een beeld van de systematische aanpak en daarmee hoe de programmering ten behoeve van de instandhouding van de Rijksinfrastructuur tot stand komt:

- De aanlegbesluiten zijn het meest bepalend voor de budgetbehoefte, zowel voor de aanlegkosten zelf als de structurele instandhoudingskosten in de decennia daarna. Zo kost het instandhouden van een tunnel meer dan een brug (in geval van een oeververbinding) of dan een weg op maaiveld (in geval van een landtunnel). Bedenk daarbij dat een tunnel meer is dan een betonnen bak onder de grond, maar dat deze ook vol zit met andere voorzieningen zoals vluchtwegen met brandveilige deuren, luchtzuiveringssystemen en elektronica die ook bediend en onderhouden moet worden.
- De beheerders werken volgens een werkwijze waarbij de gehele levenscyclus van de onderdelen en objecten wordt betrokken. Als eenmaal wordt besloten tot de aanleg van infrastructuur is op basis van ervaring al bekend wat voor instandhoudingswerkzaamheden aan de diverse objecten gemiddeld per jaar nodig zijn. Dit is vastgelegd in de instandhoudingsregimes. De instandhoudingsregimes zijn één onderdeel op basis waarvan de instandhoudingsprogrammering wordt opgesteld;
- De extra budgetbehoefte voor instandhouding in verband met de uitbreiding van de infrastructuur wordt bij het besluit om tot aanleg over te gaan ook toegevoegd aan de instandhoudingsbudgetten vanaf het jaar na beoogde openstelling;
- In de instandhoudingsregimes zijn ook regelmatige inspecties opgenomen, die leiden tot het inventariseren van de toestand van de objecten en – indien nodig – het nemen van maatregelen (concrete maatregelen of intensiveren inspecties). De inspecties krijgen een plaats in de instandhoudingsprogrammering;
- Tevens wordt bezien of er vanuit doelmatigheidsoogmerk maatregelen gekoppeld kunnen worden (werk met werk): onderhoudswerkzaamheden met andere onderhoudswerkzaamheden, maar ook mogelijkheden om onderhoudsmaatregelen te koppelen aan vernieuwings- of aanlegprojecten die in de komende jaren gepland zijn. Het kan dus zijn dat in de regimes beoogde maatregelen naar een later moment worden verschoven om werk met werk te maken;

- Het kan ook voorkomen dat een bepaald schadebeeld of een ongeplande gebeurtenis vraagt om tussentijds ingrijpen (bijvoorbeeld de aanvaring bij Stuw Grave). Die tussentijdse maatregelen worden dan geprioriteerd ten koste van een reeds geprogrammeerde, maar minder belangrijke maatregel. Het onderhoud dat als gevolg daarvan wordt verschoven, dient vervolgens opnieuw een plek te krijgen in de instandhoudingsprogrammering;
- De totale programmering is een samenstel van preventieve en correctieve maatregelen. Leidend daarbij is het principe de kosten over de gehele levenscyclus van de infrastructuur (Life Cycle Costing; LCC) zo laag mogelijk te krijgen binnen de gegeven kaders en ontwikkelingen op de netwerken, rekening houdend met de gewenste netwerkprestaties. Waar sprake is van correctief onderhoud, is vaak ook meer sprake van verstoringen en hinder. De beheerders proberen dit voor het gehele netwerk zoveel mogelijk te beperken;

Het is van belang te beseffen dat veiligheid te allen tijde bovenaan staat. Indien geconstateerd wordt dat de veiligheid voor de gebruikers in het geding is, dan worden direct maatregelen genomen om het gebruik van de infrastructuur weer binnen de geldende kaders plaats te laten vinden, bijvoorbeeld (tijdelijke) snelheidsverlagingen ter plaatse of andere (tijdelijke) gebruiksbeperkingen of fysieke infrastructuur ondersteunende maatregelen.

Om de systematische werkwijze op een hoger niveau te brengen worden externe toetsingen ingezet. Deze leveren waardevolle inzichten op voor zowel de interne processen als het in beeld hebben van de opgave buiten. In 2020 is de budgetbehoefte van RWS en ProRail extern gevalideerd: eerst door Horvat en vervolgens door PwC|Rebel.

PwC|Rebel constateert dat de door RWS gehanteerde systematiek niet leidt tot een transparante en navolgbare opbouw van de reeksen conform internationale standaarden. PwC|Rebel stelt dat door de systematiek en werkwijze bij het opstellen van de budgetbehoefte geen volledige validatie van de opgegeven budgetbehoefte kan worden uitgevoerd. Het assetmanagement en de (financiële) administratie behoeft structurele verbetering. Ondanks de aandachtspunten geeft PwC|Rebel wel een indicatie van de behoeften. Hoewel de inschatting van PwC|Rebel nog met onzekerheden is omgeven, leidt dit niet tot andere inzichten ten aanzien van de budgetbehoeften.

Bij ProRail concludeert PwC|Rebel dat ProRail bij het onderbouwen van de budgetbehoefte een goede systematiek heeft toegepast die in lijn ligt met internationale standaarden. PwC|Rebel doet daarnaast nog op enkele punten aanbevelingen waar ProRail nog verder kan verbeteren. Aan deze aanbevelingen heeft ProRail reeds opvolging gegeven of zal dat in de komende jaren doen. In de subsidieaanvraag 2021 van ProRail voor exploitatie, onderhoud en vernieuwing van het spoor zijn de resultaten van de audit van PwC|Rebel verwerkt.

Werkwijze vernieuwing bij RWS

De objecten en onderdelen zoals sluizen, bruggen en tunnels, hebben een beperkte levensduur en dienen aan het eind hiervan te worden vernieuwd. Door grootschalige aanleg, met name vanaf de jaren 60 van de vorige eeuw, en het intensievere gebruik is sprake van een flinke vernieuwingsopgave.

Om de veiligheid en de beschikbaarheid van de netwerken in stand te houden wordt voor alle netwerken en onderdelen daarvan de opgave in kaart gebracht.

Allereerst wordt op basis van het ontwerp ingeschat wanneer vernieuwing aan de orde zal zijn. Daarnaast worden de objecten onderworpen aan inspecties en berekeningen. Dit leidt tot het inzicht in, en een prognose van, waar op een termijn van vijf tot vijftien jaar vernieuwing nodig is. Zo worden, steeds vooruitkijkend, objecten en onderdelen geïdentificeerd waarvoor een planfase wordt gestart. In de planfase wordt de uiteindelijke opgave vastgesteld en daarna volgt een definitief besluit over de aanpak van het betreffende object.

Door het vernieuwen van objecten en onderdelen worden de beschikbaarheid en veiligheid van de netwerken op lange termijn geborgd. Dit leidt tot een modernisering en verduurzaming van de infrastructuur waardoor deze blijft bijdragen aan de economische en ruimtelijke ontwikkeling van Nederland.

De vernieuwingsopgave kent een technische aanleiding, namelijk het einde van de technische levensduur van onderdelen en objecten. Hierbij kijken we niet alleen naar verlengen van de levensduur, maar vooral ook naar inzet op toepassing van de nieuwste technieken om toekomstige storingen te voorkomen en om de constructies en installaties zodanig te vernieuwen dat ze ook klaar zijn voor de toekomst en voldoen aan de eisen en wensen voor huidig én voor toekomstig gebruik. Er wordt dus niet alleen vervangen, maar waar dat verstandig is, wordt er ook innovaties in op de hard- en de software van de objecten en op duurzaamheid.

Te leveren prestaties

De prestaties van de infrastructuur worden gemeten en uitgedrukt in indicatoren. De indicatoren met daarbij behorende (streef)waarden geven een beeld van de prestaties waarvoor RWS en ProRail budgetten hebben gekregen. Met ProRail zijn prestatieafspraken gemaakt welke zijn opgenomen in de tienjarige beheerconcessie en de (twee)jaarlijkse beheerplannen. Met RWS is een nieuwe overeenkomst voor exploitatie en onderhoud afgesproken voor de periode 2022 en 2023. De huidige overeenkomst verloopt eind 2021.

Omdat de validaties een indicatie afgeven dat in de nabije toekomst structureel hogere middelen benodigd zijn voor de instandhouding dan de beschikbare budgetten, is er bij RWS voor gekozen om de periode 2022-2023 als overbruggingsperiode te behandelen. Een nieuw kabinet zal een afweging moeten maken over de financiering van de instandhouding van de RWS-netwerken voor de jaren daarna. Voor de periode 2022-2023 worden afspraken gemaakt over de exploitatie en het onderhoud met RWS, waarbij middelen beschikbaar worden gesteld op een gevalideerd maakbaar en historisch hoog niveau. Dit is mogelijk niet toereikend om de totale instandhoudingsopgave uit te voeren. Het uitgesteld onderhoud zal daarom verder oplopen. Het budget dat beschikbaar is voor het instandhouden van de netwerken in de periode 2022 – 2023 zal RWS benutten voor het nakomen van zijn contractuele verplichtingen, wettelijke taken en afspraken met decentrale overheden. Bij het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden heeft veiligheid en de hoogste prioriteit, maar is het niet altijd mogelijk om het voorheen afgesproken kwaliteitsniveau te behouden en zijn incidenteel beperkingen aan het gebruik mogelijk. Er worden geen prestatieafspraken gemaakt, maar we blijven de indicatoren wel monitoren.

Tabel 45 Prestatie afspraken RWS

Indicator	Streefwaarde 2018-2021	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Prognose 2021
Hoofdwegennet				
Beschikbaarheid				
Technische beschikbaarheid van de weg	90%	99%	99%	98%
Files door Werk in Uitvoering als gevolg van aanleg en gepland onderhoud	10%	3%	6%	6%
Levering verkeersgegevens:				
– Beschikbaarheid data voor derden	90%	93%	93%	92%
– Actualiteit data voor derden	95%	97%	100%	95%
Veiligheid				
– Voldoen aan norm voor verhardingen	99,70%	99,80%	99,70%	99,70%
– Voldoen aan norm voor gladheidbestrijding	95%	97% Voldoende		97%
Hoofdvaarwegennet				
Beschikbaarheid / Betrouwbaarheid				
Stremmingen gepland onderhoud	0,80% Niet beschikbaar	0,30%	0,80%	
HTA	0,80% Niet beschikbaar	0,10%	0,80%	
HVW	0,80% Niet beschikbaar	0,20%	0,80%	
OVW	0,80% Niet beschikbaar	0,50%	0,80%	
Stremmingen ongepland onderhoud	0,20% Niet beschikbaar	0,40%	0,20%	
HTA	0,20% Niet beschikbaar	0,10%	0,20%	
HVW	0,20% Niet beschikbaar	0,40%	0,20%	
OVW	0,20% Niet beschikbaar	0,40%	0,20%	
Tijdig melden ongeplande stremmingen	97%	98%	98%	97%
Vaargeul op orde (% oppervlakte op orde)				
– Toegangsgeulen	99%	100%	100%	98%
– Hoofdtransportassen	90%	92%	92%	90%
– Hoofdvaarwegen	85%	83%	80%	87%
– Overige vaarwegen	85%	87%	83%	87%
Veiligheid				
Vaarwegmarkering op orde	95%	93%	95%	95%
Hoofdwatersysteem				
Waterveiligheid				
Handhaving kustlijn	90%	92%	91%	90%
Beschikbaarheid stormvloedkeringen	100%	83%	83%	100%
Waterhuishouding op orde in alle peilgereguleerde gebieden	100%	75%	50%	75%
Betrouwbaarheid informatievoorziening	95%	99%	100%	100%

Tabel 46 Prestatie afspraken ProRail

KPI	Bodemwaarde ¹	Streefwaarde	Realisatie 2019	Realisatie 2020
Klantoordeel reizigersvervoerders	6	7	7	7
Klantoordeel goederenvervoerders	6	7	5	6
Reizigerspunctualiteit HRN (5 min) (met NS)	88,9%	91,1%	92,6%	93,5%
Reizigerspunctualiteit HRN (15 min) (met NS)	96,7%	97,3%	97,7%	97,9%
Reizigerspunctualiteit HSL (5 min) (met NS)	82,1%	82,1%	83,4%	85,2%
Punctualiteit regionale series (3 min)	92,4%	93,4%	95,2%	96,1%
Geleverde treinpaden reizigers	97,5%	98,2%	98,5%	98,5%
Impactvolle storingen op de infra	610	546	436	361
Transitotijd goederen	7,5%	3,8%	3,4%	3,2%

¹ Toelichting bodemwaarde: Waarde voor het jaarlijks minimaal te realiseren prestatieniveau op een prestatie indicator. In het geval van de prestatie indicatoren 'Impactvolle storingen op de infra' en 'Transitotijd goederenvervoer' geldt een maximum.

2. Budgetbehoeften en beschikbare budgetten

Door veroudering van het areaal, zwaardere belasting dan voorzien, toenemende eisen aan ICT, de transitie naar klimaatneutrale en circulaire infrastructuur, wijzigingen in wet- en regelgeving en veranderende marktomstandigheden is sprake van toenemende budgetbehoeften voor instandhouding. Daarbij zien we dat de opgave voor vernieuwing van de netwerken groeit. Investeren in instandhouding is en blijft een prioritaire opgave die ook in relatie tot de coronacrisis relevant en actueel is. We hebben in kaart laten brengen wat de meerjarige instandhoudingsopgave is. Want hoewel al duidelijk was dat deze opgave groot is, was het nodig om de jaarlijkse benodigde budgetten gedetailleerd vast te stellen.

Instandhoudingsopgave RWS

Budgetbehoefte

In juni 2020 is uw Kamer geïnformeerd over de budgetbehoefte van RWS voor de instandhouding van hoofdwegen, hoofdvaarwegen en het hoofdwatersysteem. Daarbij heeft de Kamer tevens de rapportage van Horvat ontvangen. Daarbij is aangegeven dat bij ongewijzigd beleid sprake is van een indicatief tekort op instandhouding van circa € 1 – 1,4 miljard per jaar, waarbij RWS die middelen nodig heeft voor het instandhouden van zijn deel van de Rijksinfrastructuur. In december hebben wij u geïnformeerd over de tweede validatie door PWC|Rebel. PWC | Rebel geeft aan dat de door RWS afgegeven budgetbehoefte voor instandhouding, zowel voor de lange als korte termijn, aan de bovenzijde van de genoemde bandbreedtes ligt. De budgetbehoefte voor de periode 2022–2035 ligt in de orde van gemiddeld € 1 miljard per jaar hoger dan het beschikbare budget. Hierbij wordt nogmaals opgemerkt dat dit bedrag grote onzekerheden kent. Om een scherper beeld te verkrijgen is verdere validatie nodig. Dit wordt opgepakt bij de uitvoering van het plan van aanpak verbeteringen RWS. Indien PwC|Rebel alle kosten voor instandhouding (Vernieuwing (VenR), DBFM, Landelijke Taken, Duurzaamheid en Exploitatie en Onderhoud (BenO) optelt, komen zij voor de budgetbehoeften uit op een bandbreedte van € 2,1 – € 2,4 miljard per jaar voor de korte termijn (2022–2025) en van € 2,3 – € 2,6 miljard per jaar voor de lange termijn (2026–2035).

We zien bovenop de validatie van PWC | REBEL nog twee ontwikkelingen waardoor de kosten voor instandhouding stijgen:

- De huidige tijd stelt nieuwe eisen aan het areaal, u kunt daarbij denken aan klimaatverandering en bodemerosie, wijziging van wet- en regelgeving, de transitie naar klimaatneutrale en circulaire infrastructuur en ook aan de mogelijkheden van smart maintenance, smart shipping en smart mobility;
- Het inlopen van het uitgesteld onderhoud. In het jaarverslag 2020 is uw Kamer geïnformeerd dat het uitgesteld onderhoud ultimo 2020 een volume heeft van € 1,2 mld. en de komende jaren nog zal oplopen. Een zekere mate van uitgesteld onderhoud is doelmatig. In dit licht is het van belang dat het nieuwe kabinet de ingezette lijn om de budgetten beheersbaar te maken ook vanaf 2024 doorzet en een besluit neemt over het inlopen van het uitgesteld onderhoud. Uiteraard dient de capaciteit van RWS ook daarmee in lijn te blijven lopen.

Beschikbare budgetten Exploitatie en onderhoud (incl. Landelijke taken)

Gedurende de validatie van de benodigde jaarlijkse budgetten in 2019 is besloten om voor de periode 2020-2022 in totaal € 265 miljoen met een kasschuif naar voren te halen. Hierdoor is het mogelijk om meer onderhoudsmaatregelen op het geadviseerde onderhoudsmoment uit te voeren. De oploop van het uitgesteld onderhoud wordt daarmee getemporiseerd en onderhoud kan optimaler gepland worden.

Met de uitkomsten van de validaties en de extra kosten die zijn voorzien is eind 2020 besloten voor zowel 2022 als 2023 budget naar voren te halen om - binnen de kaders van beheersing op de gehele begroting op de fondsenmeer onderhoudsmaatregelen uit te kunnen voeren. Er is € 350 miljoen aan budget uit de toekomst naar 2022 en 2023 gehaald. Aanvullend is bij deze begroting voor 2023 een verdere € 300 miljoen naar voren gehaald voor exploitatie en onderhoud, bovenop de kasschuiven die reeds zijn doorgevoerd. De verdeling van deze € 300 miljoen over de RWS-netwerken wordt bij de Voorjaarsnota 2022 in de begroting verwerkt.

Met de financiële impulsen is het beschikbare budget de afgelopen jaren toegenomen en zal in 2022-2023 nog verder stijgen. Hiermee is het beschikbare budget in historisch perspectief gezien hoog. Voor de jaren vanaf 2024 blijft de instandhoudingsopgave echter onverminderd groot. Een nieuw kabinet zal een afweging moeten maken over de structurele financiering van de instandhouding van de netwerken voor de jaren daarna, vanzelfsprekend in balans met de aanlegambities en passend binnen de totale kaders voor de fondsen.

Beschikbare budgetten Vernieuwing

Tot dit moment zijn voor 4 tranches vernieuwingsprojecten opdracht verleend aan RWS. Een deel van de projecten is reeds afgerond. Een deel van de projecten bevindt zich in de planfase, een ander deel is in voorbereiding of realisatie. Tranche 4 beslaat 39 projecten verdeeld over de drie netwerken van RWS. Opdracht voor deze tranche is in 2018 verleend aan RWS. Deze tranche is groter dan de eerste drie tranches gezamenlijk. In het MIRT projectenboek is een overzicht terug te vinden van de lopende vernieuwingsprojecten (onder het Programma Vervanging en Renovatie).

Het budget voor vernieuwing neemt de eerstkomende jaren toe en groeit over de drie RWS netwerken tezamen van € 300 miljoen in 2021 naar ruim € 530 miljoen in 2024 en piekt in 2025 op € 705 miljoen. In de jaren hierna nemen de budgetten gestaag af tot € 130 miljoen in 2030. Vanaf 2031 blijft het budget constant op ongeveer € 500 miljoen jaarlijks, hoewel de vernieuwingsopgave in deze periode naar verwachting juist blijft doorgroeien richting de € 700 miljoen per jaar. Dit tekort blijkt ook uit de validatie van PWC|Rebel.

Ten opzichte van de begroting 2021 zijn middelen naar achteren geschoven in verband met de complexiteit van de opgave. Enkele projecten hebben meer tijd nodig hebben om de uitvoering goed voor te bereiden.

In de begroting zijn nader te verdelen middelen voor vernieuwing (vanaf 2030) overgeboekt naar de afzonderlijke netwerken (van artikel 18.12 Nader te verdelen middelen naar artikel 12.02.04 Vernieuwing HWN en artikel 15.02.04 Vernieuwing HVWN). De verdeling van deze gelden is gebaseerd op de instandhoudingsbehoefte per netwerk. Voor Spoor zijn de middelen

die gereserveerd stonden op artikel 18.12 bij de begroting 2020 reeds toegevoegd aan artikelonderdeel 13.02 Exploitatie, Onderhoud en Vernieuwing Spoor.

Instandhoudingsopgave ProRail

Het afgelopen jaar hebben we ook de instandhouding behoeft voor het spoornetwerk van ProRail laten valideren door eerst Horvat en daarna een combinatie van PWC|REBEL . In juni 2020 heb ik uw Kamer de rapportages van Horvat en PWC|Rebel gestuurd en daarbij aangegeven dat ook ProRail gedurende de looptijd van het mobiliteitsfonds meer budget nodig heeft voor instandhouding dan beschikbaar. Hierbij valt een onderscheid te maken in de periode tot en met 2025 waarbij de situatie bij ProRail beheersbaar is en de periode daarna.

Voor de periode tot en met 2025 bleek dat voor het ‘basis op orde’ scenario in totaal circa € 6,5 miljard nodig is. Doordat wij bij ontwerpbegroting 2021 in totaal circa € 1,4 miljard extra voor instandhouding ter beschikking hebben gesteld is het budget voor deze periode nagenoeg gedekt. ProRail kan hierdoor méér aan instandhoudingsproductie plannen dan voorgaande jaren waardoor de betrouwbaarheid en veiligheid van het spoor gewaarborgd blijft. Met dit extra bedrag van circa € 1,4 miljard hebben wij sinds 2017 voor in totaal ruim € 2 miljard aan additionele financiële middelen ter beschikking gesteld om ons vitale spoornetwerk in stand te houden.

Voor de jaren 2026 tot en met einde mobiliteitsfonds blijkt uit het rapport van PWC| Rebel een budgetbehoefte voor het ‘basis op orde’ scenario van in totaal € 16 miljard euro waardoor er voor deze periode sprake is van een potentieel tekort van in totaal € 1,9 miljard, hetgeen neerkomt op circa € 200 miljoen per jaar. Net zoals bij RWS is in dit bedrag nog geen rekening gehouden met de extra benodigde budgetten voor enkele ontwikkelingen. Voor ProRail gaat het dan om ontwikkelingen als duurzaamheid, klimaatadaptatie, circulariteit en cyber security. Op basis van de eerste inschattingen gaat het bij ProRail om een bedrag van circa € 180 miljoen per jaar. Naast het ‘basis op orde’ scenario heeft ProRail ook de budgetbehoefte voor een groeiscenario in beeld gebracht, dat ook door PwC|Rebel is gevalideerd. Voor de goede orde moet worden opgemerkt dat eventuele extra bedragen voor het opheffen en beveiligen van overwegen hierin niet zijn meegenomen. Dit rapport hebben wij u in december 2020 toegestuurd. Komende jaren wordt hierover met ProRail en andere partijen verder gesproken. De uitkomst wordt vervolgens meegenomen bij de verdere aanpak van de groeiende instandhoudingsopgave en de vaststelling van het meerjarenbudget voor de periode 2026 t/m 2029.

Budgetten instandhouding

In de periode tot en met 2035 zijn de volgende budgetten benodigd en beschikbaar voor instandhouding:

Tabel 47 Budgetten Exploitatie, Watermanagement en Onderhoud RWS

Artikelonderdeel	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Hoofdwegen															
MF 12.01	Exploitatie	4.429	3.959	3.958	3.957	3.955	3.955	3.955	3.963	3.963	3.963	3.963	3.963	3.963	3.963
MF 12.02.01	Onderhoud	692.320	905.185	740.537	537.039	565.164	346.967	347.516	382.427	419.184	420.419	401.776	401.776	404.193	511.238
MF 12.02.01	Reservering Onderhoud ¹	300.000													
MF 12.06.02	Overige netwerkgebonden kosten	161.764	108.115	101.955	98.778	97.538	98.040	99.078	97.935	97.935	97.935	97.935	97.935	97.934	97.934
Total budget Exploitatie en Onderhoud		858.513	1.017.259	1.146.450	639.714	666.657	448.962	450.549	484.325	521.082	522.317	503.674	503.648	506.065	613.135
Hoofdvaarwegen															
MF 15.01	Exploitatie	11.158	10.433	9.654	9.344	9.187	9.187	9.187	9.187	9.187	9.187	9.187	9.187	9.187	9.187
MF 15.02.01	Onderhoud	337.250	368.020	315.939	226.288	223.724	151.146	150.040	179.087	185.322	184.696	221.309	221.309	221.309	221.309
MF 15.06.02	Overige netwerkgebonden kosten	44.400	30.782	30.704	31.067	31.160	31.439	32.061	30.522	30.522	30.522	30.522	30.522	30.522	30.522
Total budget Exploitatie en Onderhoud		392.808	409.235	356.297	266.699	264.071	191.772	191.288	218.796	225.031	224.405	261.018	261.018	261.018	261.018
Hoofdwaterstroom															
DF 3.01.01	Watermanagement	7.634	7.634	7.660	7.660	7.660	7.660	7.676	7.445	7.445	7.445	7.445	7.445	7.445	7.445
DF 3.02.01	Onderhoud Waterveiligheid	139.994	111.076	133.322	125.338	172.775	105.510	107.706	103.893	106.453	102.761	117.300	107.167	111.261	104.633
DF 3.02.02	Onderhoud Zoetwatervoorziening	19.496	97.102	97.194	19.015	19.015	3.699	3.699	3.699	3.699	3.699	3.698	3.698	3.698	3.698
DF 5.02.01	Overige netwerkgebonden uitgaven	79.770	68.829	66.884	67.223	67.528	67.651	69.257	65.665	65.340	65.340	65.340	65.340	65.340	65.340
Total budget Watermanagement en Onderhoud Hoofdwatersysteem		246.894	284.641	305.034	219.226	266.978	184.520	188.538	180.702	182.937	179.245	193.783	183.650	187.744	181.116
Totaal budget Exploitatie, Watermanagement en Onderhoud															
1.498.215															
1.711.135															
1.807.781															
1.125.639															
1.197.706															
825.254															
830.375															
883.823															
929.050															
925.967															
958.475															
948.316															
954.827															
1.055.269															
1.164.741															
1.181.573															

¹ Zoals reeds aangekondigd per brief van 10 juni 2021 (Kamerstukken 2020 – 2021, 35-570-A-61) zijn maatregelen getroffen om de budgetten voor de periode tot en met 2023 op te hogen en was het streven om in aanvulling op eerdere impulsen opnieuw middelen uit latere jaren naar voren te halen om meer onderhoudswerkzaamheden in de periode tot en met 2023 uit te kunnen voeren. Er is in de ontwerpbegroting 2022 aanvullend €300 mln. naar voren gehaald voor onderhoudsmaatregelen voor de drie netwerken in beheer van Rijkswaterstaat. Vooralsnog zijn deze extra middelen naar voren gehaald en tijdelijk gealloceerd op het wegennetwerk. Dit in afwachting van een optimale verdeling over de netwerken voor de periode 2022-2023. De noodzakelijke mutaties voor de verdeling en de dekking van de kasschuf worden bij Voorjaarsnota verwacht.

Tabel 48 Budgetten Vernieuwing RWS

Artikelonderdeel	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2021-2035
Hoofdwegen																
Budget Hoofdwegen	195.609	286.981	321.464	327.073	455.881	349.984	255.872	114.780	78.151	58.769	229.833	229.833	262.067	262.067	262.067	3.690.431
Hoofdvaarwegen																
Budget Hoofdvaarwegen	75.800	70.973	143.455	169.015	203.534	189.414	108.347	47.864	26.572	7.477	123.757	123.756	141.113	141.113	141.113	1.713.303
Nader to te delen Mobiliteitsfonds																
Budget Vernieuwing	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Hoofdwatersysteem																
Budget Hoofdwatersysteem	16.525	19.928	36.058	46.496	40.000	86.684	78.490	61.320	166.320	166.317	106.299	96.299	96.299	106.299	106.299	1.095.193
Totaal budget Vernieuwing	299.567	374.479	484.847	532.146	705.911	579.398	404.219	249.328	183.213	127.566	519.910	519.906	509.479	499.479	509.479	6.498.927
Totaal budget Exploitatie, Watermanagement, Onderhoud en Vernieuwing	1.797.7822.085.614	2.292.628	1.657.785	1.903.617	1.404.652	1.234.594	1.133.151	1.112.263	1.053.533	1.478.385	1.468.222	1.464.306	1.554.748	1.674.22023.315.500		

Tabel 49 Gereserveerde budgetten Onderhoud RWS

Tabel 50 Budgetten Exploitatie, Onderhoud en Vernieuwing Spoor

Artikelonderdeel	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	
Hoofdspoortweginfrastructuurframing																
MF 13.02 Exploitatiekosten	239.538	235.484	236.404	233.283	232.564	232.055	232.055	232.055	232.055	232.055	232.055	232.055	232.055	232.055	232.055	
MF 13.02 Onderhoudskosten	697.845	690.524	734.860	764.202	785.421	756.560	764.445	758.568	771.583	770.334	782.716	800.276	824.365	822.551	830.61211.554.861	
MF 13.02 Vernieuwingskosten	627.064	673.232	778.860	518.631	359.844	527.911	495.551	420.785	439.846	574.113	579.424	596.717	742.741	895.650	890.745	9.121.115
Overige netwerkgebonden kosten	400.870	337.924	323.660	319.138	326.738	333.492	420.341	315.582	317.736	321.574	324.867	330.661	335.988	339.666	312.964	5.061.201
Gebruiksheffing vervoerders	-399.074	377.921	367.941	367.430	378.227	377.257	378.744	377.956	378.227	388.540	388.682	388.792	389.127	398.747	398.747	-398.742 5.745.927
Totaal budget Exploitatie, Onderhoud en Vernieuwing Spoor	1.596.243 1.559.243 1.705.842 1.467.824 1.326.341 1.472.761 1.534.436 1.348.246 1.372.680 1.509.395 1.530.270 1.570.582 1.736.402 1.891.175	1.867.632 3.489.074														

DBFM

Een deel van de instandhouding van de netwerken gebeurt via DBFM-contracten (Design-Build-Finance-Maintain). Bij deze contractvorm is aan een consortium niet alleen het ontwerp en de bouw van een project gegund, maar ook het onderhoud voor een langdurige periode. Bij DBFM is de opdrachtnemer niet alleen verantwoordelijk voor het ontwerp en de bouw van het project, maar ook voor de financiering en het totale onderhoud. Het is dus een geïntegreerde contractvorm. Bij traditionele contracten koopt het Rijk een product in: bijvoorbeeld een rijksweg met 2x2 rijstroken. Bij een DBFM-contract neemt het Rijk echter een dienst af: een beschikbare rijksweg. Het benodigde budget komt uit drie bronnen: (i) het aanlegbudget, (ii) het beschikbare exploitatie en onderhoudsbudget van reeds aanwezige infrastructuur en (iii) het budget voor areaalgroei voor dat deel van de infrastructuur dat nieuw wordt aangelegd. Ten behoeve van de aanbesteding van een DBFM-contract wordt een referentieraming opgesteld voor de te verwachten aanleg- en exploitatie en onderhoudskosten bij traditionele uitvoering. Deze referentieraming wordt gebruikt om de plafondprijs (het acceptabele maximum) voor de bieding te bepalen. Deze ramingen worden op dezelfde wijze uitgevoerd als de ramingen die voor LCC worden uitgevoerd. De aanbesteding verloopt in een aantal stappen. Na de laatste stap vindt ook de budgettaire verwerking in de begroting plaats. De beschikbare middelen vanuit Aanleg en exploitatie en onderhoud (incl. areaalgroei) worden overgeboekt naar het GIV/PPS-artikel. De middelen worden met eenzelfde netto contante waarde omgezet in een langjarige reeks ter betaling van de beschikbaarheidsvergoedingen. Dit is de zogenaamde financiële inpassing of DBFM conversie. Er wordt hiermee geen budget toegevoegd aan het project, de kasreeks wordt alleen aangepast aan de contractvorm. De prestatie-eisen en uitrustingselementen van de infrastructuur binnen het DBFM-contract zijn dezelfde als die aan RWS worden gesteld. Op het moment van aanbesteden wordt bij de M (maintain) van DBFM, een serviceniveau uitgevraagd dat past bij het onderhoudsregime wat op dat moment van toepassing was. Dat niveau geldt voor de looptijd van het contract en is daarmee niet budgetair flexibel. Bij DBFM geldt dat voor een periode van 20–25 jaar het consortium verantwoordelijk is voor het onderhoud van infrastructuur. Na afloop van het DBFM-contract valt dit deel van het areaal weer binnen het reguliere exploitatie en onderhoud van RWS. De mutaties tussen het exploitatie-, onderhoud- en vernieuwingartikel (voor wegen artikelonderdeel 12.02, vaarwegen artikelonderdeel 15.02, voor het hoofdwatersysteem artikel 3.02) en het DBFM artikel (voor wegen artikelonderdeel 12.04, vaarwegen artikelonderdeel 15.04, voor het hoofdwatersysteem artikel 4.02) zijn zichtbaar in de begroting en worden toegelicht. Na afloop van een DBFM-contract wordt het exploitatie- en onderhoudsdeel weer aan de reguliere exploitatie- en onderhouds-budgetten van RWS toegevoegd. In onderstaand overzicht is aangegeven voor welke projecten DBFM-contracten zijn afgesloten. Voor de financiering van deze projecten is het genoemde exploitatie- en onderhoudsbudget (per jaar) ingezet. Dit komt na afloop van het DBFM-contract weer beschikbaar tegen het dan geldende prijspeil.

Tabel 51 Overzicht DBFM-projecten

Project	Areaalinformatie			Einde DBFM-contract	Uitgenomen BenO-budget/jaar
Hoofdwegennet	Baanlengte ¹	Grote kunstwerken	Wegconfiguratie in M-fase		
A59 Rosmalen–Geffen	23 km		2x2	2019	1,0 mln.
N31 Leeuwarden–Drachten	56 km	Langdeel aquaduct	2x2	2022	5,5 mln.

Project	Areaalinformatie		Einde DBFM-contract	Uitgenomen BenO-budget/jaar
A12 Lunetten–Veenendaal	65 km	2x4, 2x3	2033	5,9 mln.
A10 Tweede Coentunnel	39 km	1 ^{ste} en 2 ^{de} Coentunnel	2037	12,0 mln.
N33 Assen–Zuidbroek	105 km	2x2	2034	2,8 mln.
A15 Maasvlakte–Vaanplein	129 km	nieuwe Botlekbrug, Thomassentunnel, Botlek tunnel	2035	31,7 mln.
A1/A6 Diemen–Almere Havendreef (SAA)	72 km	Aquaduct Muiden, verbrede Hollandse Brug	2042	11,9 mln.
A12 Veenendaal–Ede–Grijsoord	50 km	2x3	2032	2,2 mln.
A9 Holendrecht–Diemen (Gaasperdammerweg, SAA)	41 km	Gaasperdammer-tunnel	2038	14,2 mln.
N18 Varsseveld Enschede	70 km	2x2+2x1	2043	1,8 mln.
A27/A1 Utrecht Noord - knpt. Eemnes - Bunschoten	53 km	2x3+2x4	2043	3,9 mln.
A6 Almere (SAA)	39 km	2x5	2039	3,3 mln.
A24 Blankenburgverbinding	35 km	Blankenburgtunnel Aalkeettunnel	2043	10,1 mln.
A16 Rotterdam	37 km	Rottemerentunnel	2043	7,2 mln.
A9 Badhoevedorp – Holendrecht (Amstelveen)	52 km	2x4+1	2038	2,6 mln.
A15/A12 Ressen - Oudbroeken (ViA15)	87 km	Brug over het Pannerdensch kanaal	2044	6,1 mln.
<i>Hoofdvaarwegennet</i>	<i>Vaarweglengte</i>	<i>Grote kunstwerken</i>		
Keersluis Limmel		Nieuwe Keersluis Limmel, incl. verkeersbrug over sluis	2048	0,4 mln.
Beatrixsluis 3e Kolk	4 km	Complex Prinses Beatrixsluis incl. baggeren, onderhoud oevers en ligplaatsen langs Lekkanaal	2046	2,8 mln.
Zeetoegang IJmond		Nieuwe zeesluis en sluiseilanden	2045	2,5 mln.
Sluis Eefde		Nieuwe schutsluis inclusief onderhoud voorhavens (bestaande schutsluis tot 2021)	2047	1,0 mln.
<i>Hoofdwatersysteem</i>		<i>Grote kunstwerken</i>		
Afsluitdijk		Afsluitdijk, spuicomplexen en keringen Den Oever en Kornwerderzand	2047	9,3 mln.
<i>Hoofdspoorweginfrastructuur</i>	<i>Spoorweglengte</i>	<i>Grote kunstwerken</i>		
HSL	85 km	Tunnel Groene Hart, Doorgaand Spoorviaduct Bleiswijk, Tunnel Rotterdam Noord, Tunnel Oude Maas, Tunnel Dordtse Kil, Brug Hollands Diep	2031	N.v.t.

1 Baanlengte omvat: hoofdrijbanen, verbindingswegen en op- en afritten.

3. Overig

We zijn op weg naar een situatie waarin we een grotere instandhoudingsbehoefte moeten aankunnen om onze netwerken veilig, beschikbaar en betrouwbaar te houden. De komende jaren zien we als een transitiefase waarin Rijkswaterstaat en ProRail stapsgewijs kunnen toegroeien naar deze situatie. Maakbaarheid is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Beide uitvoerders en de markt kunnen immers niet van vandaag op morgen structureel extra werk leveren. Uitvoeren van extra werk vraagt om een gedegen voorbereiding, aanbesteding en werving van personeel.

Ontwikkelingen vanaf 2024

De onzekerheid over de instandhoudingsbudgetten voor RWS vanaf 2024 maken dat de voorbereidingen voor 2024 niet optimaal kunnen plaatsvinden. Denk aan het vooruit programmeren van werk en het daartoe voorbereiden van contracten en aanbestedingsprocessen. Op dit moment kan geconstateerd worden dat de budgetten voor 2024 en verder grofweg de helft zijn van de behoefte die RWS heeft om de netwerken te exploiteren en te onderhouden. Indien die budgettaire reeks hetzelfde blijft zijn significante keuzes nodig ten aanzien van te stoppen maatregelen en voorzieningen. Daarnaast zullen net als in andere jaren de kosten voor exploitatie, onderhoud en vernieuwing verder toenemen door nieuwe aanlegprojecten. Het is dan ook aan een nieuw kabinet om snel na het aantreden een balans te vinden tussen verbeteringen (aanlegprojecten; nieuwe functies) en instandhouding van de infrastructuur en dat door te vertalen in de budgetten.

Ontwikkelplan Assetmanagement

In 2020 is de instandhoudingsbehoefte gevalideerd. Dat heeft ertoe geleid dat we naast financiële maatregelen ook – in lijn met de aanbevelingen van Horvat en PwCIRébel – maatregelen nemen om het assetmanagement voor het hoofdwegennet, het hoofdvaarwegennet en het hoofdwatersysteem te verbeteren. Daartoe is het Ontwikkelplan Assetmanagement lenW opgesteld. De Tweede Kamer is hierover december 2020 geïnformeerd.

Met het Ontwikkelplan is de ambitie voor de door RWS beheerde netwerken neergezet die past bij instandhoudingsopgave waar we op deze netwerken voor staan. Assetmanagement is er om deze netwerken met oog voor de omgeving op een duurzame wijze beter te laten presteren zodat de gebruikers er nu en in de toekomst veilig gebruik van kunnen blijven maken. Het assetmanagement richten we zodanig in dat Rijkswaterstaat op ieder moment in samenhang inzicht kan bieden in de staat en het presteren van de netwerken, de risico's en kosten en we op een veilige, betrouwbare en voorspelbare wijze onze diensten aan de maatschappij kunnen blijven verlenen. Het verbeterde assetmanagement resulteert erin dat lenW richting de politiek en samenleving overtuigende en inzichtelijk goede beslisinformatie kan opleveren om te komen tot realistische, betere, efficiëntere keuzes in het ontwikkelen, in stand houden en bedienen van de netwerken. En het resulteert erin dat Rijkswaterstaat betrouwbaar, voorspelbaar en eenduidig de instandhoudingsmaatregelen programmeert, plant, uitvoert opdat de netwerken zo efficiënt en effectief mogelijk functioneren.

Om deze ambitie te bereiken moeten op alle stappen van het assetmanagement verbeteringen doorgevoerd worden. De internationale norm ISO 55000 geeft hier richting aan. Het ontwikkeltraject duurt 5 jaar. De in het Ontwikkelplan voor 2021 benoemde acties zijn gericht op het helder en

eenduidig beleggen van de verantwoordelijkheden, het uniformeren van de bij het creëren van inzicht en het maken van afwegingen gebruikte tools en de basis voor de vastlegging van areaalgegevens.

Jaarlijks wordt geëvalueerd welke voortgang op de ambitie is bereikt, zodat leerervaringen kunnen worden benut in de volgende stap in de transitie. Najaar 2021 worden de acties voor 2022 bepaald. De voortgang op het meerjarige ontwikkelplan zal extern beoordeeld worden. De eerste keer zal zijn medio 2022.

Programma Versoberingen en efficiency

In bijlage 4.2 van de Infrastructuurbegroting 2012 is de Tweede Kamer geïnformeerd over de toen niet gedekte onderhoudsproblematiek tot en met 2020 bij RWS en over de mix van maatregelen om deze problematiek te beheersen.

Een van de maatregelen betreft een pakket aan efficiencymaatregelen en versoeringsmaatregelen van het onderhoudsniveau. De afspraken over deze te realiseren maatregelen zijn opgenomen in het Programma Versobering en Efficiency. De versoeringsmaatregelen zijn stapsgewijs geïmplementeerd, omdat dit de mogelijkheid bood om binnen het afgesproken budgettaire kader door een verstandige mix van maatregelen passend bij de lokale situatie optimalisaties aan te brengen. Hierdoor konden en kunnen eventuele negatieve gevolgen voor doorstroming en veiligheid worden beperkt.

In bijlage 5 van de Infrastructuurbegroting 2013 is de verdeling van het totale pakket efficiency- en versoeringmaatregelen van € 1,64 miljard naar netwerk gepresenteerd. Hiervan is tot en met 2016 € 891 miljoen gerealiseerd. In die bijlage is tevens een eerste inschatting opgenomen van effecten op veiligheid en doorstroming.

In bijlage 4 van de Infrastructuurbegroting 2015 is de verdeling van het totale pakket efficiency- en versoeringsmaatregelen a € 1,64 miljard naar netwerk uitgesplitst en de prognose bijgesteld. In deze bijlage is de verwachte bandbreedte op basis van de verdere uitwerking en implementatie van de maatregelen in beeld gebracht. Wanneer het totaalpakket aan maatregelen bij de onderkant van de bandbreedte dreigt uit te komen, zal worden bijgestuurd door nieuwe maatregelen te treffen. Op basis van het huidige beeld is de inschatting dat het realiseren van het totale pakket van € 1,64 miljard aan versoering- en efficiencymaatregelen mogelijk is. Ten opzichte van de vorige begroting zijn de inzichten niet gewijzigd.

Na 2020 zal worden geëvalueerd of met het Programma Versoberingen en Efficiency de gestelde doelen zijn bereikt en of er vervolgacties nodig zijn. Bij de begroting 2023 zijn naar verwachting de resultaten bekend.

Bijlage 5: Lijst van afkortingen

Tabel 52 Afkortingenlijst

BenO	Beheer en Onderhoud
BOI	Beoordelings- en Ontwerpinstrumentarium
BOV	Beheer, Onderhoud en Vervanging
BPRW	Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren
DBFM	Design, Build, Finance and Maintain
DF	Deltafonds
DP	Deltaprogramma
EHS	Ecologische Hoofdstructuur
HWBP	Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWBP-2	Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma
IBOI	Index Bruto Overheidsinvesteringen
IenW	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
KRW	Kaderrichtlijn Water
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LRT3	Derde Landelijke Rapportage Toetsing primaire waterkeringen
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
NCSA	Nationale Cybersecuritystrategie Agenda
NGR	Nationale Grondwater Reserves
NWKW	Nationaal Kennis- en innovatieprogramma Water en Klimaat
NURG	Nadere Uitwerking Rivieren Gebied
NUTW	Nog uit te voeren werkzaamheden
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
PKB	Planologische Kernbeslissing
PPS	Publiek-private samenwerking
RvdR	Ruimte voor de Rivier
RWS	Rijkswaterstaat
SCM	Strategische Capaciteitsmanagement
TTW	Toegepaste en Technische Wetenschappen
VenR	Vervanging en Renovatie
VNAC	Versterking van de Nationale aanpak Cybersecurity
WB21	Waterbeleid voor de 21 ^e eeuw
WBI	Wettelijk BeoordelingsInstrumentarium